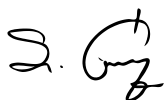

IMA LI PRAVDE ZA SLOBODU IZRAŽAVANJA?

**TREĆI IZVEŠTAJ O ZAŠTITI SLOBODE
IZRAŽAVANJA U PRAVOSUDNOM
SISTEMU SRBIJE**

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

Izdavač:

Slavko Ćuruvija fondacija

Urednica:

Ana Toskić Cvetinović

Autorke:**Praksa parničnih sudova u medijskim sporovima**

Vida Petrović – Škero

SLAPP tužbe – Strateške tužbe protiv učešća javnosti

Ana Zdravković

Pravosudna praksa u oblasti krivično-pravne zaštita novinara - Postupanje javnih tužilaštava

Nataša Jovanović

Analiza pravnosnažno okončanih sudskih postupaka vođenih zbog ugrožavanja bezbednosti medijskih radnika

Kruna Savović

Dizajn i prelom

Petar Pavlović

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku podršku Ambasade Savezne Republike Nemačke u Beogradu. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Slavko Ćuruvija fondacija i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Ambasade Savezne Republike Nemačke.

Beograd, novembar 2023. godine

SADRŽAJ

Uvod	5
Građanskopravna zaštita slobode izražavanja	7
Praksa parničnih sudova u medijskim sporovima	7
Uvod	7
Predmet analize i metodološki pristup	7
Mediji posmatrani u analizi	9
Dužina trajanja postupka	10
Visina naknade štete	18
Žalbe i odluke po žalbama	26
Primena međunarodnih instrumenata, presuda ESLJP i Etičkog kodeksa novinara pred sudom u posmatranom periodu	27
Vanredni pravni lekovi	27
Analiza zaštite prava u slučaju većeg broja predmeta istog tužioca protiv istih tuženih ...	27
Opšti zaključci	30
Preporuke	31
SLAPP tužbe – Strateške tužbe protiv učešća javnosti	33
Uvod	33
SLAPP tužbe u Republici Srbiji	35
Borba protiv SLAPP tužbi na evropskom nivou	39
Savet Evrope	39
Evropska unija	44
CASE koalicija	48
Preporuke	49
Ograničavanje slobode izražavanja	49
Pravosudna praksa u oblasti krivično-pravne zaštite novinara	52
Metodologija	52
Postupanje tužilaštava	54
Evidencije	54
Ishodi postupaka prema evidenciji Vrhovnog javnog tužilaštva	55
Slučajevi rešeni odlukom tužilaštva – odbačaj krivične prijave zbog ispunjenja nametnute obaveze (oportunitet)	57
Aktivni (nerešeni) slučajevi	60
Struktura krivičnih dela	61
Nadležna tužilaštva	63
Zaključak	64
Analiza pravnosnažno okončanih sudskih postupaka vođenih zbog ugrožavanja bezbednosti medijskih radnika	66
Pregled analiziranih predmeta	66
Krivične sankcije i trajanje sudskog postupka	69

Krivične sankcije i trajanje sudskog postupka.....	71
Analiza pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na njihov ishod.....	71
Zaključak.....	86
Pretnje, od izvora do izliva - Slučaj Jelene Zorić, OK radija i Milana Jovanovića	87
Poruka novinarki.....	87
Zazidani prozori radija	88
Spaljena kuća novinara	92
Preporuke	93

Uvod

Ideja Slavko Ćuruvija fondacije da obezbedi kontinuirani monitoring postupanja pravosudnih organa u slučajevima krivičnih dela učinjenih na štetu lica koja obavljaju posao od javnog značaja u oblasti informisanja, rezultira trećim godišnjim izveštajem o stanju slobode izražavanja pred sudom. Kontinuirano praćenje je nužno zbog ustanovljavanja trendova i promišljanja politika koje bi dovele do smanjenja nekažnjivosti zločina nad novinarima. Stoga je cilj monitoringa pravosudne prakse da se ustanove trendovi u zaštiti novinara u pravosudnom sistemu kako bi se uticalo na javne politike i postupanje nadležnih institucija u ovoj oblasti i kako bi se oni unapređivali.

Prvi izveštaj monitoringa pravosudne prakse **Zaštita slobode govora u pravosudnom sistemu Srbije** obuhvatao je period od 2017. do kraja 2020. godine. Izveštaj pred vama je metodološki komplementaran sa prvim izveštajem i obuhvata naredni vremenski period - od 2021. do polovine 2023. godine, uz neznatna odstupanja u pojedinim elementima analize, a u skladu sa pojedinačnim metodologijama za analizu građanskopravne i krivičnopravne prakse.

U građanskopravnoj materiji, analizirani su predmeti u tzv. medijskim sporovima u kojima su tuženi mediji za koje je utvrđen i veliki i manji broj kršenja Kodeks novinara Srbije. Zbog velikog broja predmeta, analizom su obuhvaćeni mediji protiv kojih je u izveštajnom periodu bilo najmanje 5 predmeta, i to u postupcima u kojima su odluke donete u prvom i drugom stepenu. Na osnovu tog kriterijuma, analizom su obuhvaćeni „Alo“, „Blic“, „Danas“, „Informer“, „Kurir“, „Nova“, „Srpski telegraf.“ Analiza je prepoznala neke od ključnih problema u postupanju pravosudnih organa u ovim predmetima. Tako, prvostepeni postupci i dalje traju neprimereno dugo, pa se postavlja pitanje njihove efikasnosti i delotvornosti zaštite stranaka u postupku. Sudovi nalažu objavljivanje čitave presude izuzetno retko, a prosečna visina dosuđene naknade za nematerijalnu štetu ukazuje da ona nema ni efekat satisfakcije za tužioca, niti odvrćajuće dejstvo za tuženog. Na ovo poslednje ukazuje i činjenica da postoji veliki broj tužbi za naknadu nematerijalne štete protiv istih medija, koji očigledno ne preduzimaju nikakve mere za poboljšanje poštovanja zakona i Kodeksa od strane njihovih novinara. Nažalost, od objavljivanja prethodnog izveštaja, nije puno urađeno ni na primeni datih preporuka, pa se i u ovom izveštaju deo njih ponavlja.

Ovogodišnji izveštaj posebno ukazuje na dva trenda – prvi je porast broja strateških tužbi protiv učešća javnosti (SLAPP tužbi), na koji ukazuju izveštaji medijskih ali i međunarodnih organizacija. Iz tog razloga u izveštaju su predstavljene osnovne karakteristike ovih predmeta, a dat je i pregled ključnih inicijativa na nivou Saveta

Evrope i Evropske unije koje imaju za cilj sistemsko adresiranje globalnog porasta broja SLAPP tužbi. Imajući u vidu da je sloboda izražavanja među prvima na udaru u vremenu krize, u izveštaju su predstavljeni i slučajevi procesuiranja novinara zbog njihovog javnog istupanja na demonstracijama nakon tragičnih događaja u maju 2023. godine.

U krivičnopravnoj materiji, analizirani su predmeti u tužilaštvima i sudovima za krivična dela učinjena na štetu novinara za period od početka 2021. do polovine 2023. godine. Kao i u prethodnom izveštajnom periodu, najveći broj analiziranih predmeta odnosio se na krivično delo ugrožavanja sigurnosti novinara. Pozitivan pomak predstavlja činjenica da je u ovom izveštaju primećen veći broj predmeta koji su rešeni sudskom odlukom. Iako se i dalje pretnje u najvećem broju slučajeva dešavaju u *online* okruženju, analiza ukazuje i na trend porasta broja slučajeva pretnji u realnom životu. Iz tog razloga su u izveštaju predstavljeni predmeti vođeni zbog direktnih pretnji i/ili napada na novinare u realnom životu, poput onog na novinara portala Žig info Milana Jovanovića.

Građanskopravna zaštita slobode izražavanja

Praksa parničnih sudova u medijskim sporovima

Uvod

Period koji je analiziran u ovogodišnjem izveštaju obeležile su prakse koje su značajno uticale na stanje slobode izražavanja. Tako, mediji koji najviše krše Kodeks novinara u objavljenim tekstovima zapravo učestvuju u pritisku na medije i nezavisne novinare. I dalje su novinari, naročito na lokalnom nivou, izloženi problemu da se od njih prikrivaju bitne činjenice za javnost. I dalje su novinari, u velikom broju slučajeva, prinuđeni da se žale Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti (Poverenik) zbog uskraćivanja informacija. Država nije postupila po preporukama iz različitih evropskih izveštaja vezanih za slobodu govora, nezavisnost medija, transparentnost rada institucija. I dalje su u porastu izveštavanja koja teže senzacionalizmu, sa netačnim informacijama, negativnim kampanjama, i nepoštovanjem prava građana o kojima pišu. Svako kritičko izveštavanje medija svrstava ga u kategoriju „tajkunskih medija,“ „stranih plaćenika“ ili „mrzitelja naroda i Srbije.“ Povećava se broj tužbi predstavnika vlasti protiv medija, ali je i sve češće da pojedinci preživljavaju kontinuirane medijske napade kojima se krše njihova prava. I dalje se sudskim odlukama ne može uticati na izmenu načina funkcionisanja pojedinih medija koji ne poštuju ni sudske odluke, što sve više posledično dovodi do nemogućnosti stvarne zaštite prava tužilaca i osude kršenja slobode govora.

Predmet analize i metodološki pristup

Deo izveštaja koji se odnosi na praksu parničnih sudova u medijskim sporovima, odnosi se na period od 01.01.2022. godine do polovine 2023. godine, u tzv. medijskim sporovima u kojima su tuženi mediji za koje je utvrđen i veliki i manji broj kršenja Etičkog kodeksa novinara. Ukupan broj medija i posmatranih predmeta stoga je bitno veći u odnosu na analizu objavljenu 2022. godine. Pokrenut je daleko veći broj postupaka pred Višim sudom u Beogradu koji jedini ima nadležnost za teritoriju cele Srbije za odlučivanje po tužbama za naknadu nematerijalne štete od medija po Zakonu

o javnom informisanju i medijima¹ (ZJIM). Utvrđeno je da je u posmatranom periodu podneto 743 tužbe zavedene u P3 upisnik,² doneto je 564 prvostepenih odluka, a postalo je pravnosnažno 416 presuda.³ U istom periodu po žalbama na odluke iz P3 upisnika u Apelacionom sudu formirano je 524 predmeta, međutim sud ne poseduje podatke koliko je od navedenih predmeta formirano po žalbama na presude, a koliko po žalbama na rešenja.⁴ Vrhovni sud je dostavio obaveštenje da je u označenom periodu primljeno 40 revizijskih predmeta, a rešeno je 13.⁵

Vršena je jedinstvena analiza za svaki medij i navedeni su svi podaci u odnosu na različite tužioce i tužene da bi se utvrdilo da li sud jednako primenjuje norme na različite stranke. Analiza je vršena iz pribavljenih presuda, podataka sa sajtova suda, baze podataka o toku predmeta (Libra) i podataka koje su dostavljali nadležni sudovi.

Utvrđeni su podaci za dužinu postupka sva tri moguća stepena suđenja, poštovanje rokova, analizirane su odluke, visina štete, korišćenje međunarodnih instrumenata i standarda iskazanih u odlukama međunarodnih sudova. Analizirani su predmeti istog tužioca protiv istih medija koji ponavljaju kršenja protiv tužioca u posmatranom periodu, kakve su odluke, da li se obezbeđuje sloboda govora ili se vrši zloupotreba ovoga prava uz kršenje prava pojedinca, te kako sud u takvoj situaciju obezbeđuje zaštitu prava.

Osnovni izvor materijalnog prava za analizu je ZJIM koji reguliše sadržinu slobode javnog informisanja, informisanje o pitanjima od interesa za javnost, zaštitu medijskog pluralizma i zabranu monopola u ovoj oblasti, kao i javnost podataka o medijima, radi omogućavanja građanima da formiraju sopstveno mišljenje.⁶ Zakonom se predviđa da je izabran, postavljen odnosno imenovan nosilac javne i političke funkcije dužan da trpi iznošenje kritičkih mišljenja koja se odnose na rezultate njegovog rada, odnosno politiku koju sprovodi, a u vezi je sa obavljanjem njegove funkcije, bez obzira na to da li se on oseća lično povređenim iznošenjem tih mišljenja.⁷ Definisana je obaveza novinarske pažnje.⁸ Utvrđena je obaveza objavljivanja osnovnih podataka o mediju,⁹ i uređena prava novinara.¹⁰ Regulisana su posebna prava i obaveze u javnom

¹ *Službeni glasnik RS*, br.83/14, 58/15, 12/16 - autentično tumačenje

² P3 upisnik se odnosi na parnične predmete iz oblasti medijskog prava

³ Dopis Višeg suda u Beogradu Su.II-17a br.209/23 od 14.09.2023.godine

⁴ Dopis Apelacionog suda u Beogradu Su. II 17a 41/23 od 14.09.2023.godine

⁵ Dopis Vrhovnog suda Su.II 17A 28/23 od 14. 06.2023.godine

⁶ *ZJIM, čl.5-7*

⁷ *Ibid, čl. 8*

⁸ *Ibid, čl. 9*

⁹ *Ibid, glava V*

¹⁰ *Ibid, čl.49-55*

informisanju¹¹ koja se odnose na pretpostavku nevinosti, objavljivanje informacije u vezi s krivičnim postupkom, zabranu govora mržnje, oslobađanje od odgovornosti zaštite maloletnika i zabranu javnog izlaganja pornografije. Zakon sadrži i odredbe koje regulišu objavljivanje informacija o ličnosti.¹² Određeno je na koje se nosioce državne i političke funkcije odnosi član 8 tog zakona.

Zakonom je propisano da se izdavaču, ukoliko nije obuhvaćen tužbom, mora dostaviti pravnosnažna presuda.¹³ Zakon predviđa postupanje tužilaca i u slučaju promene urednika - ako je do njegove promene došlo nakon podnošenja tužbe, a tužilac ne izvrši preinačenje tužbe do okončanja glavne rasprave, tužba se odbacuje. Za razliku od ostalih parnica, pri preinačenju tužbe nije potrebna saglasnost stranaka. Ako je promena nastupila posle donošenja presude, obaveza prelazi na novog urednika, osim naknade štete.¹⁴

Zakon predviđa da lice može zahtevati od suda da privremenom merom zabrani odgovornom uredniku da ponovo objavi istu informaciju, odnosno zapis, ukoliko bi objavljivanjem bilo povređeno pravo ili interes ovog lica, a najduže do pravnosnažnog okončanja postupka. Podnosilac tužbe mora učiniti verovatnim da postoji konkretna opasnost da će informacija biti ponovo objavljena i da bi se time povredilo njegovo pravo ili interes. O predlogu se mora odlučiti u roku od 48 sati, a protiv odluke se u istom roku može izjaviti prigovor.¹⁵

Mediji posmatrani u analizi

Izveštajem su obuhvaćeni mediji protiv kojih je za posmatrani period bilo najmanje 5 predmeta. Analizom su obuhvaćeni sledeći mediji: „Kurir“ (25 predmeta), „Srpski telegraf“ (33 predmeta), „Nova“ (9 predmeta), „Informer“ (36 predmeta), „Alo“ (14 predmeta), „Blic“ (16 predmeta), „Danas“ (5 predmeta), i to u postupcima u kojima su odluke donete u prvom i drugom stepenu. Analizirano je ukupno 139 predmeta i 278 presuda.

U odnosu na uzorak obuhvaćen prethodnom analizom, nisu analizirani mediji „Nin“, „Cins“, „Krik“, „Politika“, „Birn“, jer nisu zadovoljili uslov o postojanju bar 5 predmeta podobnih za analizu (postojanje 5 pravnosnažnih presuda u posmatranom

¹¹ *Ibid, glava XI*

¹² *Ibid, glava XII*

¹³ Čl. 127 ZJIM

¹⁴ Čl. 128 ZJIM

¹⁵ Čl. 104 ZJIM

periodu). Podaci o predmetima dobijeni su od Višeg suda i Apelacionog suda,¹⁶ oba iz Beograda. Apelacioni sud nas je obavestio da se u elektronskim evidencionim knjigama i dalje evidentira samo prvo tuženi, te ukoliko je neki od nužnih suparnika imao svojstvo „ostalih tuženih“, predmet se ne može pronaći. Posledica je da baza podataka nije stvarno dostupna onima koji nisu stranke u postupku.

Dužina trajanja postupka

Posebna procesna pravila su regulisana ZJIM, koji je propisao koja lica mogu biti tužioc i ko mora biti tužen za učestvovanje u postupku.¹⁷ Propisana je odgovornost novinara, urednika i izdavača.¹⁸ Kao opšte načelo postupka predviđena je hitnost,¹⁹ koja je ugrađena u sve zakonske rokove. U ovoj vrsti parnice ne zakazuje se pripremno ročište.²⁰ U svim parnicama, osim po tužbi za objavljivanje odgovora, obaveza tuženog je da u roku od osam dana od dana dostavljanja tužbe dostavi odgovor na tužbu. Rok za održavanje prvog ročišta za glavnu raspravu je 15 dana od dana prijema odgovora na tužbu, a osam dana po tužbi za objavljivanje odgovora gde je predviđen i skraćeni rok za povraćaj u pređašnje stanje. Presuda se dostavlja u roku od tri dana od dana kada je doneta.²¹ Žalba se može podneti u roku od osam dana od dana prijema presude, a odgovor na žalbu u roku od tri dana od dana dostavljanja žalbe.²²

Koliko zakonodavac insistira na hitnosti, ukazuje i činjenica da ako su rokovi prekoračeni, predsednik suda bez odlaganja predmet daje u rad drugom veću, a preduzete radnje se ne moraju ponavljati.²³ U medijskim sporovima, Zakon o parničnom postupku kao opšti zakon primenjuje se kada ZJIM kao poseban zakon nema drugačije utvrđena procesna rešenja.

Na osnovu analiziranih predmeta, može se zaključiti da sud u pojedinim predmetima i dalje toleriše procesnu nedisciplinu. Nema razlike u postupanju suda kada su tužioc različitih zanimanja ili različiti tuženi mediji. Prosečno vreme izrade prvostepene presude je nešto duže od jednog meseca, prosečno trajanje drugostepenog postupka je oko 3,5 meseca. Podaci ukazuju na bolje poštovanje rokova u odnosu na ranije posmatrane periode, ali još uvek to nisu zakonom propisani

¹⁶ Dopis Apelaciobog suda u Beogradu Su II 17a 41/23 od 31.5.2023 i SUII17a 42/23 od 2.6.2023. i

¹⁷ Čl. 102 i 103 ZJIM

¹⁸ Čl. 113 i 114 ZJIM

¹⁹ Čl. 122 ZJIM

²⁰ Čl. 121 ZJIM.

²¹ Čl. 124 ZJIM

²² Čl. 125 ZJIM

²³ Čl. 129 ZJIM

rokovi. Najduži postupak je trajao ukupno 7 godina. U posmatranom periodu nije bilo **tužbi novinara** protiv Srpskog telegrafa, Blica, Informera, Danasa i Nove.

U nastavku je dat pregled analiziranih predmeta, prema vrsti/svojstvu tužioca, broju zakazanih ročišta, dužini prvostepenog i drugostepenog postupka, i trajanju izrade prvostepene presude, a u odnosu na svaki pojedinačan tuženi medij.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Kurir“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
*	15	4 god. 10 mes.	2 mes.	2 mes.
*	7	4 god.	1,5 mes.	1 mes.
Upravnik zatvora	3	1 god. 6 mes.	3 mes.	1,5 mes.
Političar	6	1 god. 6mes.	3 mes.	2 mes.
*	6	3 god. 3 mes.	1,5 mes.	1 mes.
Rijaliti zvezda	2	1 god.	1 god.	1 mes.
Glumac	8	4 god.	8 mes.	1 mes.
Policajac	8	4 god.	4 mes.	1 mes.
Prestupnik	5	2 god. 4 mes.	1 mes.	1mes.
*	7	2 god. 6 mes.	5 mes.	20 dana
Novinar	6	1 god. 10 mes.	5 mes.	1 mes.
Novinar	4	1 god. 8 mes.	3 mes.	1 mes.
*	5	2 god.	2 mes.	22 dana
Aktivista	5	2 god. 1 mes.	2 mes.	1 mes.
Političar	4	2 god. 6 mes.	2 mes.	1,5 mes.
Osumnjičen	8	4 god.	9 mes.	1 mes.
Estrada	7	3 god. 6 mes.	2,5 mes.	2 mes.
*	1	4 mes.	1,5 mes.	1 mes.
Direktor	19	7 god.	6 mes.	2 mes.
Političar	6	2 god.	2 mes.	1 mes.
Novinar	2	1 god. 2 mes.	2,5 mes.	2 mes.
Prof. Univerziteta	5	2 god.	7,5 mes.	3,5 mes.
Političar	3	2 god.	9 mes.	20 dana
Influenserka	3	1 god. 6 mes.	4,5 mes.	1 mes.
Političar	2	1 god.	8 mes.	3,5 mes.
Političar	4	1 god. 7 mes.	4 mes.	2 mes.
Političar	1	5,5 mes.	2 mes.	1 mes.

Političar	2	11 mes.	3 mes.	1 mes.
Političar	3	1 god. 2 mes.	2 mes.	1 mes.
Blizak političaru	3	1 god. 3 mes.	3 mes.	1 mes.
Novinar	2	8 mes.	2 mes.	10 mes.

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Protiv tuženog „Kurir“-a analiziran je 31 predmet kroz prvostepeni i žalbeni postupak. Tužbe za naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava podnelo je 9 političara i 4 novinara. Tokom prvostepenog postupka ukupno je zakazano 165 ročišta, u proseku 5,3 po predmetu. Prvostepeni postupak je najduže trajao u predmetu po tužbi direktora, 7 godina, i okončan je nakon 19 zakazanih ročišta. Najkraće trajanje prvostepenog postupka je 4 meseca u kome je i drugostepeni postupak bio najkraći, 1,5 mesec, pa je predmet pravnosnažno okončan za ukupno 5,5 meseci. Tužilac je lice nepoznato široj javnosti. U proseku prvostepeni postupak je završavan za 1 godinu i 8 meseci, a drugostepeni za 3,2 meseca i najduže je trajao 1 godinu. Izrada prvostepene presude u proseku je trajala jedan mesec. Analiza pokazuje da nema bitnog odstupanja u poštovanju dužine rokova kada su tužiocu novinari ili političari. Očigledno da ličnost tužioca ne utiče presudno na funkcionisanje sudova. Zakonski rokovi i dalje nisu dostignuti, ali se može reći da se u proseku poboljšavaju.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Srpski telegraf“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Investitor	8	2 god. 3 mes.	2 mes.	1 mes.
Estrada	7	2 god. 6 mes.	2 mes.	1 mes.
Sportista	2	1 god.	2 mes.	2 mes.
*	5	2 god.	7 mes.	1,5 mes.
*	11	4 god. 6 mes.	5 mes.	1 mes.
Supruga biznismena	13	3 god. 10 mes.	4 mes.	2 mes.
Političar	5	1 god. 8 mes.	2 mes.	1 mes.
Zamenik tužioca	5	1 god. 3 mes.	3 mes.	1,5 mes.
Političar	3	1 god. 1 mes.	6 mes.	1 mes.
Zamenik tužioca	4	1 god. 5 mes.	2 mes.	20 dana
Estrada	5	2 god. 3 mes.	8 mes.	27 dana
Političar	9	2 god.	3,5 mes.	1 mes.
Investitor	5	2 god.	6 mes.	1 mes.
Rijaliti zvezda	9	3 god. 6 mes.	3 mes.	20 dana
Estrada	9	3 god.	2 mes.	2 mes.

Upravnik zgrade	3	1 god.	5 mes.	1 mes.
Uzbunjivač	3	1 god. 4 mes.	3,5 mes.	1 mes.
Investitor	5	2 god.	7 mes.	1 mes.
Demonstrant	6	1 god. 9 mes.	6 mes.	12 dana
Biznismen	2	1 god.	3 mes.	15 dana
Policajac	6	3 god.	4 mes.	1 mes.
Investitor	6	2 god. 6 mes.	4 mes.	1 mes.
Biznismen	1	4 mes.	4 mes.	1 mes.
Estrada	9	3 god.	9 mes.	2 mes.
Aktivista	1	5 mes.	3 mes.	3 mes.
Glumac	6	3 god. 2 mes.	4 mes.	1 mes.
Estrada	5	3 god. 3 mes.	10 mes.	1 mes.
Političar	4	2 god. 6 mes.	2 mes.	1 mes.
Političar	4	1 god. 6 mes.	6 mes.	29 dana
Investitor	8	2 god. 9 mes.	6 mes.	1 mes.
Udruženje	12	6 god. 2 mes.	2 mes.	2 mes.
*	9	3 god.	3 mes.	2 mes.
Ministar	3	1 god.	1,5 mes.	2 mes.

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analizirano je 32 pravnosnažno okončanih predmeta, tj. ukupno 64 prvostepenih i drugostepenih odluka u predmetima protiv „Srpskog telegrafa.“ Interesantno je da u posmatranom periodu nije bilo ni jedne tužbe novinara, a posmatrano je 5 predmeta po tužbama političara. U prvostepenom postupku zakazano je najviše 23 ročišta, a u predmetu u kome je zakazano 12 ročišta postupak je najduže trajao, 6 godina i 2 meseca. Sud je u proseku po predmetu zakazao 7 ročišta i postupak okončao za 2,2 godine. Najkraći postupak je trajao 4 meseca. Prosečno vreme za izradu prvostepene presude je 1 mesec, najmanje vreme je bilo 12 dana. Drugostepeni postupak je trajao u proseku 4,3 meseca, najkraći je bio 1,5 mesec, a najduži 10 meseci. Ne može se zaključiti da je profesija tužilaca i njihova prepoznatljivost bila od uticaja na dužinu postupka koja je još uvek nezadovoljavajuća u ovoj vrsti sporova.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Nova“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Medicinska sestra	2	1god.	2 mes.	1 mes.
Osuđeno lice	3	1 god.	4 mes.	2 mes.

Osumljiveni	3	1 god. 5 mes.	2 mes.	1 mes.
Starleta	3	1 god.	2 mes.	1 mes.
Investitor	7	2 god. 9 mes.	3 mes.	1 mes.
Zamenik tužioca	5	2 god. 3 mes.	2 mes.	1 mes.
Ministar	5	1 god. 3 mes.	2,5 mes.	1 mes.
Gradski funkcioner	2	1 god.	6 mes.	1 mes.

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analizirano je 9 predmeta i 18 presuda u predmetima protiv odgovornih lica u mediju „Nova.“ Bitno je manji broj podnetih tužbi protiv ovog medija, što ukazuje da manje krši prava građana i adekvatnije koristi slobodu govora. U prvostepenom postupku je u proseku zakazano 3,3 ročišta. Najviše ročišta, 7, je u predmetu po tužbi investitora, koji je i najduže trajao, 2 godine i 9 meseci. Dužina prvostepenog postupka je u proseku 1 godina i 6 meseci, a drugostepenog 3,5 meseci. Prvostepene presude su izrađene za jedan mesec, samo jedna je izrađena za 2 meseca. U ovoj grupi predmeta vreme trajanja postupka je bilo kraće, ali obzirom na analiziran broj predmeta ne može se zaključiti da li je na to uticalo ko su stranke u postupku. Duže trajanje predmeta uzrokovano je procesnim ponašanjem tužilaca i svedoka. Evidentno je da je zaštita prava pred sudom efikasnija kada se radi o mediju koji ređe krši prava.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Informer“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Aktivista	9	3 god. 7 mes.	6 mes.	1 mes.
*	5	2 god. 6 mes.	3 mes.	1 mes. 20 dana
Političar	11	5 god. 5 mes.	2 mes.	1 mes.
Otac i mal. deca	7	1 god. 5 mes.	11 mes.	1 mes. 13 dana
Političar	10	5 god. 2 mes.	6 mes.	Isti dan
Sveštenik	5	2 god.	3 mes.	1 mes.
Političar	4	9 mes.	1,5 mes.	1 mes.
*	7	2 god. 8 mes.	2 mes.	1 mes.
Pred. saveta radnika	7	1 god. 10 mes.	5 mes.	20 dana
Majka rijal.učesnika	2	1 god. 2 mes.	2 mes.	20 dana
Političar	5	1 god. 8 mes.	4 mes.	24 dana
Naučnik	2	1 god. 4 mes.	2 mes. 9 dana	1 mes.
Političar	5	4 god.	1 god.	2 mes.

Stilista	4	1 god. 9 mes.	3 mes.	1 mes.
Političar	11	3 god. 5 mes.	3,5 mes.	2 mes.
*	2	7,5 mes.	1,5 mes.	15 dana
Političar	3	1 god. 1 mes.	3 mes.	1 mes.
*	4	1 god. 4 mes.	3,5 mes.	2 mes.
Političar	6	4 god. 2 mes.	2 mes.	15 dana
Pravno lice	4	8 mes.	15 dana	14 dana
Aktivista	1	1,5 mes.	2 mes.	1 mes.
*	7	3 god.	2 mes.	1 mes.
Pravno lice	4	9 mes.	3 mes.	1 mes.
*	14	4 god.	9 mes.	1 mes.
Političar	4	1 god. 9 mes.	3 mes.	1 mes.
Biznismen	8	3 god. 3 mes.	3 mes.	1 mes.
Političar	5	2 god. 9 mes.	7,5 mes.	2 mes.
Direktor banke	6	2 god. 6 mes.	5 mes.	2 mes.
Pravno lice	1	2 mes.	1,5 mes.	7 dana
Upravnik zgrade	4	1 god. 6 mes.	2 mes.	11 dana
Osumnjičeni	9	5 god. 1 mes.	1,5 mes.	10 dana
Političar	5	2 god. 1 mes.	1,5 mes.	1 mes.
Političar	2	7,5 meseci	1,5 mes.	15 dana
Političar	3	1 god. 2 mes.	2 mes.	25 dana
Veštak	7	9 mes.	1,5 mes.	1 mes.

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analizirano je 36 pravnosnažno okončanih predmeta, tj. 72 presude. Nije bilo ni jednog novinara tužioca, suđeno je po zahtevima 13 političara. U prvostepenim postupcima u proseku je zakazano 5,4 ročišta, najviše 14. Veći broj odloženih ročišta je u pojedinim predmetima zbog nemogućnosti uručenja poziva glavnom uredniku. Urednik je češće saslušan jer u mediju nije označen autor teksta u vezi kog je pokrenut spor. Prvostepeni postupak je u proseku trajao 2 godine i 1 mesec, najduži je bio 5 godina i 5 meseci, a najkraći 1,5 mesec. Prosečno trajanje drugostepenog postupka je 3,5 meseca. Najduži je trajao 1 godinu, a najkraći 15 dana. Prosek izrade prvostepene presude je nešto manji od mesec dana. Najkraći rok izrade presude je ona koja je urađena istog dana kada je doneta. Suđenje je u tom predmetu trajalo 5 godina i 2 meseca za koje vreme je bilo zakazano 12 ročišta, u proseku oko dva puta godišnje, potom je drugostepeni postupak trajao 2 meseca. Bez obzira na brzinu izrade presude, postupak nije bio u razumnom roku.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Alo“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Političar	2	2 god. 2 mes.	9 mes.	1 mes.
Političar	7	3 god. 10 mes.	2,5 mes.	1 mes.
Političar	3	2 god. 4 mes.	4,5 mes.	25 dana
Političar	3	1 god. 4 mes.	1 mes. 10 dana	1 mes.
Sudija	2	10,5 mes.	2 mes. 20 dana	13 dana
Političar	2	10 mes.	5 mes.	1 mes.
Političar	4	1 god. 9 mes.	2 mes. 10 dana	1 mes.
Novinar	2	1 god.	1,5 mes.	17 dana
Političar	3	1 god. 1 mes.	3 mes.	26 dana
Političar	5	1 god. 8 mes.	1,5 mes.	1 mes.
Glumac	3	1 god. 3 mes.	2 mes.	1 mes.
Estrada	7	3 god.	5,5 mes.	2 mes.
*	3	1 god. 8 mes.	2 mes.	1 mes.

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Protiv medija „Alo i dr“, od ukupno pravnosnažno okončanih 44 predmeta, analizirano je 14, odnosno ukupno 28 prvostepenih i drugostepenih presuda. Najduži prvostepeni postupak je trajao 3 godine i 10 meseci, najkraći 10 meseci, a u proseku je trajao 1 godinu i 8 meseci. U proseku je zakazano 3,5 ročišta, najviše 8, a najmanje 2. Drugostepeni postupak je u proseku trajao nešto više od 3 meseca, najduže 9 meseci, a najkraće 1,5 mesec. Izrada prvostepene presude je bila u proseku nešto kraća od mesec dana. Novinar je bio tužilac u jednom predmetu. U njegovom postupku su rokovi bili nešto kraći od proseka, ali nisu bitno različiti.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Blic“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Političar	2	1 god.	4 mes.	1 mes.
Političar	5	2 god. 2 mes.	1 god.	2 mes.
Političar	5	2 god. 2 mes.	11 mes.	1 mes.
Političar	2	1 god.	6 mes.	22 dana
Političar	7	2 god.	1,5 mes.	1,5 mes.
Političar	7	2 god. 7 mes.	3 mes.	1 mes.

Političar	5	1 god. 3 mes.	2 mes.	1 mes.
Političar	2	1 god.	6 mes.	1 mes.
Političar	4	1 god. 3 mes.	4,5 mes.	1,5 mes.
Političar	6	2 god. 4 mes.	3 mes.	1 mes.
Političar	5	1 god. 5 mes.	1 god.	2 mes.
Političar	5	2 god.	4 mes.	1 mes.
Estrada	8	4 god. 1 mes.	2,5 mes.	1 mes.
Estrada	1	3,5 mes.	3 mes.	22 dana
Lekar	2	1 god.	4 mes.	1 mes.
Konobar	3	1,5 god.	3 mes.	24 dana

Zaključak: Od ukupno pregledanih 33 predmeta protiv „Blica i dr.“ analizirano je 16. Nije bilo ni jedne tužbe novinara, a razmatrano je 12 predmeta po tužbama političara. U prvostepenom postupku je po predmetu u proseku zakazano 4,3 ročišta, najmanje 1 a najviše 8 i to u predmetu u kome je postupak najduže i trajao, 4 godine i 1 mesec. Najkraći postupak je bio 3,5 meseca a u proseku prvostepeni postupak je trajao 2 godine i 1 mesec. Prosečno trajanje drugostepenog postupka je 4,4 meseca, najduži je trajao 1 godinu, a najkraći 1,5 mesec. Prosečna dužina izrade prvostepene presude je oko 1 mesec, najduža je bila 2 meseca, a najkraća 22 dana. Po dužini se izdvajao samo jedan predmet tužioca sa estrade. Nema posebnih razlika u funkcionisanju suda s obzirom na ličnost stranaka, samo su pojedine sudije efikasnije.

Tužbe protiv odgovornih lica u mediju „Danas“

Tužilac	Br. zakazanih ročišta	Dužina prvostepenog postupka	Dužina drugostepenog postupka	Trajanje izrade prvostepene presude
Političar	2	9 mes.	5 mes.	1 mes.
Direktor JP	2	2,5 mes.	3,5 mes.	2 mes.
Glumac	2	10,5 mes.	2 mes.	15 dana
Biznismen	5	2 god. 7 mes.	4,5 mes.	1 mes.
Reditelj	3	1 god.	3 mes.	1,5 mes.

Zaključak: U posmatranom periodu među ovim strankama je samo 5 predmeta. Ovo ukazuje na mali procenat tekstova na koje su tužioci reagovali tužbom zbog povrede prava. Ni jedan tužilac nije novinar, a samo 1 je političar. Dužina postupka nije bila bitno različita od drugih analiziranih predmeta.

Visina naknade štete

U 139 analiziranih predmeta, sud je pravnosnažnim odlukama samo tri puta usvojio u celosti tužbeni zahtev, dva puta po tužbama političara i jednom po tužbi glumca radi nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda. U prvom stepenu sud je u 22 predmeta odbio tužbeni zahtev, a nakon žalbenog postupka u kome su 4 presude preinačene, konačno je odbijeno samo 18 zahteva za naknadu nematerijalne štete. Očigledno je da su mediji u daleko najvećem broju osporenih izveštavanja kršili prava građana. Od zahteva za štetu uvek je usvojen manj deo, a veći je odbijen.

Najviši tužbeni zahtev je opredeljen na 20.000.000 din, a usvojen je za 200.000 din. Prosečno je dosuđena naknada u iznosu od 66.826 din. Ovakva praksa suda ne obezbeđuje adekvatnu visinu naknade štete tužiocima i svakako ne doprinosi promeni načina izveštavanja medija koji najviše krše prava građana. Praksa je ujednačena, ali bi morala da se menja da bi ostvarila svrhu kojoj treba da služi.

U nastavku je dat pregled predmeta prema visini naknade štete, u odnosu na svaki pojedinačni tuženi medij iz analiziranog uzorka.

Tuženi Kurir i dr.			Žalbeni postupak			Objavljivanje presude
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	
Profesor	450.000	150.000	/	/	+	uvod i izreka
Novinar	200.000	80.000	/	+	/	/
Političar	300.000	70.000	/	+	/	/
Influenserka	1.000.000	odbijeno	/	/	+	/
Političar	400.000	70.000	/	+	/	/
Političar	400.000	30.000	/	+	/	/
Političar	400.000	80.000	/	+	/	/
Političar	800.000	70.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	400.000	80.000	/	/	+	/
*	300.000	80.000	/	/	+	uvod i izreka
Novinar	200.000	100.000	/	+	/	/
Političar	600.000	280.000	/	+	/	uvod i izreka
Direktor	500.000	70.000	/	+	/	/
*	150.000	100.000	/	+	/	/
Estrada	500.000	100.000	/	+	/	/
*	100.000	70.000	40.000	/	/	/
Aktivista	300.000	70.000	/	+	/	/

*	180.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Novinar	400.000	100.000	/	/	+	/
*	600.000	odbijeno	/	/	+	/
Osuđenik	700.000	80.000	100.000	/	/	/
Glumac	700.000	120.000	/	/	+	/
Policajac	1.000.000	odbijeno	/	/	+	/
Rijal. zvezda	150.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka
*	500.000	250.000	/	+	/	/
Upr. zatvora	500.000	odbijeno	70.000	/	/	/
*	500.000	50.000	/	+	/	/

“**“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analizirano je 28 predmeta u kojima je tužen Kurir i dr. tj. 56 prvostepenih i drugostepenih sudskih odluka. Zahtevi su se odnosili na povredu jednog ili dva prava tužioca. Najviše zahteve, po 1.000.000 dinara, postavili su policajac i influencerska, oba su odbijena prvostepenim presudama, koje su ukinute po žalbama tužilaca. Najniže postavljen zahtev je u iznosu od 150.000 dinara. Nijedan zahtev tužilaca nije u celosti usvojen, a u proseku su bili u visini od 458.200 dinar. U proseku je naknada štete pravosnažno dosuđena u iznosu od 99.640 dinara. Uvek je tužbeni zahtev za štetu odbijen u većem delu od dosuđene štete. Ukinuto je 8 presuda, tj. 28,6%. Svih 6 zahteva za objavljivanje presude je delimično usvojeno, pa je obavezan tuženi da u prvom sledećem broju po pravosnažnosti presude objavi njen uvod i izreku. Preinačene su 3 presude i to 2 presude u pogledu visine štete, a jedna i u pogledu osnova i visine.

Tuženi Srpski Telegraf i dr.			Žalbeni postupak			
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	Objavljivanje presude
Investitor	500.000	120.000	80.000	/	/	/
Med. zvezda	180.000	40.000	/	+	/	/
Sportista	400.000	100.000	/	+	/	/
*	400.000	80.000	/	+	/	/
*	250.000	120.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	200.000	70.000	/	+	/	uvod i izreka
Tužilac	120.000	60.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	1.200.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Tužilac	170.000	50.000	/	+	/	/
Estrada	280.000	80.000	/	+	/	/
Političar	300.000	100.000	/	+	/	/

Investitor	460.000	40.000	/	+	/	/
Rijal. zvezda	300.000	100.000	/	+	/	/
Estrada	450.000	200.000	/	+	/	/
Upr. zgrade	150.000	50.000	/	/	+	uvod i izreka
Uzbunjivač	150.000	50.000	/	+	/	/
Investitor	300.000	150.000	/	+	/	/
Demonstrant	180.000	50.000	/	+	/	/
Biznismen	1.400.000	80.000	/	+	/	/
Policajac	400.000	80.000	/	+	/	/
Investitor	500.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Biznismen	12.000.000	100.000	/	+	/	/
Estrada	450.000	180.000	/	+	/	/
Aktivista	250.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Glumac	250.000	200.000	/	+	/	uvod i izreka
Estrada	450.000	150.000	50.000	/	/	/
Političar	1.000.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	Odbijen	/	+	/	uvod i izreka
Investitor	500.000	50.000	/	+	/	/
Pr. lice	1.000.000	80.000	/	+	/	/
*	800.000	200.000	/	+	/	/
Ministar	200.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Protiv tuženog „Srpskog telegrafa i dr.“ analizirano je 32 okončana postupka, 64 prvostepene i drugostepene presude. Visina tužbenog zahteva je označena od 120.000 do 12.000.000 din. U proseku je visina zahteva 762.189 din. Dosuđena šteta je u proseku 93.120 din, a u rasponu od 40.000 do 200.000 din. U celosti je odbijen samo jedan tužbeni zahtev, dok su ostali delimično osnovani. Sve ovo ukazuje da je dosuđena naknada u najvećem broju predmeta u malom procentu u odnosu na zahtev, a u proseku to je samo 12%. Jedna presuda je ukinuta, a u 5 je delimično usvojen zahtev da se obavezuje tuženi da objavi uvod i izreku presude što ukazuje da su tuženi načinom pisanja tekstova zbog kojih su pokrenuti postupci, povredili slobodu izražavanja, kršeći neka od prava tužilaca.

Tuženi Nova i dr.			Žalbeni postupak			
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	Objavljivanje presude
*	150.000	odbijen	/	+	/	/
Osuđeno lice	400.000	90.000	/	+	/	/

Osumnjičeni	180.000	80.000	/	+	/	/
Starleta	500.000	30.000	/	+	/	/
Investitor	500.000	80.000	50.000	/	/	/
Tužilac	350.000	200.000	/	+	/	/
Ministar	400.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Grad. funkc.	300.000	80.000	/	/	+	uvod i izreka
Biznismen	50.000	odbijen	/	+	/	/

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analizirano je svih 9 predmeta koji su okončani, 18 prvostepenih i drugostepenih presuda. Najviši zahtev je 500.000, a najniži 50.000 din, u proseku je dosuđeno po 65.550 din. Dva zahteva su u celosti odbijena, a prosečno dosuđena naknada je 70.000. Po žalbama, 1 odluka je ukinuta i u jednoj je dosuđena manja šteta. Dva puta su delimično usvojeni zahtevi, pa je odlučeno da se objave samo uvod i izreka presude.

Tuženi Informer i dr.			Žalbeni postupak			
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	Objavljivanje presude
Aktivista	100.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
*	1.000.000	odbijen	/	+	/	uvod i izreka
Političar	100.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
*	300.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	400.000	210.000	/	+	/	uvod i izreka
Sveštenik	700.000	200.000	/	+	/	/
*	500.000	60.000	120.000	/	/	/
Političar	1.161.480	200.000	100.000	/	/	uvod i izreka
Veštak	356.000	odbijen	/	+	/	/
*	200.000	100.000	/	+	/	/
Pred. saveta	500.000	130.000	/	+	/	/
*	150.000	70.000	/	+	/	/
Političar	1.000.000	120.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	75.000	/	+	/	odbačeno
Političar	300.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka
Stilista	500.000	50.000	/	+	/	/
Političar	500.000	300.000	/	+	/	presuda
*	100.000	odbijeno	/	/	+	/
Političar	300.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka

Političar	300.000	120.000	/	/	+	/
Pr. lice	200.000	obj.odgovor	/	+	/	/
*	700.000	700.000	/	+	/	uvod i izreka
Aktivista	150.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Osumljiveni	250.000	100.000	/	+	/	/
Pr. lice	250.000	obj.odgovor	/	+	/	/
*	700.000	70.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	100.000	50.000	/	/	uvod i izreka
Biznismen	12.000.000	100.000	/	+	/	/
Direktor	300.000	100.000	/	/	+	/
*	sud. penali	Usvojeno	/	/	+	/
Osumljiven	760.000	150.000	/	+	/	/
Političar	200.000	90.000	/	+	/	uvod i izreka
Upr. zgrade	150.000	70.000	/	+	/	/
Političar	250.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka
Naučnik	300.000	120.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	1.000.000	120.000	/	+	/	uvod i izreka

„*“ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Analiza je izvršena za svih 36 predmeta koji su pravnosnažno okončani, i to za 36 prvostepenih i drugostepenih odluka. U posmatranom periodu nije bilo ni jednog predmeta u kome je tužilac novinar. Tužilaca političara je 13, tj. 36,1%. Zahtevi su im bili osnovani i delimično su usvojeni u pogledu visine. Ovo ukazuje da su tekstovima tuženi kršili određena prava tužilaca, koja nisu povezana sa obavljanjem delatnosti, a nije se mogao koristiti standard da bi trebali da imaju veći stepen tolerancije. Najviši zahtev je 12.000.000 din, najniži 100.000 din, a prosečna visina zahteva je 109.540 din. Najviše dosuđena šteta je 700.000 din. koju je, u toj visini, tražilo lice nepoznato široj javnosti. Najniže dosuđen iznos štete je 50.000 din. Prosečno dosuđena naknada je 109.025 din. Jedna presuda je preinačena i dosuđena naknada od 100.000 smanjena je na 50.000 din. Ukinute su 3 presude, 2 gde je delimično usvojen i jedna gde je odbijen tužbeni zahtev. U 18 presuda je tuženi obavezan da objavi uvod i izreku, a jednom je obavezan da objavi sadržinu cele presude. Protiv tuženog su podnete 2 tužbe kojima je traženo da se tuženi obaveže na objavljivanje odgovora tužioca, te ako to ne uradi, da se obaveže na isplatu traženih iznosa. Obe presude su ukinute pa je ukupno je ukinuto 4 presude od 36. I ovde se može zaključiti da su u velikom broju u odnosu na podnete tužbe, tuženi kršili neka od prava tužilaca i vršili zloupotrebu prava slobode govora.

Tuženi Alo i dr.			Žalbeni postupak			Objavljivanje presude
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	
Profesor	300.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	1.000.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	300.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Sudija	250.000	250.000	/	+	/	/
Političar	50.000	odbijeno	/	+	/	/
Političar	300.000	50.000	/	+	/	/
Novinar	200.000	100.000	/	/	+	/
Političar	300.000	100.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	500.000	150.000	/	+	/	uvod i izreka
Glumac	50.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Estrada	450.000	70.000	/	+	/	/
*	500.000	150.000	/	+	/	/
*	400.000	odbijeno	/	/	+	/

„ * “ Osoba nepoznata široj javnosti

Zaključak: Od ukupno razmotrenih 88 presuda za 44 predmeta, analizirano je po 14 prvostepenih i drugostepenih, ukupno 28 odluka. Najniže postavljeni zahtevi su 50.000, a najviši je 1.000.000 din. Tužiocima su u proseku potraživali po 350.000 din. Najviše dosuđena naknada je za tužioca koji je sudija, i to 250.000, kolika je i bila visina njegovog tužbenog zahteva. Najmanje dosuđeni iznosi su 50.000 din, koliki je i bio jedan zahtev. Odbijena su 2 zahteva, a u proseku je dosuđena naknada 85.700 din. Ni jedna presuda nije preinačena, dve su ukinute, od toga jedna u gde je tužilac novinar koji je tražio naknadu 200.000 din, zahtev je bio usvojen za 100.000 din. 12 presuda je potvrđeno. U 7 odluka je delimično usvojen zahtev (koliko ih je i bilo), da se objavi uvod i izreka, ne i obrazloženje presude.

Tuženi Blic i dr.			Žalbeni postupak			Objavljivanje presude
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	
Političar	30.000	30.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	270.000	odbijeno	/	/	+	/
Političar	170.000	odbijeno	/	+	/	/
Političar	170.000	odbijeno	30.000	/	/	presuda
Političar	170.000	odbijeno	/	/	+	/
Političar	170.000	30.000	/	+	/	uvod i izreka

Političar	170.000	odbijeno	/	+	/	/
Političar	170.000	odbijeno	60.000	/	/	uvod i izreka
Političar	170.000	odbijeno	30.000	/	/	uvod i izreka
Političar	170.000	odbijeno	/	/	+	/
Političar	400.000	60.000	/	+	/	uvod i izreka
Političar	400.000	60.000	/	/	+	/
Estrada	450.000	odbijeno	/	+	/	/
Estrada	70.000	40.000	/	+	/	/
Lekar	20.000.000	150.000	200.000	/	/	/
Konobar	250.000	odbijeno	/	+	/	/

Zaključak: U posmatranom periodu od 33 pregledana predmeta analizirano je 16. Prosečno dosuđena naknada od samo 23.125 din. mora se posmatrati u kontekstu 9 predmeta na koje treba posebno obratiti pažnju u kojima je isti tužilac, političar, protiv koga je vođen krivični postupak za koji je javnost bila veoma zainteresovana. Mediji, između ostalih i tuženi, su ga pratili i izveštavali javnost o suđenju i činjenicama vezanim za razloge pokretanja krivičnog postupka. Svako suđenje je pratilo okupljanje velikog broja ljudi, koji su delom podržavali okrivljenog, a delom bili uz oštećene. Isti novinar je objavljivao tekstove koji su izlazili na portalu, i u štampanom izdanju Blica. Tužilac je protiv novinara, glavnog urednika i izdavača podneo više tužbi zbog načina izveštavanja radi naknade nematerijalne štete radi duševnih bolova zbog povrede časti i ugleda, povrede prava ličnosti (prezumpcije nevinosti). Zahtevao je da se tuženi solidarno obavežu na isplatu iznosa od 170.000 din. sa kamatom, te da se obaveže tuženi odgovorni urednik da o svom trošku objavi presudu u integralnom obliku. Sud je po podnetim tužbama samo jednom prvostepenom presudom delimično usvojio tužbeni zahtev zbog povrede časti i ugleda, i obavezao tužene na isplatu štete od 30.000 din, kao i da tuženi objavi uvod i izreku presude. U preostalom delu zahtev je odbijen. Drugostepeni sud je potvrdio prvostepenu presudu i odbio žalbe koje su izjavili i tužilac i tuženi utvrđujući da je na utvrđeno činjenično stanje pravilno primenjeno pravo.²⁴ Odlučujući o ostalim tužbenim zahtevima, prvostepeni sud ih je sve odbio sa sličnim obrazloženjima, da tekstovi sadrže informacije o kojima postoji interes javnosti da ih zna, da su izjave prenete verodostojno, a da novinar ima pravo na sopstveni vrednosni sud. Navedeno je i da pravo tužioca na zaštitu dostojanstva

²⁴ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 br.433/19 od 9.2.2022g. Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž3 215/22 od 8.7.2022g.

ličnosti ne preteže nad potrebom zaštite prava tuženih na slobodu izražavanja i zbog toga tužiočevom pravu u konkretnim situacijama ne treba pružiti zaštitu.²⁵

Apelacioni sud, kao žalbeni, jednom je odlukom ukinuo presudu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja o zahtevu za povredu časti i ugleda i zbog kršenja prezumpcije nevinosti. Drugom je naloženo da će sud u ponovnom postupku utvrditi da li je postupano sa dužnom novinarskom pažnjom, što je razlog da se nisu mogli prihvatiti zaključci nižestepenog suda. Razlozi u još dve presude su da su učinjene bitne povrede postupka od uticaja na donošenje pravilne i zakonite odluke.²⁶ Isti sud je odbio žalbe tužioca i potvrdio 2 presude kojima je odbijen tužbeni zahtev tužioca, nalazeći da je sud sve pravilno utvrdio i primenio pravo.²⁷ Konačno, u 3 presude žalbeni sud je preinačio odbijajuće prvostepene presude i delimično usvojio zahtev za povredu časti i ugleda i obavezao tužene na isplatu naknade štete u iznosu od 30 000 din i u jednoj odluci za kršenje prezumpcije nevinosti za 30.000 din, a u ostalom delu odbio žalbe i potvrdio prvostepene presude.

Različite odluke su mogle da se izbegnu da je drugostepeni sud, u situaciji kada je postojao opravdan interes javnosti da bude upoznata sa tokom suđenja, otvorio ročište otklonio nedostatke, usaglasio praksu i doneo pravnosnažne odluke. Ovako se gubi poverenje u sud i sudije i od strane građana i stranaka, u postupcima protiv medija i novinara.

Tuženi Danas i dr.			Žalbeni postupak			Objavljivanje presude
Tužilac	Zahtev (Din)	Dosuđeno	Preinačeno	Potvrđeno	Ukinuto	
Političar	400.000	100.000	odbijeno	/	/	/
Direktor JP	500.000	80.000	/	+	/	uvod i izreka
Glumac	150.000	50.000	/	+	/	uvod i izreka
Biznismen	200.000	50.000	/	/	+	uvod i izreka
Reditelj	500.000	odbijeno	/	/	+	/

Zaključak: Analizirani su svi predmeti, kojih je bilo samo 5. Prosečan zahtev za štetu bio je 350.000 din, prosečno usvojen iznos je 56.000 din, a jedan je u celosti odbijen. Dve presude su ukinute u celosti, od kojih i jedina u kojoj je odbijen zahtev. U

²⁵ Viši sud u Beogradu P3 447/19 od 9.12.2021; P3334/21 od 17.5.2022; P3 511/19 od 6.12.2022; P3 446 od 5.5.2022; P3 251/21 od 18.5.2022; P3 436/20 od 17.3.2022; P3 435/20 od 13.10.2022; P3 460/19 od 9.12.2021;

²⁶ Apelacioni sud u Beogradu Gž3 115/22; Gž3 103/23 od 22.3.2023; Gž3 310/22 od 13.10.2022; Gž3 142/22 od 19.5.2022.

²⁷ Apelacioni sud u Beogradu Gž3119/22 od 26.10.2022.; Gž3 341/22 od 22.9.2022.

sve tri odluke, gde je postojao zahtev za objavljivanje presude, tuženi je obavezan da objavi samo uvod i izreku presude.

Žalbe i odluke po žalbama

U 139 analiziranih predmeta izjavljene su žalbe koje su u najvećem broju izjavili tuženi. Od 29 presuda, Kurir je na 24 izjavio žalbu, 17 presuda je potvrđeno. Od 33 presude, tuženi Srpski telegraf je na 32 izjavio žalbu, tužioci su izjavili samo 6 žalbi, 27 presuda je potvrđeno (70,8%). Nova je od 9 presuda na 8 izjavila žalbu, potvrđeno je 8 (88,8%). Informer je na 36 presuda izjavio 30 žalbi, 25 presuda je potvrđeno (69,4%). Protiv tuženog Alo doneto je 14 presuda, tuženi je uložio 12 žalbi, i 12 presuda je potvrđeno (85,7%). Jedino je u 16 presuda gde je tuženi Blic, medij izjavio 6 žalbi, manje od tužilaca koji su izjavili 14 žalbi, što u procentima znači da se tužilac žalio na 87,5%, a tuženi na 37,5% odluka. Na 5 presuda u kojima je tužen Danas, 3 žalbe su uložili tužioci, a 4 tuženi.

Pri razmatranju treba imati u vidu da je od ukupno 139 zahteva tužilaca, samo 3 usvojeno u celosti, 22 su odbijena, a da je najveći broj, 57, tužbenih zahteva delimično usvojeno. Ovakva statistika ukazuje da se relativno mali broj tužilaca žalio i kada im je zahtev delimično usvojen. Preinačeno je 20 presuda, u najvećem broju je smanjena dosuđena visina naknade štete. Prosečna visina dosuđene naknade štete protiv svih analiziranih medija je 66.826 din.

U 2 slučaja je preinačena prvostepena presuda, odbijen je zahtev u delu da se objavi cela presuda i delimično usvojen da se objavi samo uvod i izreka. Samo u jednom predmetu pravnosnažno je odlučeno da se objavi cela presuda. Moglo bi se zaključiti da sudovi tako odlučuju ili sa razloga što štite tužene od velikih troškova štampanja često dugih presuda, ili sudije ne žele i na smatraju nužnim da širu javnost upoznaju sa razlozima donete presude. To nije uvek nužno, ali bi neretko bilo korisno. Satisfakcija tužioca je upravo u tome da građani saznaju da su mediji zloupotrebljavajući slobodu govora kršili njihova prava iznoseći neistinite podatke, kršeći čast i ugled, privatnost... u konkretnom natpisu. Ovakve satisfakcije nema kada se objavi samo uvod i izreka posle dužeg vremena i kada se najčešće iz tih delova presude ne može ni zaključiti o kakvoj objavljenoj informaciji se radi. Ovakva praksa suda dovodi i do proširenja predloženih i usvojenih izreka koji sadrže veće ili manje delove teksta u kojima je kršeno neko pravo tužilaca, da bi se predupredila manjkavost odluke o delimičnom objavljivanju presude.

Primena međunarodnih instrumenata, presuda ESLJP i Etičkog kodeksa novinara pred sudom u posmatranom periodu

U 278 analiziranih presuda sudovi su se pozivali prvenstveno na međunarodne instrumente, presude Evropskog suda za ljudska prava. U dve presude sud se pozivao na odredbe Etičkog kodeksa novinara. Viši sud i Apelacioni sud u Beogradu u 72 presude pozivali su se na član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, a u tri presude Apelacionog suda citirane su i odredbe Međunarodnog pakta o ljudskim pravima. U 17 presuda sud se pozivao i na konkretnu praksu Evropskog suda za ljudska prava navodeći i konkretne predmete. I dalje je pojava da se odluke međunarodnog suda citiraju i koriste za predmete za koje je veća zainteresovanost javnosti. Uglavnom se citiraju veoma poznati predmeti iz ranijih godina.²⁸ Ova činjenica ukazuje na potrebu kontinuiranog usavršavanja sudija koji rade u ovoj materiji i upoznavanja i sa novijom praksom Evropskog suda.

Vanredni pravni lekovi

Revizija je dozvoljena protiv drugostepene odluke ako je tužbeni zahtev odbijen, u roku od 15 dana od dana dostavljanja drugostepene odluke. Izuzetak predstavlja postupak za objavljivanje odgovora, kada revizija nije dozvoljena. U parnicama po tužbi za naknadu štete reviziju mogu izjaviti i tužilac i tuženi.²⁹

U posmatranom periodu Vrhovni kasacioni sud, sada Vrhovni sud, je odlučio o 13 revizijskih zahteva. Revizija je u 11 predmeta odbačena kao nedozvoljena, od toga su 2 revizije odbačene kao nedozvoljene jer nije prihvaćeno odlučivanje o reviziji tuženih kao izuzetno dozvoljenoj. Dve revizije sud je odbio kao neosnovane u celosti prihvatajući argumentacije nižestepenih sudova. Može se konstatovati da ni najviši sud ne ukazuje potrebnu pažnju za rešenje ovih sporova koji su po ZJIM hitni.

Analiza zaštite prava u slučaju većeg broja predmeta istog tužioca protiv istih tuženih

Postala je uobičajeno da pojedini mediji rade na urušavanju ili povećanju rejtinga pojedinih ličnosti. Takvim tekstovima autori, novinari, ne poštuju Etički kodeks

²⁸ Bliži podaci o citiranim presudama Evropskog suda nalaze se u Drugom redovnom izveštaju o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije „Sloboda izražavanja pred sudom“ objavljenom na sajtu <https://www.slavkocuruvijafondacija.rs>

²⁹ Čl. 126 ZJIM

novinara, ZJIM niti profesionalno ponašanje. Objavljaju se neistinite i neproverene informacije koje krše dostojanstvo ličnosti, čast, ugled, privatnost, prezumpciju nevinosti. Možda najkласičniji primer ovakvog delovanja medija predstavljaju tekstovi o političaru Draganu Đilasu. Analizirano je 32 prvostepene i drugostepene presude.

U svim tužbama tužilac je tražio da se utvrdi da su tuženi mediji objavljivanjem konkretnih tekstova povredili njegovo dostojanstvo, čast i ugled iznošenjem neistinitih informacija u javnost. Zato je traženo i da se obavežu tuženi da objave presudu da bi javnost bila upoznata da su objavljene informacije netačne. U pojedinim tužbama navode se i druge povrede prava.

Po 7 tužbi protiv „Informera i dr.“ sud je u dve prvostepene presude odbio tužbeni zahtev u celosti. Tražene su naknade štete u visini od 300.000 din. Presude su po žalbama tužioca ukinute i vraćene na ponovni postupak.³⁰ Potvrđenom presudom u kojoj je visina zahteva bila 1.000.000 din, utvrđena je povreda časti i ugleda, pravo na autentičnost u tekstovima objavljenim 30.6 i 1.7. 2020. godine i obavezani tuženi da za obe utvrđene povrede isplate naknadu od 120.000 din. i da objave uvod i izreku presude. Naslov teksta od 30.6.2020 je „Đilasovci priželjkjuju da Vučić umre od korone,“ te se navodi „da je on povezan sa licima koja priželjkjuju, pozivaju i planiraju smrt Aleksandra Vučića.“³¹ Potvrđenom presudom je u celosti usvojen tužbeni zahtev i u osnovu i u visini od 400.000 din, ali da se objavi samo uvod i izreka presude.³² Po žalbi tuženih preinačena je prvostepena presuda u kojoj je utvrđeno da su objavljivanjem zabranjenih informacija tuženi tužiocu povredili dostojanstvo ličnosti - čast i ugled, i obavezani su da isplate štetu od 200.000 din. i objave celu presudu. Zahtev je odbijen za 100.000 din, i šteta je dosuđena u iznosu od 100.000 din. Tuženi je obavezan da objavi samo uvod i izreku presude (odbijen je zahtev do traženog iznosa od 1.161.480,00 din). Naslov teksta je bio „Udar na medije, Boško i Đilas prete da će ubiti novinare.“³³ Prvostepenom presudom utvrđeno je da je neistinitim navodima tuženi povredio tužiočevo dostojanstvo, pa je delimično usvojen njegov zahtev i obavezan tuženi na isplatu štete od 80.000 din. i da objavi uvod i izreku presude. Zahtev je odbijen za 220.000 din, kao i za objavljivanjem presude u celosti. Po žalbi tuženih ova odluka je preinačena u pogledu visine usvajajućeg dela dosuđene naknade. Naslov

³⁰ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 30/21 od 7.10.2021 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 28/22 od 3.2.2022. i

Presuda Višeg suda u Beogradu P3 537/18 od 25.1.2022 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 130/22 od 11.5.2022

³¹ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 210/22 od 1.2.2022 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 155/22 od 13.7.2022

³² Presuda Višeg suda u Beogradu P3 263/22 od 30.11.2022

³³ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 25/20 od 24.11.2021 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 67/22 od 10.3.2022

teksta je bio „Potpuno poludeo tajkun zbog politike ispljuvao čitav narod.“³⁴ Usvojen je prvostepenom presudom i zahtev da su tuženi povredili dostojanstvo ličnosti zbog povrede časti i ugleda i pretpostavku nevinosti tužioca, pa je delimično usvojen zahtev za naknadu štete u iznosu od 100.000 din, a tuženi su obavezani da objave uvod i izreku presude. Zahtev u većem iznosu do 1.000.000 din. i za objavljivanjem cele presude je odbijen. Tuženi su inače objavili da je „tužilac dok je bio na vlasti namestio svojim firmama poslove u vrednosti od 619.688.269 evra.“³⁵

Tužiocu D. Đilasu u postupcima protiv „Kurira i dr“, u četiri pravnosnažno okončana postupka je delimično usvojen tužbeni zahtev. Utvrđeno je da su mu tuženi povredili dostojanstvo ličnosti - čast i ugled objavljivanjem neistinitih informacija. U potvrđenoj presudi u kojoj je utvrđeno da mu je povređena i privatnost dosuđena mu je naknada po oba osnova po 50.000 tj. ukupno 100.000 din.³⁶ Potvrđenom presudom tuženi su zbog povrede istog prava obavezani na isplatu štete od 70.000 din. i objavljivanje uvoda i izreke presude. U tekstu je navedeno „Štetočinski! Zbog Đilasa građani čekali 10 godina na Peti parkić! Grad plaća odštetu od 3,5 miliona evra.“³⁷ Preinačenom presudom u pogledu visine zahteva, tuženi su obavezani da tužiocu isplate po istom osnovu 50.000 din. i da objave uvod i izreku presude.³⁸ Prvostepena presuda kojom je usvojen zahtev po istom osnovu, obavezani su tuženi na isplatu naknade od 80.000 din i objavljivanje uvoda i izreke, ukinuta je, i spisi vraćeni na ponovni postupak jer je ostalo nejasno po kom osnovu sud dosuđuje jedinstvenu naknadu za dva odvojena vida štete.³⁹

Na sličan način sud odlučuje po 3 tužbe protiv „Alo i dr.“; i 2 tužbe protiv „Srpskog telegrafa i dr.“ Pravnosnažnim presudama utvrđuje osnovanost tužbenog zahteva u odnosu na tužene koje obavezuje da objave uvod i izreku presude i u svim presudama dosuđuje štetu u visini od 100.000 din.

Pitanje je, da li se s obzirom da se iz dana u dan objavljivanjem neistinitih informacija povređuje dostojanstvo, čast i ugled, neretko i privatnost i prezumpcija nevinosti istog tužioca, ostvaruju principi jednakosti između procenjene celokupne

³⁴ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 539/21 od 4.11.2022

³⁵ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 15/20 od 18.6.2020

³⁶ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 27/20 od 14.12.2021 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 169/22 od 15.5.2022

³⁷ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 263/22 od 30.11.2022 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 48/23 od 23.2.2023

³⁸ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 31/22 od 1.12.2023 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 99/23 od 21.4.2023

³⁹ Presuda Višeg suda u Beogradu P3 396/20 od 27.1.2022 i Apelacionog suda u Beogradu Gž3 159/22 od 10.5.2022

štete i visine njene naknade. Da li takva, ista, visina naknade nematerijalne štete ispunjava svoj cilj u kontinuiranom i ponavljanom povređivanju nečijih ličnih prava i stepenu trpljenja tužioca u odnosu na koga se iznose neistinite informacije.

Imajući u vidu da i objavljivanje presude treba da predstavlja vid satisfakcije oštećenom tužiocu zbog iznošenja neistina u javnost, pitanje je da li je to stvarna satisfakcija kada se posle često i više godina od objavljivanja teksta naloži objavljivanje samo uvoda i izreke presude iz kojih javnost ne može da prepozna o kom i kakvom tekstu se u konkretnom slučaju radilo. Utvrđena obaveza tuženog u potpunosti gubi svoju svrhu. Očigledno je da postoji potreba da sud preispita svoju praksu u pogledu visine štete i načina objavljivanja presude. Takođe je pitanje i da li su takve presude delotvorne u situaciji kada isti mediji protiv istog tužioca kontinuirano objavljuju neistinite informacije i da li se mogu zaštititi povređena prava tužioca.

Opšti zaključci

U analiziranom periodu i na analiziranom uzorku predmeta, mogu se izvesti određeni zaključci u pogledu postupanja parničnih sudova u medijskim sporovima. Tako, u ovim vrstama sporova se i dalje zakazuju pripremna ročišta na kojima se ne izvode dokazi a primećeno je da se omogućava procesna nedisciplina stranaka. I dalje je u proseku neprimerena dužina prvostepenog postupka koja smanjuje efikasnost i delotvornost zaštite stranaka u postupku. Sa druge strane manji je broj predmeta sa neprimerenom dužinom drugostepenog postupka, a postoji pomak i u pogledu vremena potrebnog za izradu prvostepene presude. Sudovi i dalje vode evidencione upisnike samo po imenu prvo tuženog, iako su u ovim predmetima uvek tri tužena lica. U tom smislu otežan je pregled predmeta i pribavljanje podataka od sudova za potrebne detaljne analize sudske prakse.

Kontinuirano postoji veliki broj tužbi za naknadu nematerijalne štete protiv istih medija, kao i veliki broj osnovanih zahteva sa delimičnim usvajanjem visine zahteva. Imajući to u vidu, očigledno je da takvi mediji ne preduzimaju nikakve mere za poboljšanje poštovanja zakona i Kodeksa od strane njihovih novinara.

Na osnovu analiziranog uzroka može se postaviti pitanje svrsishodnosti izrečenih mera. Tako od 54 zahteva za objavljivanje presude sud je ovakav zahtev usvojio samo 2 puta, a 52 puta je delimično usvojio zahtev i naložio objavljivanje samo uvoda i izreke. Ovakvo delovanje suda obesmišljava svrhu Zakonom predviđene mere kao posebnog vida satisfakcije tužilaca.

Ni visina naknade nematerijalne štete nema željene efekte satisfakcije za tužioca, niti odvrćajućeg efekta za tuženog. Naime, u proseku za sve analizirane predmete visina dosuđene naknade je 66.826 din. što je često nedovoljna satisfakcija za

pretrpljene duševne bolove i ne predstavljanja prevenciju za smanjenje kršenja prava. Samo 3 osnovana tužbena zahteva su u celosti usvojena, delimično usvojen zahtev uvek je niži od visine odbijajućeg dela presude.

Preporuke

Rezultati i ove analize govore da se preporuke date za prethodnu analizu u celosti mogu ponoviti uz određenu dopunu. Predloženim merama umnogome bi se mogla unaprediti zaštita građana, novinara i medija:

- U Višem sudu u Beogradu oformiti posebno odeljenje u kome će suditi specijalizovane sudije, sa licencom. Ovo regulisati ZJIM. Po istom principu formirati specijalizovana veća u drugostepenom sudu što će obezbediti i bolji kvalitet zaštite prava građana i efikasnost postupanja u ovoj vrsti parnica. Ovo je bitno i za ujednačeni način odlučivanja naročito u SLAPP tužbama, koje će, sudeći po iskustvu drugih država, biti sve češće.
- Sprovoditi kontinuiranu obuku za učesnike u medijskim sporovima preko nadležnih institucija za sudije, novinare i advokate.
- Organizovati kontinuiranu saradnju i redovne sastanke novinara i odgovornih lica u sudovima za saradnju u sa medijima (PR)
- Obezbediti potreban broj sudija i zaposlenih u pratećim službama radi obezbeđenja poštovanja propisanih zakonskih rokova.
- Obezbediti implementaciju zakonskih odredbi koje regulišu upotrebu elektronske pošte, što će u medijskim predmetima doprineti da se obezbedi poštovanje propisanih rokova.
- Visina naknade štete mora da zavisi i od učestalosti i ponavljanja kršenja prava istih tuženih po tužbama istog tužioca. Ovaj kriterijum treba uneti u Zakon (ZJIM) da bi se suzbile kampanje zastrašivanja, diskreditovanja ličnosti i govor mržnje. Na taj način umanjila bi se mogućnost zloupotrebe SLAPP tužbi.
- Visina naknade štete mora da prati svaki konkretan činjenični osnov da bi ispunila svoju svrhu.
- Koristiti zakonska ovlašćenja predsednika suda za promenu sudije koji ne poštuje rokove
- Izvršiti dopunu čl. 104 ZJIM tako da se odredba koja reguliše mogućnost donošenja privremene mere može primenjivati i po službenoj dužnosti u predmetima u kojima je evidentno ponavljanje kršenja prava među istim strankama (repetitorni postupci).
- Ne izbegavati usvajanje zahteva za objavljivanje cele presude naročito u odnosu na medije koji učestalo krše zakon
- Da bi se obezbedila nezavisnost medija, zakonom je potrebno regulisati da se medijima koji kontinuirano krše novinarsku pažnju i Etički kodeks

novinara ne može omogućiti dodela budžetskih sredstava za sufinansiranje projekata.

- Protiv odluke o dodeli sredstava iz budžeta za projektno finansiranje mediju omogućiti pokretanje upravnog spora, koji se mora završiti u roku koji obezbeđuje delotvornost ovog pravnog leka, što sada nije slučaj.
- Zabraniti da izdavač više medija može konkurisati za isti projekat za svaki medij (onemogućiti monopolski položaj izdavača).
- Zabraniti distribuciju tradicionalnih medija bez impresuma, predvideti sankciju za distributera koji ne poštuje zabranu. Uvek označiti autora teksta.

SLAPP tužbe – Strateške tužbe protiv učešća javnosti

Uvod

Od objavljivanja prethodnog, drugog redovnog izveštaja o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije, pod nazivom „Sloboda izražavanja pred sudom,”¹ kada su strateške tužbe protiv učešća javnosti (SLAPP) tek prepoznate kao pretnja slobodi izražavanja u našem regionu, pa do danas, sve je manje onih koji sa ovom pojavom nisu upoznati. Paradoksalno, ni skoro dve godine kasnije nismo puno bliže koncipiranju konačne odrednice putem koje bi se značenje ovog pojma definisalo.

Podsećanja radi, prethodnim izveštajem je objašnjeno da se radi o tužbama koje proizlaze iz javnog istupanja tuženog povodom pitanja od javnog interesa. Tužbeni zahtevi su pravno neosnovani, očigledno neutemeljeni ili sadrže elemente koji ukazuju na zloupotrebu prava ili procesnih pravila, te stoga koriste sudski postupak za druge ciljeve, a ne za stvarnu procenu, dokazivanje ili ostvarivanje prava.² Važno je istaći da se pojam SLAPP tužbi ne odnosi samo na parnične postupke zbog povrede časti i ugleda, odnosno tužbe u medijskim sporovima, već i na iniciranje krivičnog ili prekršajnog postupka, naročito u zemljama u kojima kleveta nije dekriminalizovana, zatim postupke za zaštitu podataka o ličnosti, postupke za zaštitu prava intelektualne svojine, pa čak i privredne sporove. Dakle, konceptualizacija ovog pojma otežana je usled okolnosti da pojam može obuhvatati čitav niz različitih pravnih radnji. Ipak, postoje određene karakteristike koje mogu biti korisne za prepoznavanje ove pojave.

Pre svega, SLAPP tužbe obično koriste uticajni i/ili bogati pojedinci, grupe, korporacije ili čak državni organi protiv onih koji izražavaju kritiku ili saopštavaju poruke koje su neprijatne za podnosiocima zahteva, ali se tiču pitanja od javnog interesa. Najčešće su tuženi novinari, medijske kuće, aktivisti za zaštitu ljudskih prava, naučnici, organizacije civilnog društva, ali to mogu biti i obični građani. Svakako, prilikom procene da li se radi o SLAPP

¹ *Sloboda izražavanja pred sudom – Drugi redovni izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije*, Slavko Ćuruvija fondacija i Centar za pravosudna istraživanja, 2022, 37-43.

² Ravo L., Borg-Barthet, J., Kramer, X., "Protecting Public Watchdogs Across the EU: A Proposal for an EU Anti-SLAPP Law", *Liberties*, 2020, 30, https://www.ecpmf.eu/wp-content/uploads/2020/11/anti-SLAPP-model-directive-paper_final.pdf (pristupljeno 22.9.2023)

tužbi, naročitu pažnju bi trebalo obratiti na neravnotežu moći (prvenstveno finansijske) između tužioca i tuženog.

Glavni cilj tužioca koji koristi SLAPP nije da mu se usvoji tužbeni zahtev, odnosno da zaštiti svoje pravo zbog koga je pokrenuo postupak, već da ograniči, učutka i spreči svaku kritiku usmerenu protiv njega, da zastraši tuženog, ali i sve ostale koji bi mogli javno da istupaju protiv njega, što za posledicu ima cenzuru i autocenzuru. Ovaj efekat zastrašivanja (*chilling effect*) je naročita karakteristika SLAPP-a, jer osim što utiče na tuženog i sve ostale koji će biti učutkani jer žele da izbegnu sudbinu tuženog, dovodi do faktičkog ograničavanja slobode medija, slobode izražavanja, prava na primanje i saopštavanje informacija, kao i prava na učešće javnosti u javnim poslovima i pitanjima od javnog interesa, a utiče i na ostvarivanje prava na pravično suđenje.³

Imajući u vidu cilj SLAPP-a, može se očekivati da će osnov tužbenog zahteva biti neprecizno ili protivrečno formulisan, zasnovan na lažnim i/ili neutemeljenim navodima, drugim rečima, tužbeni zahtev će često biti očigledno neosnovan.

S tim u vezi, visina tužbenog zahteva je često nesrazmerno visoko postavljena, jer još jednom, namera tužioca nije da ostvari naknadu materijalne ili nematerijalne štete (u koliko ona uopšte postoji). Cilj je da se namerno uvećaju troškovi sudskog postupka, koji direktno zavise od visine tužbenog zahteva, a od kojih dalje zavisi iznos sudskih taksi i drugih dažbina koje stranke u sporu moraju da plate i to dok traje postupak, dakle, pre nego što bude izvesno koja stranka je uspela u sporu i koja će u krajnjem ishodu snositi troškove. Drugim rečima, tužilac nastoji da finansijski iscrpi tuženog, čije su materijalne prilike često znatno slabije u odnosu na tužioca (naročito kada je reč o medijima i novinarima u slabije razvijenim zemljama, poput Srbije), te je čak moguće i da će tuženi mediji bankrotirati i biti ugašeni pre nego što se sudski postupak okonča, čime će tužilac postići svoj cilj, pa makar i izgubio započeti postupak.

Dalje, opisani cilj može se ostvariti i podnošenjem više tužbi protiv tuženog od strane istog tužioca (ili sa njim povezanih lica) u relativno kratkom vremenskom periodu.

U sporovima sa elementom inostranosti, SLAPP karakteriše nameran izbor nadležnosti sudova onih država u kojima su šanse za uspeh u sporu najveće (*forum shopping*), odnosno koje nemaju anti-SLAPP zakonodavstvo, te tužilac neće biti kažnjen što koristi ovo sredstvo.

³ Bayer, J., Bárd, P., Vosyliute, L. & Luk, N. C., *Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union - A comparative study*, EU-CITIZEN: Academic Network on European Citizenship Rights, 2021, 19. Videti i Zdravković A. M., „SLAPP tužbe – zloupotreba prava na sudsku zaštitu u službi ograničavanja slobode izražavanja“, *Strani pravni život*, 1/2022, 79.

Jasno je da ne moraju u svakom konkretnom slučaju postojati sve opisane karakteristike, te da je moguće da određena SLAPP tužba ne ispunjava neke od njih. Oni su samo izdvojeni kao naročite karakteristike koje su u dosadašnjoj praksi izdvojile kao učestale i tipične. Interesantno je podsetiti da je organizacija Indeks cenzure (*Index of Censorship*) razvila upitnik, koji je za sada dostupan na njihovom sajtu na engleskom, francuskom, nemačkom, španskom i poljskom jeziku i besplatan je, a služi kao orijentacija o tome da li je podneta tužba zapravo SLAPP. Pitanja u upitniku zasnivaju se na istraživanju ove organizacije o najčešćim manifestacijama SLAPP tužbi, te ako se odgovori koje ispitanik bude dao u velikoj meri podudaraju sa simptomima SLAPP-a, rezultat će to i pokazati. Dakle, svako ko sumnja da je žrtva SLAPP-a ima ovu mogućnost na raspolaganju, a važno je istaći i da je upitnik u potpunosti anoniman i da se podaci o IP adresi ne čuvaju.⁴

Na ovom mestu se čini korisnim i skrenuti pažnju na pomoć koju Evropski centar za medije i medijske slobode (*European Centre for Press and Media Freedom – ECPMF*) pruža svima koji su pogođeni SLAPP tužbom, pre svega u vidu finansijske pomoći i donacija za pokrivanje sudskih troškova i troškova zastupanja, a za koju mogu da konkurišu i novinari iz naše zemlje.⁵

SLAPP tužbe u Republici Srbiji

Republika Srbija do sada nije preduzela nijedan formalni korak u vezi sa borbom protiv SLAPP tužbi, niti je na bilo koji način iskazala nameru da to učini ili se uopšte izjasnila o ovoj pojavi, uprkos činjenici da ih je Evropska komisija identifikovala u Srbiji,⁶ kao i da je u prethodnom izveštaju o slobodi izražavanja pred sudom jasno stavljena u izgled mogućnost da se pred Višim sudom u Beogradu dešava paradigmatičan primer SLAPP-a.⁷

Radi kratke rekapitulacije, utvrđeno je da je privredno društvo „Millennium team“ doo, koje je angažovano na nekim od najvećih građevinskih projekata u Srbiji, tužilo više dnevnih listova, portala, lokalnih medija i kablovskih televizija koji su izveštavali sa

⁴ Upitnik je dostupan putem sledećeg linka <https://www.indexoncensorship.org/am-i-facing-a-slapps-lawsuit/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁵ Detaljnije informacije dostupne su na njihovom sajtu, putem sledećeg linka <https://www.ecpmf.eu> (pristupljeno 22.9.2023)

⁶ European Commission, *Commission Staff Working Document – Serbia 2022 Report*, Brussels, 12.10.2022, SWD(2022) 338 final, 42, <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Serbia%20Report%202022.pdf> (8.10.2023)

⁷ *Sloboda izražavanja pred sudom – Drugi redovni izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije*, 42.

konferencija za štampu opozicionih političara održanih u februaru 2021. u Vranjskoj banji i Leskovcu, na kojima su ti političari izneli sumnje o načinu na koji posluje ova kompanija i potencijalnom koruptivnom i nezakonitom postupanju.⁸ Konkretno, utvrđeno je da ova kompanija u periodu od marta do maja 2021. podnela ukupno 34 tužbe Višem sudu u Beogradu, od čega su u 27 tužbi tuženi mediji, dok su u ostalim tuženi političari koji su govorili prilikom predmetnog događaja. Trebalo bi podsetiti da su ovo samo tužbe podnete Višem sudu u Beogradu, u medijskim sporovima, te da je ostalo nepoznato da li je kompanija podnosila tužbe za naknadu štete koje nisu klasifikovane kao medijski sporovi ili koristila druga pravna sredstva protiv istih tuženih. Dodatno, prema navodima tuženih medija, visine tužbenih zahteva su neobično visoke, odnosno odstupaju od uobičajenih za ovu vrstu postupaka i kreću se od 11 740 770 dinara (100 000 evra u dinarskoj protivvrednosti) do 23 481 541 dinara (200 000 evra u dinarskoj protivvrednosti).⁹ Dakle, primenom gore opisanih SLAPP karakteristika, može se zaključiti da ovi postupci očigledno sadrže određene elemente SLAPP-a, jer:

- isti tužilac podnosi veliki broj tužbi protiv iste vrste tuženih (mediji),
- tužbe se podnose u vezi sa istim ili sličnim činjeničnim osnovom (događajem),
- radi se o događaju koji predstavlja pitanje od javnog značaja (jer javnost ima opravdan interes da bude informisana o eventualnim nepravilnostima u poslovanju ovako velike i za širu zajednicu značajne kompanije),
- tužbeni zahtevi su nesrazmerno visoko postavljeni i odstupaju od ujednačene sudske prakse u ovim sporovima.¹⁰

U periodu od pisanja prethodnog izveštaja, dakle za otprilike dve godine, od ukupno 34 predmeta, doneto je 1 rešenje o odbacivanju tužbe, 1 rešenje o prekidu postupka, 1 rešenje kojim se okončava postupak,¹¹ dok su 4 predmeta meritorno završena presudom, od kojih je samo jedna postala pravnosnažna.¹² Okolnost da se radi o više parnica između istih lica potvrđuje i činjenica da je u čak 6 predmeta doneto rešenje o spajanju postupka radi zajedničkog raspravljanja.¹³

Pravnosnažna je postala presuda u predmetu u kome su tuženi Centar za demokratiju i razvoj juga Srbije, kao osnivača medija JUGpress i odgovorna urednica Ljiljana Stojanović i to zbog „povrede poslovnog ugleda tužioca objavljivanjem

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Verovatno se radi o odbacivanju tužbe, ali se to iz portala *Tok predmeta osnovnih i viših sudova* <https://tpson.portal.sud.rs/tposvs/> ne vidi.

¹² Podaci prikupljeni putem portala *Tok predmeta osnovnih i viših sudova*, dostupno putem linka <https://tpson.portal.sud.rs/tposvs/> (pristupljeno 24.9.2023)

¹³ Ibid.

nedopuštenih informacija u tekstu „Jeremić: Vrh režima preko Milenijum tima otima i Vranjsku Banju“ od 6.2.2021. godine.“¹⁴ Traženo je da se utvrdi povreda prava, naknada materijalne štete zbog objavljivanja neistinitih informacija kojima se povređuje ugled tužioca, uklanjanje spornog teksta i zabrana ponovnog objavljivanja određenih informacija.¹⁵ Nakon godinu i po dana trajanja postupka, 3 održana i 1 neodržanog ročišta, tužbeni zahtev je u celini odbijen kao neosnovan.¹⁶ Tužilac je u postupku tvrdio kako objavljivanje predmetnih informacija nije dopušteno, jer mu je nanelo znatnu materijalnu štetu i povredilo mu pravo na poslovni ugled.¹⁷ Takođe je tvrdio da mu poslovni partneri traže obrazloženje objavljenih informacija, a da mu je ugrožen i poslovni odnos sa bankama, koje traže dodatna pojašnjenja za izdavanje bankarske garancije, a vrednost registrovanog žiga „Millenium Team“ kontinuirano gubi vrednost.¹⁸ Tužilac je naveo i da objavljene informacije nisu bile proverene i da mu autori nisu pružili mogućnost da se o njima izjasni.¹⁹ Na osnovu svih ovih okolnosti, tužilac je opredelio visinu tužbenog zahteva na čak 100.000 evra u dinarskoj protivvrednosti, ali ju je naknadno smanjio na 100 evra „zbog dodatne kampanje koja se opet protiv njih pokrenula u smislu da žele da učutkaju medije i finansijski iscrpljuju, te je tako došlo do zamena teza“!²⁰ Čini se važnim ovde ponoviti da neuobičajeno visoka vrednost tužbenog zahteva nije neophodan uslov da bi postojala SLAPP tužba, premda jeste česta pojava, kao ni da naknadno smanjenje neuobičajeno visoke vrednosti tužbenog zahteva ne pretvara eventualnu SLAPP tužbu u legitimnu tužbu.²¹ Tuženi su isticali da je autor teksta verno izveštavao o događaju, da su mediji dužni da građane obaveštavaju o aktuelnim zbivanjima u njihovoj sredini, te da nije bilo moguće proveriti istinitost informacija prenetih sa konferencije za medije.²²

Sud je nakon sprovođenja dokaznog postupka utvrdio da utuženi tekst predstavlja u potpunosti prenete reči i izjave sa konferencije za medije funkcionera političke stranke, što je jasno i naznačeno kako u tekstu, tako i u naslovu, te da nigde iz teksta niti iz naslova ne proizlazi da su u pitanju činjenične tvrdnje, te je sud

¹⁴ Pravnosnažna presuda Višeg suda u Beogradu 18P3 141/21 od 7.11.2022. godine.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid. Tužilac je sebe tokom postupka okarakterisao i kao „jednog od 100 najvećih poreskih obveznika u Republici Srbiji“, čime je zapravo akcentovao neravnotežu moći između stranaka, imajući u vidu da je tuženi nevladina organizacija, *ibid.*

²⁰ Ibid.

²¹ Pogotovo ne ako postoji još tužbi između istih stranaka, po istom ili sličnom činjeničnom osnovu.

²² Ibid.

primenom testa proporcionalnosti, gde se sa jedne strane nalazi objavljivanje informacija podobnih da povrede poslovni ugled, dok se sa druge strane nalazi opšti interes i značaj javne rasprave o temi od javnog interesa, zaključio da potonji prevaže, te da nije došlo do povrede prava.²³ Dodatno, sud je uzeo u obzir i da je tuženi „lokalni mediji, namenjen lokalnoj čitalačkoj publici“, čiji sajt ima „malu posećenost.“²⁴ Verovatno je da je ova okolnost cenjena u smislu broja čitalaca do kojih će informacija doći, a samim tim i potencijalnog uticaja na reputaciju tužioca, ali se iz nedorečene formulacije ne može zaključiti da li bi odluka suda bila drugačija da se radi o uticajnijem mediju sa većom publikom.

Nažalost, u obrazloženju presude se ni na jednom mestu ne pominje pojam SLAPP tužbe. Ova pionirska presuda ne razlikuje se ni po čemu od drugih, donetih po legitimnim tužbenim zahtevima i iz njenog obrazloženja se ne može primetiti ništa neuobičajeno. Jasno je da nije bilo druge mogućnosti za rešavanje ovog spora, jer važeći zakonski okvir ne prepoznaje SLAPP tužbe i ne ovlašćuje sud da po njima drugačije postupa, ali je možda trebalo iskoristiti priliku i makar se u obrazloženju osvrnuti na navode tuženih, a i pripadnika civilnog sektora iznetih u javnosti, da se u konkretnom slučaju radi o ovom fenomenu. Interesantno je ukazati i na činjenicu da su u konkretnom slučaju izvođeni dokazi kako bi se utvrdilo da ono što su političari na konferenciji za medije rekli o tužiocu „ima činjenični osnov, te da prenete izjave predstavljaju stav i mišljenje lica, čije su izjave prenete, o poslovanju tužioca.“²⁵ Drugim rečima, nejasno je da li je „informacija koja sadrži podatke o određenoj pojavi, događaju ili ličnosti“ iz odredbe člana 9. stav 1. Zakona o javnom informisanju i medijima u ovom konkretnom slučaju informacija da ova kompanija otima Vranjsku Banju ili informacija da su političari rekli da ova kompanija otima Vranjsku Banju, jer bi se predmet dokazivanja u ova dva slučaja razlikovao, a trebalo bi da se razlikuje i pasivno legitimisani, to jest, tuženi. Dakle, ostalo je nejasno i da li novinari ubuduće kada budu izveštavali sa konferencija za štampu ili na drugi način prenosili nečije reči prvo moraju da provere da li njihova sadržina ima činjenični osnov, pa tek onda da odluče da li da objave date informacije, a sve to u kratkom roku, dok je vest još uvek aktuelna. Očigledan je značaj ovakvih pojašnjenja u cilju opšte pravne sigurnosti i predvidljivosti, a posebno bi ga trebalo naglasiti u osetljivom kontekstu SLAPP ere u kojoj se trenutno nalazimo, kada novinari i svi ostali koji se bave pitanjima od javnog interesa moraju da obrate naročitu pažnju, jer ni strogo poštovanje zakona i etičkih pravila više nije garancija zaštite od ulaska u sudski spor.

Naposletku, imajući u vidu da se broj tužbi u Srbiji za koji se u medijima ili izveštajima medijskih organizacija tvrdi da predstavljaju SLAPP konstantno povećava, izvesno je da će

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

država morati u nekom momentu da se uhvati u koštac sa ovom pojavom. Indikativne su tužbe protiv Mreže za istraživanje kriminala i korupcije – KRIK, a naročito prvostepena presuda doneta protiv ovog medija, jer su povredili čast i ugled tužioca time što su javno saopštili stav da tužba kojom ih je on tužio u drugom medijskom sporu predstavlja SLAPP tužbu.²⁶ Takođe, gradonačelnik Beograda je podneo nekoliko tužbi protiv Balkanske istraživačke mreže – BIRN, kojima traži naknadu štete u ukupnom iznosu od 12 miliona dinara, koju je tuženi okarakterisao kao SLAPP.²⁷ Ne ulazeći u to da li se radi o SLAPP tužbama ili ne, što nije ni moguće dok se ne usvoji konačna definicija ovog pojma, ovakva praksa je nedopustiva, a standardi o tome se uveliko razvijaju na evropskom nivou, što će u nastavku teksta i biti prikazano.

Kao što je u prethodnom izveštaju istaknuto, bilo bi poželjno pratiti korak promena koje se očekuju na evropskom nivou u kontekstu razvijanja anti-SLAPP zakonodavstva.²⁸ To će uskoro postati i međunarodna obaveza naše zemlje, bilo da to proizađe iz okvira Saveta Evrope i Evropske konvencije o ljudskim pravima, čija smo već članica i ugovornica, ili Evropske unije, čija članica pokušavamo da postanemo. Dakle, izvesno je da ćemo morati da osmislimo adekvatan nacionalni normativni okvir koji će biti odgovor na pojavu SLAPP tužbi, a na tom putu nam mogu biti korisna i uporedna rešenja. Stoga, na narednih nekoliko strana biće predstavljena aktuelna dešavanja i predloženi pravni anti-SLAPP mehanizmi koji mogu poslužiti kao inspiracija, polazna osnova ili primeri dobre prakse za razvoj našeg nacionalnog zakonodavnog okvira.

Borba protiv SLAPP tužbi na evropskom nivou

Savet Evrope

Jedna od inicijativa za regulisanjem SLAPP-a potekla je 2018. godine iz Saveta Evrope, a praćena je saopštenjem iz 2020. godine u kome je komesarica za ljudska prava

²⁶ Radivojević J., „UNS: KRIK osuđen zbog pisanja o pitanjima od javnog interesa“, KRIK, 22.5.2023, <https://www.krik.rs/uns-krik-osudjen-zbog-pisanja-o-pitanjima-od-javnog-interesa/> (pristupljeno 24.9.2023); Pavlović B., „Udruženje novinara iz Poljske: Presuda protiv KRIK-a u suprotnosti je sa slobodom izražavanja“, KRIK, <https://www.krik.rs/udruzenje-novinar-a-iz-poljske-presuda-protiv-krik-a-u-suprotnosti-je-sa-slobodom-izrazavanja/> (pristupljeno 24.9.2023)

²⁷ „Aleksandar Šapić podneo dve tužbe protiv BIRN-a, traži 12 miliona dinara“, BIRN Srbija, 29.3.2023, <https://birn.rs/sapic-tuzio-birn/> (pristupljeno 8.10.2023)

²⁸ *Sloboda izražavanja pred sudom – Drugi redovni izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije*, 43.

ove organizacije pozvala kako državne, tako i nedržavne aktere da ustanu protiv ove pojave.²⁹

Platforma za promociju zaštite i bezbednosti novinarstva i novinara, osnovana pod okriljem Saveta Evrope, takođe je u više navrata beležila slučajeve zloupotrebe sudskog postupka u cilju uznemiravanja i uticaja na novinare, te se iz njihovih godišnjih izveštaja jasno može videti da se, od 2020. godine, trend SLAPP tužbi rapidno širi, i to ne samo po broju tužbi, već i teritorijalno, te svake godine zahvata sve više država članica.³⁰

Komiteet ministara Saveta Evrope pripremio je Nacrt preporuke za borbu protiv SLAPP tužbi, o kome je sprovedena javna rasprava u periodu od juna do avgusta 2023. godine.³¹ Iako će preporuka biti pravno neobavezujući dokument, trebalo bi da pruži smernice za postupanje i regulisanje ove pojave. Samim Nacrtom preporuke je precizirano da je njen cilj da se zaštiti učešće javnosti od SLAPP tužbi i da se spreči njihovo dalje korišćenje unutar država članica.³² Naročito je važno što preporuka izričito povezuje borbu protiv SLAPP tužbi sa obavezama koje države imaju prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava.³³

Nacrtom preporuke su SLAPP tužbe definisane kao tužbe koje su podnete radi uznemiravanja ili zastrašivanja tuženog, a u cilju sprečavanja, ometanja ili kažnjavanja „učesća javnosti“.³⁴ SLAPP tužbe bi trebalo široko shvatiti, jer se ne radi samo o građanskopravnim tužbama, već i svim drugim aktima kojima se inicira postupak protiv lica koje javno istupa o pitanjima od „javnog interesa“.³⁵

²⁹ Committee of Ministers (Council of Europe), Recommendation CM/Rec(2018)2 of the Committee of Ministers to member States on the roles and responsibilities of internet intermediaries, 2018, para. 1.3.4, available at <https://rm.coe.int/0900001680790e14> (pristupljeno 19.9.2023); Commissioner for Human Rights (Council of Europe), "Time to take action against SLAPPs", Strasbourg, 2020, available at <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/time-to-take-action-against-slapps> (pristupljeno 19.9.2023)

³⁰ Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists, <https://fom.coe.int/en/accueil> (pristupljeno 19.9.2023), poslednji izveštaj dostupan putem linka <https://rm.coe.int/platform-protection-of-journalists-annual-report-2022/1680a64fe1> (pristupljeno 19.9.2023)

³¹ Council of Europe, *Draft Recommendation CM/Rec(20XX)XX of the Committee of Ministers to member states on countering the use of SLAPPs*, MSI-SLP(2022)07, <https://rm.coe.int/msi-slp-revised-draft-recommendation-on-slapps/1680abaf88> (pristupljeno 22.9.2023)

³² Ibid, 4.

³³ Ibid, 1.

³⁴ Ibid, 4.

³⁵ Ibid, 4.

Iako je već napomenuto da SLAPP tužbe mogu imati različite forme, te da još uvek nema sveobuhvatne, opšteprihvaćene definicije i da ih je zbog toga često teško prepoznati, Nacrtom su izlistane pojedine karakteristike ove pojave, koje se mogu koristiti kao svojevrsni indikatori za prepoznavanje SLAPP-a.³⁶ Naravno, što je više indikatora prisutno u konkretnom slučaju, veća je i verovatnoća da se radi o ovoj pojavi.³⁷ Navedeni su sledeći indikatori:

- 1) tužilac pokušava da iskoristi neravnopravan položaj moći koji postoji između njega i tuženog, odnosno svoju finansijsku prednost, politički ili društveni uticaj, a sve u cilju vršenja pritiska na tuženog;
- 2) tužiočevi argumenti su potpuno ili delimično neosnovani;
- 3) nesrazmerno visok tužbeni zahtev;
- 4) tužilac zloupotrebljava pravna sredstva koja su mu na raspolaganju, što se može ogledati u odugovlačenju postupka, izboru foruma koji je za njega povoljniji, podnošenju žalbe bez ili sa neznatnim izgledima za uspeh, nanošenju nesrazmernih i nepotrebnih troškova;
- 5) postupak je praćen napadima u javnosti, čiji je cilj da zastraše ili diskredituju one koji sprovode radnje obuhvaćene „učešćem javnosti“ ili čiji je cilj da skrenu pažnju sa problema i pitanja od „javnog interesa“;
- 6) tužilac ili njegovi zastupnici učestvuju u zastrašivanju, uznemiravanju ili pretnjama ili postoje dokazi da su to ranije činili;
- 7) tužilac ili sa njim povezano lice učestvuje u više postupaka koji se zasnivaju na istom ili sličnom činjeničnom osnovu, a deo su koordinisanog napada (unutar iste države ili u više njih).³⁸

Određeno je i „učešće javnosti“, i to kao „pravo svakoga da učestvuje u javnoj debati i diskusiji o javnim poslovima, *online* i *offline*, bez straha od diskriminacije, koje uključuje pravo na izražavanje mišljenja i ideja koje su u suprotnosti ili su kritične prema onima koje imaju predstavnici državnih organa ili značajan deo javnog mnjenja, ili koje vređaju, šokiraju ili uznemiravaju državu ili bilo koji deo stanovništva, u skladu sa stavovima Evropskog suda za ljudska prava.³⁹ Ovo pravo naročito obuhvata, na primer, novinare i druge medijske aktere, organizacije civilnog društva, uzbunjivače, naučnike, pravnike praktičare, blogere i influencersere.⁴⁰ Učešće javnosti se takođe odnosi i na pravo

³⁶ Ibid, 6.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Navedeno se odnosi na poznati standard Suda iz presude u predmetu *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, predstavka br. 5493/72, presuda od 7.12.1975. godine, para. 49.

⁴⁰ Ibid, 4.

na slobodu okupljanja i udruživanja i aktivno i pasivno biračko pravo.⁴¹ Stoga, ono može obuhvatati širok spektar različitih aktivnosti, poput zastupanja, novinarstva, istraživanja i prijavljivanja kršenja zakona ili etičkih pravila, obraćanje državnim organima, distribucija peticija, učešće u mirnim protestima ili štrajku, javno istupanje protiv zloupotreba, kršenja ljudskih prava, korupcije, prevare ili javno komentarisanje bilo kog pitanja od javnog interesa.⁴² Ovaj pojam bi takođe trebalo da obuhvati i radnje koje predstavljaju pripremanje, podržavanje ili pomaganje „učešća javnosti.“⁴³

Nacrtom preporuke definisan je i „javni interes“, tako da se odnosi na sva pitanja koja utiču na javnost i za koja javnost može legitimno da se zainteresuje, posebno ona koja se tiču važnih društvenih problema ili utiču na dobrobit pojedinca ili život zajednice, a primeri takvih tema tiču se naročito politike, aktuelnih događaja, ljudskih prava, pravosuđa, socijalne zaštite, obrazovanja, zdravlja, religije, kulture, istorije, klime, zaštite životne sredine, ali ne i na primer, privatnog ili porodičnog života nekog lica.⁴⁴

Nacrtom preporuke jasno je naznačeno da se SLAPP ne odnosi samo na tužbe u parničnim postupcima, već da može da podrazumeva i iniciranje krivičnog ili prekršajnog postupka, u zavisnosti od konkretnog pravnog sistema, kao i na zloupotrebu drugih pravnih sredstava, poput zahteva za privremenim merama ili čak pretnji da će nešto od pomenutih radnji biti preduzeto kako bi se žrtva zastrašila.⁴⁵

Takođe se napominje mogućnost da protiv istog tuženog bude podneto više tužbi kao deo koordinisanog napada, te se u toj situaciji od država očekuje da preduzmu adekvatne i delotvorne mere kojima bi sprečile ili makar ublažile posledice takvog postupanja.⁴⁶

Dodatno, Nacrtom preporuke se od država članica zahteva da izmenama zakonodavstva omoguće sudovima da na zahtev i po službenoj dužnosti okončaju „postupak protiv učešća javnosti“ u ranoj fazi. S tim u vezi, potrebno je u toj ranoj fazi omogućiti strankama da predlože što preciznija dokazna sredstva kako bi uverili sud da se radi o zlonamernom tužbenom zahtevu, odnosno o neosnovanom tužbenom zahtevu koji predstavlja zloupotrebu prava. Konkretno, trebalo bi propisati da ako tuženi zahteva odbijanje tužbenog zahteva u ranoj fazi i dokaže da se radi o „učešću javnosti“ povodom pitanja od „javnog interesa“, kao i da je prisutan određeni broj

⁴¹ Ibid, 5.

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid, 7.

SLAPP indikatora, teret dokazivanja prelazi na tužioca da dokaže suprotno, odnosno da dokaže da je njegov tužbeni zahtev legitiman i da ima šanse za uspeh u sporu.⁴⁷ Nakon podnošenja zahteva za odbijanje u ranoj fazi, trebalo bi obratiti naročitu pažnju u slučaju da tužilac zahteva preinačenje tužbe, te propisati da odbijanje zahteva za odbijanje u ranoj fazi ne sprečava tuženog da ponovo tvrdi kako se radi o SLAPP tužbi, kao i da zahteva naknadu materijalne i nematerijalne štete po tom osnovu.⁴⁸

Od država se očekuje i da omoguće sudovima da zahtevaju od tužioca da pruži obezbeđenje troškova, u slučaju da to smatraju potrebnim u zavisnosti od broja SLAPP indikatora.⁴⁹ Sudovi moraju biti ovlašćeni da dosude troškove tuženom u situacijama kada se ispostavi da se radi o SLAPP tužbi, kao i upozoreni da je u ovim postupcima naročito potrebno voditi računa da se troškovi svedu na minimum, kako bi se situacija tuženog olakšala.⁵⁰

Zahteva se i uspostavljanje efikasnih i proporcionalnih kazni koje bi imale odvraćajuće dejstvo, a koje bi sudovi mogli da izreknu nezavisno od naknade štete.⁵¹ Posebne kazne bi trebalo da budu propisane i za sve one koji više puta podnesu SLAPP tužbu.⁵²

Preporučuje se i prikupljanje i objavljivanje podataka o SLAPP tužiocima, odnosno slučajevima, kao i formiranje odgovarajućeg javnog registra, koji bi bio dostupan svima, *offline* i bez naknade.⁵³

Naposletku, od država članica se očekuje da organizuju sveobuhvatni sistem podrške specifično prilagođen potrebama tuženim, a prvenstveno pravne pomoći (odnosi se na lica koje pruža besplatnu pravnu pomoć, a koje bi trebalo obučiti i za postupanje u ovim slučajevima); finansijske podrške, koja naročito mora biti dostupna tuženima koji ne mogu da obavljaju svoju profesiju dok traje postupak; psihološke podrške, koja uključuje i finansijska sredstva za dobijanje adekvatne terapije; zatim, praktične podrške, pogotovo ako je ugrožen fizički integritet tuženog, a u vidu SOS telefona, organizovanog izmeštanja na bezbedno mesto ili policijske pratnje.⁵⁴

⁴⁷ Ibid, 9.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid, 10.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid, 11.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid, 11-12.

Evropska unija

Aktivnosti usmerene protiv SLAPP fenomena nastavljene su i na nivou Evropske unije. Nakon brojnih inicijativa od strane ne samo međunarodnih i nacionalnih udruženja novinara i grupa za zaštitu ljudskih prava, već i pojedinaca, kako političara tako i običnih građana, Evropska komisija je u aprilu 2022. godine objavila Predlog direktive koja se odnosi na strateške parnice protiv novinara i aktivista za zaštitu ljudskih prava.⁵⁵

Predlogom direktive definisano je „učesće javnosti“ (*public participation*) i to širokom formulacijom koja obuhvata „bilo koju izjavu ili aktivnost izraženu ili sprovedenu u:

- 1) ostvarivanju prava na slobodu izražavanja i informisanja, kao što je stvaranje, izlaganje, oglašavanje ili druga promocija novinarskih, političkih, naučnih, akademskih, umetničkih, satiričnih formi komunikacije ili komentara, publikacija ili dela, uključujući i direktno povezane pripremne, prateće ili podržavajuće aktivnosti;
- 2) ostvarivanju prava na slobodu udruživanja i mirnog okupljanja, kao što je organizovanje ili učesće u lobiranju, demonstracijama i protestima ili aktivnostima koje proizilaze iz ostvarivanja prava na dobru upravu i prava na delotvoran pravni lek, poput podnošenja pritužbi, predstavki ili tužbi i učesće u javnim raspravama, uključujući i direktno povezane pripremne, prateće ili podržavajuće aktivnosti.“⁵⁶

Veoma značajno je i to što Predlog direktive sadrži definiciju „pitanja od javnog interesa“, koja je takođe ekstenzivno koncipirana, te obuhvata „sva pitanja koja do te mere utiču na javnost, da ona može biti legitimno zainteresovana za njih i to u

⁵⁵ European Parliament, *Initiative Against Abusive Litigation Targeting Journalists and Rights Defenders*, 2023, 1, available at <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/carriage/initiative-against-abusive-litigation-targeting-journalists-and-rights-defenders/report?sid=7201> (pristupljeno 19.9.2023). Trebalo bi napomenuti da Predlog direktive nije prihvaćen bez primedbi u javnosti, pre svega u kontekstu njenog domašaja, te ga je Evropska federacija novinara okarakterisala kao „ublaženu verziju“ inicijalne ideje o zaštiti novinara i prava na informisanje u EU, videti <https://europeanjournalists.org/blog/2023/06/09/eu-council-adopts-watered-down-position-on-anti-slapp-directive/> (pristupljeno 19.9.2023).

⁵⁶ European Commission, *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on protecting persons who engage in public participation from manifestly unfounded or abusive court proceedings (“Strategic lawsuits against public participation”)*, {SWD(2022) 117 final}, COM(2022) April 2022, Article 3.

oblastima kao što su, na primer, javno zdravlje, bezbednost, životna sredina, klima ili uživanje fundamentalnih prava.”⁵⁷

Dodatno, određen je i pojam „zlonamernog sudskog postupka protiv učešća javnosti”, kao postupka čiji je predmet gore definisano „učešće javnosti”, koji je iniciran potpuno ili delimično neosnovanim tužbenim zahtevom, a čiji je glavni cilj sprečavanje, ograničavanje ili kažnjavanje „učešća javnosti”.⁵⁸ Indikatori zlostavljanog elementa mogu biti nesrazmerna, preterana odnosno nerazumna visina tužbenog zahteva, postojanje više različitih postupaka u vezi sa istim ili sličnim predmetom spora, zatim, zastrašivanja, uznemiravanja ili pretnje upućene od strane tužioca ili sa njim povezanih lica, kao i ometanje postupka u vidu odlaganja, izazivanja nepotrebnih troškova ili *forum shopping*.⁵⁹

Predlogom direktive se zahteva od država da usvoje adekvatna normativna rešenja koja bi pružila mogućnost sudovima da dopuste nevladinim organizacijama da učestvuju u „postupcima protiv učešća javnosti”, bilo kao podrška tuženom ili kao *amicus curiae*, radi pružanja potrebnih informacija.⁶⁰

Ovim aktom je predviđena i obaveza država da omoguće sudovima da u „postupcima protiv učešća javnosti” prilikom prethodnog ispitivanja tužbe, potpuno ili delimično odbiju tužbeni zahtev, koji je očigledno neosnovan.⁶¹ Napomenuto je da je potrebno propisati rok za podnošenje „zahteva za odbijanje u ranoj fazi”, koji mora biti razuman i ne sme otežati korišćenje ovog pravnog sredstva.⁶² Takođe je naloženo i propisivanje da se o „zahtevu za odbijanje u ranoj fazi” odlučuje sa naročitom hitnošću.⁶³ Veoma je značajno i da Predlog direktive predviđa da je u slučaju podnošenja ovog zahteva, teret dokazivanja na tužiocu da dokaže da tužbeni zahtev

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ European Commission, Article 3.

⁶⁰ Ibid, Article 7.

⁶¹ Ibid, Article 9. Interesantno je da Predlog direktive najčešće bio kritikovan upravo zbog tog što je mogućnost ranog odbijanja tužbenog zahteva ograničena na očigledno neosnovane zahteve. Videti, na primer <https://www.liberties.eu/en/stories/slapp-trilogue/44857> (pristupljeno 21.9.2023). Nejasno je, međutim, šta bi bila alternativa ovakvoj formulaciji, s obzirom na to da se radi o uvođenju veoma osetljivog pravnog instituta, koji svakako neće biti lako implementirati.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid, Article 11.

nije očigledno neosnovan.⁶⁴ Potrebno je predvideti i pravo na žalbu protiv odluke kojom se usvaja ili odbija „zahtevu za odbijanje u ranoj fazi.“⁶⁵

Naposletku, propisano je i da sud može naložiti tužiocu da snosi troškove postupka, uključujući i troškove zastupanja tuženog, u celini, pod uslovom da nisu nesrazmerni.⁶⁶ Tuženi, odnosno svako kome je prouzrokovana šteta pokretanjem ovakvog postupka, ima pravo na naknadu štete i potrebno mu je omogućiti da to pravo i ostvari.⁶⁷ Države članice bi trebalo da ovlaste sudove da izreknu delotvornu, proporcionalnu i odgovarajuću kaznu svakome za koga se dokaže da je pokrenuo „zlomamernog postupak protiv učešća javnosti.“⁶⁸

Nakon javne rasprave o Predlogu direktive, koja je održana u decembru 2022. godine, u junu 2023. godine dobijeno je odobrenje od strane Saveta EU, uz predloge određenih izmena.⁶⁹ Narednog meseca, Predlog direktive bio je predmet diskusije u plenumu unutar Evropskog parlamenta.⁷⁰ Parlament je usvojio amandmane na predloženi tekst i vratio isti odgovarajućim komitetima radi daljih međuinstitucionalnih pregovora.⁷¹ Tim amandmanima je, između ostalog, precizirana definicija „učesća javnosti“, tako da podrazumeva „svaku izjavu ili aktivnost fizičkog ili pravnog lica izraženu ili izvršenu u ostvarivanju prava na slobodu izražavanja i informisanja, akademske slobode ili slobode okupljanja i udruživanja, a u vezi sa pitanjem od javnog interesa.“⁷²

Formulisana je i definicija „pitanja od javnog interesa“, kao pitanja koje utiče na javnost u oblastima poput fundamentalnih prava, uključujući rodnu ravnopravnost, slobodu medija, prava potrošača, radna prava, kao i javno zdravlje, bezbednost, zaštitu životne okoline i klime, optužbe za korupciju, prevaru, proneveru, pranje novca, iznudu, prinudu, seksualno uznemiravanje i rodno zasnovano nasilje, ili druge oblike zastrašivanja, ili bilo koje drugo krivično delo ili prekršaj, uključujući krivična dela protiv životne sredine, te aktivnosti usmerenih na zaštitu vrednosti sadržanih u članu 2. Ugovora o Evropskoj uniji (ljudsko dostojanstvo, demokratija, ravnopravnost, vladavina prava, poštovanje ljudskih prava i prava manjina), kao i principa nemešanja u demokratske procese i naposletku, obezbeđivanja ili olakšavanja pristupa javnosti

⁶⁴ Ibid, Article 12.

⁶⁵ Ibid, Article 13.

⁶⁶ Ibid, Article 14.

⁶⁷ Ibid, Article 15.

⁶⁸ Ibid, Article 16.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid, 2.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

informacijama u cilju borbe protiv dezinformacija, kao i akademskih, naučnih, istraživačkih i umetničkih aktivnosti.⁷³

Amandmanima se zahteva od država članica da omoguće da fizička ili pravna lica koja sprovode „učešće javnosti“ imaju pristup merama podrške, uključujući informacije, konsultacije, pravnu pomoć i pravno savetovanje, finansijsku i psihološku podršku.⁷⁴

Dodatno, predloženo je i propisivanje ovlašćenja za sud da, u slučajevima kada to smatra potrebnim, naloži tužiocu polaganje kaucije radi obezbeđenja troškova postupka, uključujući troškove pravnog zastupanja tuženog i naknade štete.⁷⁵

Od država članica se zahteva i da preporuče da obuka o SLAPP tužbama postane deo kurikuluma pravničkog obrazovanja, da države među sobom sarađuju u cilju borbe protiv ove pojave, te da uspostave jedinstveni registar sudskih odluka u sporovima pokrenutim SLAPP tužbama, koji bi bio javno dostupan i koji bi se uključio u širi registar na nivou EU vođen od strane Evropske komisije.⁷⁶

Amandmanima se traži i da se oforme posebne nacionalne mreže specijalizovanih pravnika, advokata i psihologa, koje žrtve SLAPP-a mogu da kontaktiraju radi savetovanja i olakšanog informisanja o mehanizmima zaštite i pravne, finansijske i psihološke podrške.⁷⁷

Premda je Predlog direktive veoma značajan akt jer predstavlja osnovu za dalje razvijanje pravnih rešenja koja bi mogla biti adekvatan odgovor izazovima koji SLAPP tužbe nameću, Predlog je naišao na različite kritike, i to ne bez osnova. Najveća manjkavost Predloga verovatno se odnosi na domašaj direktive, odnosno činjenicu da će ista primenjivati samo na građanskopravne postupke sa elementom inostranosti, te veliki broj SLAPP slučajeva neće biti regulisan njenim odredbama.⁷⁸ Ovako restriktivno formulisana direktiva može ukazati na nepostojanje političke volje da se zaštiti sloboda izražavanja, ali bi sa druge strane trebalo podsetiti da će njene krajnje odredbe predstavljati proizvod kompromisa između ne samo različitih evropskih institucija, već i država članica i nevladinih aktera. Nesporno je da se u tekstu direktive mora pronaći balans između prava na pristup sudu koje pripada svakome, dakle prava da pred sudom zaštiti pravo za koje smatra da mu je povređeno i slobode izražavanja i slobode

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid, 2-3.

⁷⁷ Ibid, 2. Za ostale izmene koje su učinjene pomenutim amandmanima videti ibid, 2.

⁷⁸ IFEX, "EU Council adopts watered-down position on anti-SLAPP directive", 2023, <https://ifex.org/eu-council-adopts-watered-down-position-on-anti-slapp-directive/> (pristupljeno 21.9.2023)

medija. U svakom slučaju, izvesno je da je neophodno početi proces regulisanja SLAPP pojave, te će odredbe direktive, pa makar i restriktivno koncipirane, biti dobra polazna osnova za dalji razvoj i unapređenje, čiji će se tok kristalizovati kroz primenu i praksu. Naposljetku, verovatno je iz ovog razloga i samim Predlogom direktive propisano da će države članice, u roku od 5 godina od početka primene, izvestiti Evropsku komisiju o njenoj implementaciji i uticaju na pojavu SLAPP tužbi, a koja će dalje o tome obavestiti Evropski parlament i Savet EU, kao i da će taj izveštaj biti praćen eventualnim predlozima za izmenu i dopunu direktive.⁷⁹ Na taj način se u narednom periodu može iznedriti adekvatan pravni mehanizam protiv ove patološke pravne pojave.

CASE koalicija

Koalicija protiv SLAPP-a u Evropi (*The Coalition Against SLAPPs in Europe – CASE*) je koalicija koja trenutno okuplja 113 nevladinih organizacija iz 27 različitih zemalja, okupljenih kako bi pružile otpor SLAPP fenomenu i zaštitile prava ugroženih, podigle svest javnosti o ovoj pojavi i zagovarali preduzimanje odgovarajućih mera i reforme, neophodnih za borbu protiv SLAPP-a.⁸⁰ Koalicija je veoma aktivna i ima različite inicijative, od sačinjavanja predloga za izmene Nacrta preporuke Komiteta ministara Saveta Evrope o SLAPP-u,⁸¹ do iniciranja i podržavanja osnivanja radnih grupa koje bi se bavile izmenama i prilagođavanjima normativnog nacionalnog okvira. Na zvaničnoj web stranici ove koalicije nalazi se odeljak pod nazivom „Galerija sramote“ (*The Gallery of Shame*), u okviru koje navedeno da je „lako izbeći sramotu kada imate novac, kao i maskirati SLAPP tužbu u iskrenu, stvarnu tužbu kada imate poznate i kvalitetne advokate“, te da je „vreme da se razotkriju nasilne pravne taktike i da se pokažu lica najgorih pravnih nasilnika u Evropi“⁸². Na listi su se našla imena poznatih ličnosti za koje se tvrdi da su koristili SLAPP tužbu, a među njima su i srpski biznismen Stanko Subotić,⁸³ hrvatski sudija Zvonko Vrban, više ruskih oligarha, različite kompanije, pa čak

⁷⁹ European Commission, Article 20.

⁸⁰ <https://www.the-case.eu/about/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁸¹ <https://www.the-case.eu/latest/coes-draft-recommendations-a-comprehensive-text-that-could-expand-protections-against-slapps/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁸² <https://www.the-case.eu/gallery-of-shame/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁸³ On je u Ženevi, u januaru 2021. godine, dve godine nakon što je objavljen tekst koji je predmet spora, podneo tužbu protiv međunarodne mreže istraživačkih novinara (The Organized Crime and Corruption Reporting Project - OCCRP), čiji je član i srpski KRIK. Tužba je bila usmerena i protiv Dru Salivana (*Drew Sullivan*) i Dragane Pećo, novinarkе KRIK-a, a visina tužbenog zahteva iznosila je 155.000 švajcarskih franaka. Napomenuto je i da je Stanko Subotić ranije već koristio SLAPP tužbu, i to u Ujedinjenom Kraljevstvu, protiv Ratka Kneževića, koja je odbijena 2013. godine i kvalifikovana kao zloupotreba sudskog postupka, <https://www.the-case.eu/gallery-of-shame/> (pristupljeno 22.9.2023). Videti i „Subotić tužio novinarku KRIK-a i OCCRP u Švajcarskoj“,

i država Kraljevina Maroko.⁸⁴ Koalicija prikuplja i objavljuje podatke o službama pravne pomoći iz različitih država, specijalizovanim za sporove koji se tiču medija, a naročito SLAPP tužbi, što može biti korisno svima koji sprovode radnje koje podrazumevaju „učešće javnost.“⁸⁵ Naposljetku, na njihovom sajtu se nalazi i upitnik putem koga se može prijaviti SLAPP tužba.⁸⁶ U svakom slučaju, veoma je ohrabrujuće što je ovakva koalicija osnovana, a podrška koju pruža može biti značajna i ugroženim licima iz naše države i trebalo bi je iskoristiti.

Preporuke

- 1) Osnovati radnu grupu na nacionalnom nivou koja će analizirati aktuelne normativne predloge na međunarodnom, a pre svega evropskom nivou, i sačiniti predloge izmena i dopuna nacionalnog zakonodavstva kako bi se adekvatno odgovorilo na SLAPP pojavu.
- 2) Oformiti specijalizovana odeljenja prvostepenog i drugostepenog suda koje će suditi medijske sporove, uz zadržavanje trenutne isključive nadležnosti Višeg suda u Beogradu, jer će to olakšati specijalizaciju postupajućih sudija i olakšati prepoznavanje i kontrolu nad SLAPP postupcima.
- 3) U saradnji sa organizacijom Indeks cenzure (*Index of Censorship*) omogućiti prevod postojećeg upitnika o SLAPP tužbama i na srpski jezik ili napraviti novi po uzoru na taj.
- 4) Podsticati da se takav upitnik koristi i od strane sudija kao pomoćno sredstvo prilikom procene da li se u konkretnom slučaju radi o SLAPP tužbi.
- 5) Omogućiti preko nadležnih institucija i/ili u saradnji sa civilnim društvom specijalizovanu obuku i treninge o SLAPP tužbama sudijama, javnim tužiocima, advokatima i novinarima.

Ograničavanje slobode izražavanja

Zajemčena ustavom Republike Srbije, sloboda izražavanja ipak nije apsolutna i podleže određenim ograničenjima. Ona se zakonom može ograničiti, ako je to neophodno radi zaštite prava i ugleda drugih, čuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda

Cenzolovka, 2021, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/subotic-tuzio-novinarku-krik-a-i-occrp-u-svajcarskoj/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ <https://www.the-case.eu/get-help/> (pristupljeno 22.9.2023)

⁸⁶ <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfAHCLT8F7FnHJ2H8ATEp3kSLzrnXDvQFYHmwc-tKQeKlyrSIQ/viewform> (pristupljeno 22.9.2023)

i zaštite javnog zdravlja, morala demokratskog društva i nacionalne bezbednosti Republike Srbije.⁸⁷

Tragični događaji u OŠ „Vladislav Ribnikar“ 3. maja 2023. godine, izazvali su masovne demonstracije građana pod nazivom „Srbija protiv nasilja“ tokom kojih su se desili događaji koji su bili osnov za privođenje i određivanje pritvora, a na kraju i osudu dva medijska radnika. U oba slučaja se radilo o slobodi izražavanja i oba medijska radnika su privedena zbog sumnje da su izvršili krivično delo Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja iz čl. 309 Krivičnog zakonika Srbije.

Novinaru i piscu Bošku Savkoviću određen je pritvor do 30 dana zbog toga što je na protestima, pored transparenta, nosio i obešenu lutku koja je predstavljala predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Nakon nekog vremena provedenog u pritvoru, osumnjičeni je u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu zaključio Sporazum o priznanju krivičnog dela i izrečena mu je uslovna kazna zatvora u trajanju od šest meseci, sa periodom provere od dve godine. U otvorenom pismu medijima nakon puštanja na slobodu, osuđeni je ukazao na više subjektivno – objektivnih faktora zbog kojih je „pristao da potpiše nagodbu sa tužilaštvom u zamenu za uslovnu kaznu od 6 meseci, uz načelno priznanje članova dela koje mu se stavljal na teret.“⁸⁸

Povodom njegovog slučaja, organizacije civilnog društva u Srbiji su ocenile „da se još jednom u Srbiji sprovodi organizovano zastrašivanje građana i grubo kršenje slobode izražavanja od strane najviših državnih organa.“⁸⁹

Za isto krivično delo - Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja, određen je pritvor i Milovanu Brkiću, glavnom i odgovornom uredniku Tabloida. Kao učesnik demonstracija on je u izjavi za medije pored ostalog, istakao: „... Nema nama spasa. Izgleda će morati mladi klinici da puškama reše sudbinu Srbije. Desiće se to što se desiti mora. Kakva protestna šetnja, mi treba da uđemo prema Skupštini da uhvatimo idiota i da mu otkinemo glavu, mamu ti j...m Angelinu, dosta si nas zaj...o.“ MUP je osumnjičenog priveo neposredno nakon izjave, 8. maja 2023. godine.⁹⁰ Optužni predlog je podignut početkom juna 2023. godine, a već 11. jula 2023. godine presudom Višeg suda u Beogradu osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 1 godine i 2 meseca i produžen mu je pritvor do upućivanja u ustanovu za izdržavanje kazne.⁹¹ Apelacioni sud je u septembru 2023. godine rešenjem zamenio pritvor merom zabrane

⁸⁷ Ustav Republike Srbije, "Sl. glasnik RS", br. 98/2006 i 115/2021, Čl. 46, Sloboda izražavanja

⁸⁸ <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/na-slobodi-sam-daleko-korisniji-svojoj-porodici-i-svima-nama-otvoreno-pismo-boska-savkovic-koji-je-osudjen-zbog-vuciceve-lutke/>

⁸⁹ <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/nvo-hapsenje-boska-savkovic-nedopustivo-ogranicenje-prava-na-slobodu-izrazavanja-i-zastrasivanje-gradjana/>

⁹⁰ <https://nova.rs/vesti/hronika/uhapsen-urednik-tabloida-milovan-brkic/>

⁹¹ Presuda Višeg suda u Beogradu, K 276/23 od 11. jula 2023. godine

napuštanja stana, uz elektronski nadzor, i zabranom da koristi telefon i internet i da prima druga lica.⁹² Početkom oktobra 2023. godine, presuda kojom je oglašen krivim još uvek nije pravnosnažna, a zabrana napuštanja stana je još uvek na snazi.

Za razliku od Savkovića, koji je pod pritiskom pritvora „načelno“ priznao krivično delo priznavši da je nosio lutku, Brkić nije priznao delo koje mu se stavlja na teret i zbog toga još uvek trpi posledice. Ono što jeste indikativno je da su oba slučaja rešena munjevitom akcijom nadležnih organa. Pravosudni organi su ovde pokazali da mogu efikasno da deluju, ovog puta na štetu slobode govora.

Na ovaj način ustanovljena praksa ozbiljno zabrinjava i dovodi u pitanje praktikovanje slobode izražavanja i slobode okupljanja. Dok se u drugom slučaju otvaraju mogućnosti da se sudske odluke preispituju pred međunarodnim sudovima, u prvom slučaju, sa zaključenim sporazumom o priznanju krivičnog dela, uspostavljena je sudska praksa koja bi mogla imati negativne efekte po slobodu izražavanja u budućnosti. Posledica je svakako zastrašivanje medijskih radnika, ali i svih drugih građana koji mirno koriste svoje pravo na slobodno okupljanje. Demonstracijom zaštite od prisilnog narušavanja ustavnog poretka, sistem je jasno i efikasno pokazao ko se ne sme javno kritikovati.

⁹² Rešenje Apelacionog suda u Beogradu br. Kž1 983/23, od 13. septembra 2023. godine

Pravosudna praksa u oblasti krivično-pravne zaštite novinara

Metodologija

Metodologija za izradu analize u oblasti krivično-pravne zaštite novinara i medijskih aktera u Srbiji podrazumevala je prikupljanje, obradu i analizu podataka i dokumentacije u predmetima u pravosuđu Srbije (tužilaštvima i sudovima) za krivična dela učinjena na štetu novinara za period od 1. januara 2021. godine do 30. juna 2023. godine.

Osnov za prikupljanje informacija je zvanična evidencija Vrhovnog javnog tužilaštva prijavljenih krivičnih dela učinjenih na štetu novinara (**bilten**) koju VJT vodi od 2016. godine na osnovu *Sporazuma o saradnji i merama za podizanje bezbednosti novinara*. Na osnovu Sporazuma, formirana je Stalna radna grupa za bezbednost novinara (**SRG**) koja se redovno sastaje kvartalno (4 puta godišnje) i koju čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova (**MUP**), Vrhovnog javnog tužilaštva (**VJT**) i relevantnih novinarskih i medijskih udruženja: Nezavisno udruženje novinara Srbije (**NUNS**), Nezavisno društvo novinara Vojvodine (**NDNV**), Udruženje novinara Srbije (**UNS**), Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (**ANEM**), Asocijacija onlajn medija (**AOM**) i Asocijacija medija (**AM**).

Istraživanje je započeto pretragom biltena tužilaštava da bi se identifikovali predmeti koji su okončani sudskim odlukama u periodu od januara 2021. do kraja juna 2023. godine, kao i tužilačke predmete koji su okončani odlaganjem krivičnog gonjenja (oportunitetom) budući da ovaj način okončanja postupka podrazumeva određene obaveze za učinioce krivičnih dela. To je podrazumevalo sve predmete koji su formirani u ovom periodu, ali i predmete iz evidencije za događaje koji su se desili od 2017. godine, ali su pravnosnažno okončani u periodu praćenja.

Pretragom biltena, identifikovano je ukupno 45 predmeta u kojima je doneta prvostepena ili konačna sudska odluka i osam slučajeva koji su u ovom periodu rešeni odlukom tužilaštava o odbacivanju krivične prijave zbog ispunjenja obaveza propisanih

članom 283 Zakonika o krivičnom postupku¹ (odlaganje krivičnog gonjenja tj. oportunitet).

Dokumentacija je prikupljena na osnovu zahteva za pristup informacijama od javnog značaja koji su poslani na adrese 29 sudova i tužilaštava u Srbiji. Pravosudni organi su u najvećoj meri odgovorili u zakonskom roku i poslali anonimiziranu dokumentaciju. Samo OJT Prijepolje nije odgovorilo na zahtev, te je jedna presuda dobijena direktno od oštećenog novinara. Sa druge strane, OJT Pančevo nas je uputilo da se zahtevom obratimo Osnovnom sudu u Pančevu, jer OJT nije nadležan da omogućava pristup dokumentima drugog organa. Najveći broj predmeta je dobijen od Višeg suda u Beogradu pred kojim se odvija i najveći broj postupaka ugrožavanja sigurnosti novinara i koji obimnu dokumentaciju dostavlja na vreme, u skladu sa zakonom.

Efikasnost pravosudne prakse u postupcima pred pravosudnim organima za zaštitu slobode izražavanja smo merili brzinom istrage prijavljenih krivičnih dela i efikasnošću sudskog postupka, kao i kaznenom politikom prema učiniocima krivičnih dela. Zbog toga smo analizirali slučajeve koji su u navedenom periodu konačno rešeni sudskim presudama – pravnosnažne sudske odluke donete u ovom periodu, kao i slučajeve rešene odlukom tužilaštva – odbačajem krivične prijave nakon primene instituta odlaganja krivičnog gonjenja, koji nameće određene obaveze učiniocu krivičnog dela, pa tako ima elemente kažnjavanja.

Kroz selekciju i sistematizaciju prikupljene dokumentacije, identifikovano je 34 pravnosnažnih sudskih presuda koje su poslužile za analizu da bi se utvrdili trendovi u odnosu na efikasnost pravosudnih organa i kaznenu politiku prema učiniocima krivičnih dela učinjenih na štetu novinara.

Kada su u pitanju oportuniteti, identifikovano je ukupno osam slučajeva rešenih u periodu praćenja, najvećim delom za događaje koji su se desili u ranijem periodu. Prikupljeno je sedam dokumenata, dok je jedno tužilaštvo odbilo da dostavi dokument budući da je učinilac maloletno lice, pa je tako sedam predmeta poslužilo za analizu.

Nekoliko važnih slučajeva napada na novinare i medijske radnike je, s obzirom na njihovu ozbiljnost, kompleksnost i trajanje pred sudovima Srbije prikazano kroz studije slučaja, iako nisu konačno rešeni i nalaze se i dalje u postupku pred sudom.

Takođe, analizom je ukazano i na slučajeve ugrožavanja slobode izražavanja u vezi sa slobodom okupljanja koji su se u poslednjem periodu našli u pravosudnoj praksi

¹ Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, "Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US

Srbije, nakon tragičnih događaja u OŠ „Vladislav Ribnikar“ 3. maja 2023. godine i demonstracija građana koje su usledile.

Metodologija je obuhvatala i internet pretragu podataka, pravosudnih baza, evidencije novinarskih udruženja i medijskih članaka o slučajevima ugrožavanja sigurnosti novinara i medijskih radnika, kao i prisustvovanje samim suđenjima.

Postupanje tužilaštava

Evidencije

Borba protiv nekažnjivosti zločina nad novinarima započinje efikasnom istragom krivičnih dela prijavljenih nadležnim organima. Postupanje tužilaštava u istrazi ovih slučajeva je ključno za efikasnost celog postupka.

Saradnja u okviru Stalne radne grupe za bezbednost novinara je krajem decembra 2020. godine dovela i do donošenja „Opšteg obaveznog uputstva“ radi postizanja zakonitosti, delotvornosti i jednoobraznosti u postupanju javnih tužilaštava u predmetima krivičnih dela kojima je ugrožena bezbednost novinara i medijskih radnika.² Obavezno uputstvo je značajno unapredilo i evidenciju tužilaštva. Podaci iz evidencije tužilaštava su se razmenjivali i diskutovali na redovnim (kvartalnim) ili vanrednim sastancima SRG. Bilten se redovno dostavlja članovima SRG, sada na mesečnom nivou, što omogućava bolje evidentiranje i praćenje predmeta. Od oktobra 2022, članovi SRG ispred novinarskih i medijskih udruženja dobijaju bilten u integralnom obliku, kao excel tabelu u kojoj se beleže slučajevi krivičnih dela učinjenih na štetu novinara, kao i radnje nadležnih tužilaštava i ishodi postupaka. Pored toga, tužilaštvo vodi i dostavlja udruženjima i statistiku u vezi sa evidencijom koju vodi.

Evidencije tužilaštava i novinarskih i medijskih udruženja o slučajevima napada i ugrožavanja sigurnosti novinara se i dalje razlikuju. Prema evidenciji tužilaštava u periodu od januara 2021. do kraja juna 2023. godine, evidentirano je ukupno 212 slučajeva prijavljenih krivičnih dela učinjenih na štetu lica koja obavljaju posao od javnog značaja u oblasti informisanja.

Dok baza podataka UNS-a nije javno dostupna, u bazi podataka NUNS-a o napadima na novinare³ u istom periodu je zabeleženo skoro duplo više - 415 slučajeva.

² Republika Srbija, Republičko javno tužilaštvo, O br. 10/20 od 24.12.2020. godine, dostupno na [http://www.rjt.gov.rs/assets/Obavezno_uputstvo - O 6p.10-20.pdf](http://www.rjt.gov.rs/assets/Obavezno_uputstvo_-_O_6p.10-20.pdf)

³ <http://www.bazenuns.rs/srpski/napadi-na-novinare>

Podaci iz baze napada na novinare Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS):

Godina	Ukupno	fizički napad	napad na imovinu	pretnja imovini	pritisak	verbalna pretnja
2021.	156	6	3	2	101	44
2022.	137	9	4	6	83	35
2023. (do 30. juna)	122	6	0	0	85	31
	415	21	7	8	269	110

Kao i u ranijem periodu, NUNS beleži i oblike napada na novinare koji se ne mogu smatrati krivičnim delima prema trenutno važećem Krivičnom zakoniku⁴ (npr. pretnja imovini⁵ i pritisak), pa u ovoj bazi ima znatno više zabeleženih slučajeva nego u tužilačkoj evidenciji. Broj slučajeva u kategoriji „pritisaka“ zapravo govori o velikom broju slučajeva koji se nalaze u sivoj zoni nekažnjivosti, te ostaje otvoreno pitanje zakonske regulacije i sankcionisanja ponašanja koja mogu imati odvrtačući efekat za slobodu izražavanja. Kada se od ukupnog broja slučajeva oduzmu slučajevi pritisaka, broj slučajeva u bazi NUNS-a je zapravo manji u odnosu na slučajeve evidentirane u tužilačkoj evidenciji.

Ishodi postupaka prema evidenciji Vrhovnog javnog tužilaštva

U periodu od januara 2021. do kraja juna 2023. godine, u svim tužilaštvima u Srbiji je formirano 212 slučajeva krivičnih dela učinjenih na štetu lica koja obavljaju posao od javnog značaja u oblasti informisanja. U istom periodu, rešeno je 97 predmeta (45,7%), dok je aktivnih bilo 115 predmeta (54,3%).

Ovde treba napomenuti da iako govorimo o rešenim predmetima, u evidenciji tužilaštava se kao rešeni vode i oni slučajevi koji su rešeni prvostepenom sudskom odlukom, odnosno koji nisu konačni, pa bi se mogli smatrati aktivnim predmetima.

Formirani predmeti u periodu januar 2021. – 30. jun 2023. godine:

Godina	Formirani	Rešeni	Aktivni
2021.	87	48	39
2022.	83	38	45
2023. (do 30. juna)	42	11	31
Ukupno	212	97	115

⁴ Krivični zakonik Republike Srbije, "Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019

⁵ Krivično delo Ugrožavanje sigurnosti (Čl. 138 KZ) se odnosi isključivo na pretnje da će se napasti na život i telo lica u pitanju, ali ne i pretnje da će se napasti na imovinu

%	100%	45,75%	54,25%
---	------	--------	--------

Reklo bi se da je ovo vrlo slična statistika u odnosu na ranije posmatrani period 2017-2020. godine kada je evidentirano 204 formiranih predmeta, od čega 105 rešenih (51,5%) i 99 aktivnih (48,5%).

Kada se posmatraju samo poslednje dve ipo godine u odnosu na prethodni period od četiri godine, došlo je do porasta prijavljenih slučajeva, nešto je veći udeo aktivnih predmeta, a manji udeo rešenih predmeta.

I dalje je najveći broj slučajeva u posmatranom periodu rešen odlukom tužilaštva (preko 73%), dok je sudskom presudom rešeno 26,8% slučajeva, što obuhvata i osuđujuće i oslobađajuće presude.

Godina	Ukupno rešeni	Osuđujuća presuda	Oslobađajuća presuda	Odluka tužilaštva	Odluka tužilaštva Oportunitet –
2021.	48	12	2	33	1
2022.	38	6	2	30	0
2023. do 30. juna	11	4	0	7	0
Ukupno	97	22	4	70	1
%	100%	22,7%	4,1%	72,2%	1%

Kada se ovi podaci uporede sa prethodnim periodom praćenja, sada je donet nešto veći broj presuda u odnosu na raniji period kada je za četiri godine bilo 20% slučajeva rešenih presudama (osuđujuće i oslobađajuće) i nešto je manji broj slučajeva rešenih odlukama tužilaštava. Ranije je bilo oko 76% ovakvih slučajeva, uključujući i oportunitet, dok je u ovom periodu oko 73% slučajeva rešeno na ovaj način.

Potpunija slika o trendovima se dobija kada se posmatra duži period vođenja evidencije tužilaštava i praćenja toka predmeta od 2017. godine. Opšti trendovi kada se posmatra bilten u celini su nešto drugačiji. Ovo stoga što je u poslednje tri godine donet veliki broj sudskih i tužilačkih odluka koje se odnose na predmete iz ranijih godina i evidentiraju se kao konačno rešeni za te ranije godine.

Kada se posmatra period od 2017. godine do juna 2023. primećuje se konstantni trend rasta broja slučajeva koji su rešeni sudskom odlukom (26%) i smanjenja broja predmeta koji se rešavaju tužilačkom odlukom 71,15% (uključujući i oportunitet).

Godina	Osuđujuća presuda	Oslobađajuća presuda	Odluka tužilaštva	Oportunitet	Rešeni na drugi način
2017.	3	1	19	3	2
2018.	6	1	27	3	2

2019.	18	3	25	4	0
2020.	6	2	24	4	3
2021.	12	2	33	1	0
2022.	6	2	30	0	0
2023.	4	0	7	0	0
Ukupno	55	11	165	15	7
%	21,74	4,35	65,22	5,93	2,76

Najveći skok donetih presuda je zabeležen za 2019. godinu - čak 12 slučajeva više je iz ove godine nego u prethodnom periodu. To nam govori da sudski postupci do konačne odluke traju i po nekoliko godina u nemalom broju slučajeva. Ipak, broj osuđujućih presuda za događaje iz 2023. godine (4) sa druge strane, govori o tome da se slučajevi mogu i efikasno rešavati.

Slučajevi rešeni odlukom tužilaštva – odbačaj krivične prijave zbog ispunjenja nametnute obaveze (oportunitet)

I pored evidentiranog porasta broja slučajeva koji su rešeni osuđujućim sudskim odlukama, i dalje se najveći broj slučajeva rešava tužilačkom odlukom – odbačajem krivične prijave ili službenom beleškom da nema mesta pokretanju krivičnog postupka. Jedan broj ovih predmeta ipak ima elemente kažnjavanja izvršilaca krivičnih dela, pa se tako može govoriti o preventivnom delovanju u slučajevima napada na novinare.

Primena instituta odlaganja krivičnog gonjenja (oportunitet) omogućena je Zakonikom o krivičnom postupku za krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, ako osumnjičeni prihvati jednu ili više obaveza koje mu naredbom nametne javni tužilac.⁶ Nakon što izvršilac dela ispuni obavezu, krivična prijava protiv njega se odbacuje. Iako ima pravo da bude obavešten o odbačaju krivične prijave u ovim slučajevima, oštećeni nema pravo da uloži prigovor.

Smatramo da nametnuta obaveza ima elemente sankcionisanja, te da može preventivno uticati na izvršioca da ne ponovi delo. Ipak, tužilaštva ne koriste ovaj institut previše često.

U periodu od 2021. godine do kraja juna 2023. godine, ukupno se osam predmeta završilo odbačajem krivične prijave zbog ispunjenja obaveze nametnute po naredbi javnog tužioca za odlaganje krivičnog gonjenja. U jednom slučaju je učinilac bio

⁶ Zakonik o krivičnom postupku, čl. 283.

maloletno lice, za šta nije dobijena dokumentacija tužilaštva budući da maloletna lica uživaju posebnu zaštitu.⁷

U preostalih sedam slučajeva, samo jedan slučaj je formiran u januaru 2021. godine (za događaj koji se desio decembra 2020. godine), dok je ostalih šest slučajeva formirano ranijih godina – četiri slučaja je iz 2020. godine i dva iz 2019. godine. Najveći broj ovih slučajeva je okončan pred VTK (6).

Osim što se institut odlaganja krivičnog gonjenja (uz pretpostavku da su ispunjeni zakonski uslovi) ne koristi često u ovim predmetima, postavlja se pitanje njegove efikasnosti. S obzirom na prosečnu visinu novčane obaveze, upitan je i odvratajući efekat od daljeg vršenja krivičnih dela. Za predmet koji je formiran u januaru 2021. godine, krivična prijava je odbačena decembra 2022. godine, nakon što je izvršilac dela uplatio iznos od 50.000 dinara u humanitarne svrhe. Od izvršenja dela do odbačaja krivične prijave prošlo je skoro dve godine.

Najbrže je okončan slučaj u roku od četiri meseca od naredbe javnog tužioca o odlaganju krivičnog gonjenja. Međutim, u istom slučaju je od evidentiranog događaja do naredbe tužioca o odlaganju prošlo 11 meseci. Pojedini slučajevi su na ovaj način rešeni i posle dve godine od izvršenog dela.

Nametnute obaveze su u svim slučajevima novčane i kreću se u rasponu od 30.000 do 60.000 dinara, tj. 47.000 dinara u proseku i uglavnom se uplaćuju na račun oportuniteta Vlade RS i u humanitarne svrhe.

Rok za ispunjenje obaveze takođe varira od slučaja do slučaja pa iznosi od 10 dana do 10 meseci, mada ovaj podatak nije dostupan u svim rešenjima o odbačaju krivične prijave. Podsećamo da po zakonu rok za ispunjenje obaveze ne može biti duži od godinu dana. Ipak, u jednom slučaju je zabeleženo da je rok za ispunjenje obaveze bio 10 dana, a da je dokaz o izvršenoj obavezi dostavljen tužilaštvu skoro dve godine nakon naredbe nakon čega je krivična prijava odbačena.

Slučajevi rešeni oportunitetom:

	Nadležno tužilaštvo	Krivično delo	Period od događaja ili krivične prijave do odbačaja	Nametnuta obaveza	Rok za ispunjenje obaveze
1.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog	14.12.20. - događaj (predmet formiran u januaru 2021.); 6.12.22. – odbačena krivična prijava	50.000 dinara u humanitarne svrhe	10 meseci

⁷ Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, "Sl. glasnik RS", br. 85/2005

		značaja, čl. 138, st 3 KZ	2 godine od događaja do odbačaja		
2.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog značaja, čl. 138, st 3 KZ	26.10.20. - podneta krivična prijava; 22.07.21. – odbačena prijava 9 meseci od krivične prijave do odbačaja	60.000 dinara na račun oportuniteta RS	Nije naznačeno u rešenju o odbačaju krivične prijave
3.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti, čl. 138 KZ	Događaj iz 2020. (ne zna se kada je delo izvršeno), 29.01.21. - naredba VTK o odlaganju gonjenja 24.08.21. – odbačena prijava 7 meseci od naredbe VTK	30.000 dinara	6 meseci
4.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog značaja, čl. 138, st 3 KZ	4.10.2019. – krivična prijava 26.01.21. – naredba o odlaganju gonjenja 21.12.22. – dostavljen dokaz o uplati (skoro 2 godine od naredbe); 9.01.23. - odbačena prijava 2 godine od naredbe	30.000 dinara u korist Vlade RS	10 dana od prijema naredbe
5.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog značaja, čl. 138, st 3 KZ	3.10. 2019. – podneta krivična prijava 20.02.20. - naredba o odlaganju 21.06.2021.- odbačena prijava 20 meseci od krivične prijave	50.000 dinara u humanitarne svrhe	Nije naznačeno u rešenju o odbačaju krivične prijave
6.	VTK	Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog značaja, čl. 138, st 3 KZ	02.12.2020. - događaj 11.11.21. – naredba VTK o odlaganju 9.03.22. – odbačena prijava 15 meseci od događaja	60.000 dinara na račun oportuniteta RS	Nije naznačeno u rešenju o odbačaju krivične prijave
7.	OJT Novi Sad	Nasilničko ponašanje, čl. 344 KZ	8.07.2020. – događaj; 25.03.2021. - naredba o odlaganju gonjenja 20.05.2021.–odbačena prijava 10 meseci od događaja	50.000 dinara na račun oportuniteta RS	5 meseci

Aktivni (nerešeni) slučajevi

Kada su u pitanju aktivni slučajevi, njih u posmatranom periodu ima 115 ili 54,25% ukupnog broja predmeta, nešto više u odnosu na raniji nalaz za četiri posmatrane godine kada ih je bilo 99 (ili 48,5%).

Udeo slučajeva u aktivnim predmetima u kojima učinilac nije identifikovan je oko 20% svih aktivnih predmeta za posmatrani period. Ipak, kada se posmatra ceo period vođenja tužilačkih evidencija, jasno je da se procenat nepoznatih izvršilaca iz godine u godinu smanjuje. Za početne godine vođenja tužilačke evidencije gotovo svi nerešeni slučajevi su zavedeni u evidenciju nepoznatih učinilaca, dok do kraja juna 2023. godine, samo jedan učinilac nije identifikovan.

Aktivni predmeti po godinama i udeo nepoznatih učinilaca:

Godina	Aktivni/nerešeni slučajevi	Učinioci NN lica	% NN lica u aktivnim predmetima
2016.	17	16	94%
2017.	10	10	100%
2018.	18	16	89%
2019.	13	10	77%
2020.	21	9	43%
2021.	39	15	38%
2022.	45	7	15%
2023.	31	1	3%
Ukupno	194	84	43,3%

Iako su mali ili nikakvi izgledi da se slučajevi iz ranijih godina koji su zavedeni u evidenciju nepoznatih izvršilaca i reše, evidentno je da brzina postupanja koju je nametnulo Opšte obavezno uputstvo VJT dovodi do smanjenja broja neotkrivenih izvršilaca.

Slučajevi iz ranijih godina u kojima izvršilac nije otkriven idu ka zastarevanju u kom slučaju će se istraga ili postupak za ova krivična dela obustaviti.⁸ Podsećamo da zastarelost krivičnog gonjenja nastaje kada protekne rok od izvršenja krivičnog dela, propisan zakonom, a koji zavisi od visine zaprećene kazne za pojedina krivična dela. Kada je u pitanju najzastupljenije krivično delo učinjeno protiv novinara i medijskih radnika – ugrožavanje

⁸ Zakonik o krivičnom postupku, Čl. 308, 338 i 422

sigurnosti iz člana 138, stav 3. za koje je propisana zatvorska kazna od 6 meseci do 5 godina, zastarelost bi mogla da nastupi u roku od pet godina.⁹

U najvećem broju slučajeva, učinioci krivičnih dela na štetu novinara ostaju nepoznati budući da je delo izvršeno na internetu, pod pseudonimima ili lažnim profilima i preko društvenih mreža i servera koji su registrovani u inostranstvu. Za identifikaciju ovih učinilaca je potrebna saradnja na međunarodnom nivou po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć, što je procedura koja može da traje više meseci, pa čak i godina. Ipak, mnogo više zabrinjava nerešavanje slučajeva i nekažnjavanje učinilaca koji su krivična dela izvršili u realnom životu (npr. teške telesne povrede), a još uvek se nalaze u evidenciji nepoznatih učinilaca.

Podsećamo, prekid toka zastarelosti se dešava svakom procesnom radnjom koja se preduzima radi otkrivanja krivičnog dela ili radi otkrivanja i gonjenja učinioca zbog učinjenog krivičnog dela.¹⁰ Međutim, kako zastarelost krivičnog gonjenja nastaje u svakom slučaju kad protekne dvostruko vreme koje se po zakonu traži za zastarelost krivičnog gonjenja,¹¹ jedan deo predmeta iz ranijih godina (2016/17) bi u naredne dve godine mogao biti obustavljen zbog zastarelosti. Time bi ovi slučajevi, nažalost, ušli u statistiku konačno rešenih predmeta.

Struktura krivičnih dela

Analizom za prethodni period od 2017. do 2020. godine postavljena je vrlo jasna slika da se najveći broj slučajeva odnosi na pretnje upućene novinarima odnosno na krivično delo ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 KZ).

Nova analiza potvrđuje ovaj podatak. Čak 144 ili oko 68% prijavljenih krivičnih dela su kvalifikovana kao ugrožavanje sigurnosti iz člana 138 KZ, odnosno u pitanju je pretnja da će se napasti na život ili telo novinara ili njemu bliskog lica. Ovaj broj se svakako uvećava kada se dodaju i slučajevi koji u evidenciji nisu kvalifikovani, već su iskazani opisno kao pretnje ili ugrožavanje sigurnosti.

Pored ugrožavanja sigurnosti, u posmatranom periodu najzastupljenije je krivično delo proganjanje iz člana 138a KZ – u 10 slučajeva. U ranijem periodu je primećeno da ovo delo ima određene rodne karakteristike u smislu da se više izvršava prema ženama.

⁹ Krivični zakonik, čl. 103, st 1, tačka 4 - Ako u ovom zakoniku nije drukčije određeno, krivično gonjenje ne može se preduzeti kad protekne 4) pet godina od izvršenja krivičnog dela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora preko tri godine.

¹⁰ Krivični zakonik, čl. 104, st 3

¹¹ Krivični zakonik, čl. 104, st 6

Ovog puta je zaključeno da je u šest slučajeva proganjana osoba bila ženskog posla, a u četiri slučaja muškog pola (za tri oštećena novinara).

Pored ovih krivičnih dela, u evidenciji tužilaštva se pojavljuju i nasilničko ponašanje u šest slučajeva, dok se ostala krivična dela pojavljuju po jednom (nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi, ugrožavanje opasnim oruđem ili oružjem pri tuči ili svađi, zlostavljanje i mučenje, uvreda, sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari ili emitovanja programa itd).¹²

Pored toga, u 45 slučajeva kvalifikacija dela je data opisno, najčešće kao ugrožavanje sigurnosti ili pretnje, ali i kao: uznemiravanje, praćenje, pismena pretnja, verbalne pretnje, pretnje preko telefona, verbalni napad i pretnje, pretnje preko društvenih mreža, osumnjičeni jurio oštećenog uz upućivanje pretnji, oštećenje vozila, fizički napad na novinara od strane policijskog službenika, ometanje prilikom snimanja, incident na protestima i dr.

Struktura krivičnih dela prema evidenciji tužilaštava za period 2021-jun 2023. godina:

Krivično delo	Čl. KZ	2021	2022	2023	UKUPNO
Ugrožavanje sigurnosti	138	19	34	23	76
Ugrožavanje sigurnosti lica koje obavlja posao od javnog značaja	138, st 3	43	20	5	68
Proganjanje	138a	9	1	0 ¹³	10
Nasilničko ponašanje	344	3	2	1	6
Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi	344a	1	0	0	1
Ugrožavanje opasnim oruđem pri tuči i svađi	124	1	0	0	1
Uvreda ¹⁴	170	0	1	0	1

¹² U četiri slučaja se proganjanje, sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari, teška telesna povreda i izazivanje opšte opasnosti pojavljuju uz druga krivična dela i nisu obuhvaćena statistikom.

¹³ U jednom slučaju se proganjanje pojavljuje uz uz krivično delo ugrožavanje bezbednosti iz čl 138

¹⁴ Krivično delo Uvreda iz čl. 170 KZ se goni po privatnoj tužbi

Sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanja programa ¹⁵	149	0	1 ¹⁶	0	1
Zlostavljanje i mučenje	137	0	0	1	1
Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija	348	1	0	0	1
Izazivanje opšte opasnosti	278	0 ¹⁷			0
Teška telesna povreda	121	0	0	0 ¹⁸	0
Nepoznato	-	1	-	-	1
Opisno	-	9	24	12	45
UKUPNO	-	87	83	42	212

Nadležna tužilaštva

Kao i u prethodnom periodu, najveći broj slučajeva se odvija pred Posebnim tužilaštvom za visokotehnološki kriminal (VTK) Višeg javnog tužilaštva u Beogradu. Od 212 formiranih predmeta, VTK postupa u 109 (51,4%) što ponovo govori o tome da se krivična dela najčešće izvršavaju preko interneta. U prethodnom periodu udeo predmeta Posebnog tužilaštva za VTK je bio nešto veći (59,6%), tako da se primećuje blagi trend pada dela u nadležnosti VTK, a samim tim i izvršenih preko interneta u odnosu na ukupan broj formiranih predmeta.

Sa druge strane, primećuje se i trend rasta slučajeva pred ostalim javnim tužilaštvima (za krivična dela koja nisu izvršena preko interneta), što može da vodi ka zaključku da se pretnje novinarima i medijskim radnicima postepeno prebacuju iz *online* sfere i približavaju realnosti.

Dok je u ranijem periodu zabeleženo oko 16,2% slučajeva koji su bili u nadležnosti tri osnovna javna tužilaštva u Beogradu, sada se pred Prvim osnovnim javnim tužilaštvom u Beogradu vodi 43 predmeta, dok se po devet predmeta vodi pred II OJT i III OJT u Beogradu, što je ukupno 61 predmet, odnosno oko 28,8% slučajeva.

¹⁵ Krivično delo Sprečavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanja programa iz čl. 149 KZ se goni po privatnoj tužbi

¹⁶ Krivično delo iz čl. 149 KZ je zabeleženo u još jednom slučaju uz krivično delo ugrožavanje bezbednosti iz čl. 138, st.3

¹⁷ Krivično delo Izazivanje opšte opasnosti iz čl. 278 KZ je zabeleženo uz KD iz čl. 348 KZ - Nedozvoljena proizvodnja, držanje, nošenje i promet oružja i eksplozivnih materija

¹⁸ U jednom slučaju su teške telesne povrede zabeležene uz krivično delo ugrožavanje bezbednosti iz čl 138

Ostalih slučajevi (oko 18,9%) se vode pred ostalim osnovnim javnim tužilaštvima, najviše i Nišu i Vranju (po šest predmeta); u Zaječaru i Leskovcu (po četiri predmeta) i Novom Sadu i Loznici (po tri predmeta).

Nadležno tužilaštvo	2021	2022	2023	Ukupno
VTK	50	40	19	109
I OJT	15	19	9	43
II OJT	4	2	3	9
III OJT	2	3	4	9
VJT u Beogradu	0	2	0	2
OJT Niš	1	4	1	6
OJT Vranje	1	4	1	6
OJT Leskovac	0	1	3	4
OJT Zaječar	1	3	0	4
OJT Novi Sad	1	2	0	3
OJT Loznica	2	1	0	3
OJT Šabac	2	0	0	2
OJT Požarevac	2	0	0	2
OJT Pančevo	0	0	1	1
OJT Vladičin Han	0	1	0	1
OJT Kragujevac	0	0	1	1
OJT Smederevo	0	1	0	1
OJT Mionica	1	0	0	1
OJT Valjevo	1	0	0	1
OJT Zrenjanin	1	0	0	1
OJT Kraljevo	1	0	0	1
OJT Čačak	1	0	0	1
OJT Kragujevac	1	0	0	1
Ukupno	87	83	42	212

Zaključak

Sve potpunija evidencija Vrhovnog javnog tužilaštva i omogućavanje uvida u evidencije na mesečnom nivou novinarskim i medijskim udruženjima, članicama Stalne radne grupe za bezbednost novinara, omogućava bolje praćenje predmeta krivičnih dela učinjenih na štetu novinara i praćenje trendova u rešavanju slučajeva.

Kao i u prethodnom periodu, najveći broj prijavljenih krivičnih dela se odnosi na ugrožavanje sigurnosti lica koja obavljaju posao od javnog značaja u oblasti informisanja (član 138, st 3 KZ), odnosno pretnje da će se napasti na život i telo novinara ili njemu bliskog lica. Takođe, kao i u prethodnom periodu, najveći broj slučajeva se prijavljuje Posebnom tužilaštvu za visokotehnološki kriminal Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, što znači da se najveći broj pretnji i dalje odigrava putem interneta.

Međutim, novinu predstavlja to da se u odnosu na prethodni period primećuje blagi trend pada krivičnih dela u nadležnosti VTK u odnosu na ukupan broj formiranih predmeta, dok se sa druge strane, primećuje trend rasta slučajeva pred ostalim javnim tužilaštvima (za krivična dela koja nisu izvršena preko interneta). To vodi ka zaključku da se pretnje novinarima i medijskim radnicima postepeno iz virtuelnog približavaju realnom životu. Da bi se ovi zabrinjavajući trendovi sa sigurnošću potvrdili, potrebno je kontinuirano praćenje toka predmeta pred nadležnim tužilaštvima.

Kada su u pitanju ishodi prijavljenih slučajeva, takođe se primećuju izvesna pomeranja. Postepeno se povećava udeo rešenih predmeta sudskom odlukom (presudom), dok se smanjuje udeo predmeta rešenih tužilačkom odlukom (odbačajem krivične prijave). Broj konačno rešenih predmeta presudom je znatno veći nego u prethodnom periodu praćenja. Ipak, najveći broj ovih slučajeva se dogodio ranijih godina, što ukazuje na izvesno trajanje sudskih postupaka. Sa druge strane, pokazalo se da i slučajevi rešeni odbačajem krivične prijave zbog odlaganje krivičnog gonjenja i ispunjavanja obaveza nametnutih naredbom tužilaštva mogu da traju duži niz godina, pa se ne može govoriti o njihovoj efikasnosti.

Kada su u pitanju aktivni, odnosno nerešeni predmeti, broj neotkrivenih učinilaca (NN) u ukupnom broju predmeta je i dalje visok. Međutim, primećuje se drastično smanjenje broja NN izvršilaca iz godine u godinu. Najveći broj nerešenih predmeta koji su zavedeni u evidenciju nepoznatih učinilaca je iz ranijih godina (2016 – 2018), dok je za 2023. godinu do kraja juna zabeležen samo jedan ovakav slučaj. Nesumnjivo je da je Opšte obavezno uputstvo Vrhovnog javnog tužilaštva koje je doneto decembra 2020. godine i koje propisuje hitnost u postupanju dalo određene rezultate. Izvesnu prepreku za brže otkrivanje izvršilaca predstavlja dugo trajanje postupaka po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć.

Analiza pravnosnažno okončanih sudskih postupaka vođenih zbog ugrožavanja bezbednosti medijskih radnika

Pregled analiziranih predmeta

U ovom delu izveštaja analizirana su 34 pravnosnažno okončana sudska postupka zbog ugrožavanja bezbednosti medijskih radnika. Postupci su vođeni zbog sledećih krivičnih dela: Laka telesna povreda (čl. 122 KZ), Zlostavljanje i mučenje (137 KZ), Ugrožavanje sigurnosti (član 138 KZ), Proganjanje (138a KZ), Izazivanje opšte opasnosti (278 KZ), Nasilničko ponašanje (čl. 344 KZ) i Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (čl. 344 KZ). Najveći broj postupaka iniciran je izvršenjem krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti.

Krivično delo	Broj postupaka
Ugrožavanje sigurnosti	25
Nasilničko ponašanje	3
Proganjanje	2
Laka telesna povreda	1
Zlostavljanje i mučenje	1
Izazivanje opšte opasnosti	1
Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu	1

Dok je najveći broj postupaka na koje se odnosio izveštaj koji su Centar za pravosudna istraživanja (CEPRIS) i Slavko Ćuruvija fondacija (SČF) objavili 2021. godine¹⁹ rešen zaključenjem sporazuma o priznanju krivičnog dela, najveći broj pravnosnažno okončanih postupaka na koje se ovaj izveštaj odnosi okončan je donošenjem osuđujuće presude. Od ukupno 34 predmeta sa takvim ishodom bilo je 15. Kada je reč o oslobađajućim presudama, na uzorku koji je razmatran u izveštaju iz 2021. god. takve presude odnele su 10 % od ukupnog broja presuda, dok taj procenat u ovogodišnjem izveštaju iznosi 18 %.

Način okončanja sudskog postupka	Broj postupaka
Osuđujuća presuda	15

¹⁹ Vida Petrović Škero, Relja Radović, Nataša Jovanović, Kruna Savović, istraživačice: Ana Zdravković i Nataša Stojadinović, *Zaštita slobode govora u pravosudnom sistemu Srbije*, Slavko Ćuruvija fondacija, Beograd, 2021.

Sporazum o priznanju krivičnog dela ²⁰	11
Oslobađajuća presuda	6
Rešenje kojim se izriče mera bezbednosti psihijatrijskog lečenja i čuvanja u ustanovi	1
Rešenje kojim se izriče mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi	1

Kao što je to bio slučaj i u periodu analiziranom u prethodnom izveštaju, medijskim radnicima sigurnost je najčešće bila ugrožena putem interneta. Tri puta više pretnji bilo je izrečeno neposredno nego posredno, preko SMS poruke ili telefonskog poziva. Postupci vođeni zbog verbalnih pretnji neposredno izrečenih u najvećem broju slučajeva rezultirali su donošenjem oslobađajućih presuda.

Krivično delo: Ugrožavanje sigurnosti

Ukupan broj: 25

Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
pretnje upućene putem interneta	13	sedam presuda kojima je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela šest osuđujućih presuda
verbalne pretnje upućene neposredno	9	pet oslobađajućih presuda tri presude kojima je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela jedna osuđujuća presuda
pretnje upućene u formi telefonskih poziva i SMS poruka	3	dve osuđujuće presuda jedna presuda kojom je prihvaćen sporazum o priznanju krivičnog dela

Dok je na uzorku iz prošlog izveštaja za učinjeno krivično delo Nasilničko ponašanje donet jednak broj oslobađajućih i osuđujućih presuda (jedna osuđujuća i jedna oslobađajuća presuda), svi sudski postupci koji predstavljaju uzorak ovogodišnjeg izveštaja okončani su osuđujućim presudama.

Krivično delo: Nasilničko ponašanje

Ukupan broj: 3

Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
nanošenje materijalne štete i upućivanje pretnji	1	jedna osuđujuća presuda (osuđena tri lica)
nanošenje materijalne štete	1	jedna osuđujuća presuda

²⁰ Presuda kojom sud prihvata sporazum o priznanju krivičnog dela jeste osuđujuća presuda, međutim, zbog preglednosti, sporazum o priznanju krivičnog dela biće razmatran izdvojeno od osuđujuće presude.

fizički napad	1	jedna osuđujuća presuda
---------------	---	-------------------------

Kada je reč o krivičnom delu Proganjanje, prema učiniocima dela izrečene su mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja, kako na slobodi, tako i u odgovarajućoj ustanovi. Taj podatak odstupa od onog zabeleženog u prošlom izveštaju, gde je za isto krivično delo u jednom slučaju zaključen sporazum o priznanju krivičnog dela, dok je u drugom određeno obavezno psihijatrijsko lečenje.

Krivično delo: Proganjanje Ukupan broj: 2		
Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
putem sredstava komunikacije	1	jedno rešenje kojim se izriče mera bezbednosti psihijatrijskog lečenja i čuvanja u ustanovi
neposredno, posredno (preko trećeg lica) i putem sredstava komunikacije	1	jedno rešenje kojim se izriče mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi

Zbog izvršenja krivičnog dela Laka telesna povreda, u čijem su izvršenju učestvovala tri lica, vođen je jedan krivični postupak. U izveštaju objavljenom 2021. godine nije bio evidentiran nijedan slučaj krivičnog dela Laka telesna povreda (čl. 122 st. 2 u vezi sa st. KZ-a). Novinaru laka telesna povreda jeste bila naneta, ali je to bilo učinjeno prilikom izvršenja krivičnog dela Nasilničko ponašanje.²¹

Krivično delo: Laka telesna povreda Ukupan broj: 1		
Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
nanošenje povrede metalnom šipkom	1	osuđujuća presuda (osuđena su tri lica, dva za nanošenje lake telesne povrede, jedna za podstrekavanje)

U sudskim postupcima vođenim zbog drugih navedenih krivičnih dela oslobađajuće presude uglavnom su bile donošene zbog toga što nije dokazano da je učinilac izvršio krivično delo koje mu je stavljeno na teret. U slučaju sudskog postupka vođenog zbog krivičnog dela Zlostavljanje i mučenje oslobađajuća presuda doneta je zato što sud nije poklonio poverenje oštećenom,²² nalazeći da je šikanirao okrivljenu, da joj je provokativno odgovarao, da je izlazio pred nju držeći kameru kojom ju je snimao i da joj je ironično dobacivao. U izveštaju objavljenom 2021. god. nije bio evidentiran nijedan slučaj krivičnog dela Zlostavljanje i mučenje.

²¹ Za to delo izrečena je kazna zatvora u trajanju od 6 meseci

²² Reč je o fotografu tabloidnog medija.

Krivično delo: Zlostavljanje i mučenje

Ukupan broj: 1

Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
neposredni fizički i verbalni kontakt	1	oslobađajuća presuda

Dok su u prošlom izveštaju bila zabeležena dva slučaja izvršenja krivičnog dela Izazivanje opšte opasnosti, od kojih je jedan okončan sporazumom o priznanju krivičnog dela, a drugi donošenjem rešenja kojim se izriče mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u psihijatrijskoj ustanovi, u ovogodišnjem izveštaju beleži se jedan slučaj okončan donošenjem osuđujuće presude.

Krivično delo: Izazivanje opšte opasnosti

Ukupan broj: 1

Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
paljenje automobila	1	osuđujuća presuda (osuđena su dva lica, jedno lice osuđeno je za direktno izvršenje dela, dok je drugo osuđeno za pomaganje u izvršenju krivičnog dela)

Za razliku od ovogodišnjeg izveštaja u prošlom izveštaju nije bio zabeležen nijedan slučaj izvršenja krivičnog dela Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu.

Krivično delo: Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu

Ukupan broj: 1

Način izvršenja krivičnog dela	Broj predmeta	Način okončanja postupka
fizički napad na dve novinarke	1	osuđujuća presuda

Krivične sankcije i trajanje sudskog postupka

U analiziranim slučajevima izrečeno je najviše uslovnih osuda, ukupno 18. U najvećem broju slučajeva utvrđena je kazna u trajanju od godinu dana, uz vreme proveravanja u trajanju od tri godine. Kazna zatvora izrečena je prema 13 osoba (u 8 sudskih postupaka, u kojima je procesuirano više lica).

U posmatranom periodu ukupno 16 lišeno je slobode. Lišenje slobode podrazumeva hapšenje, zadržavanje, zabranu napuštanja stana, pritvor i boravak u ustanovi koji se, u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku, uračunava u pritvor.²³

²³ Član 2. stav 1. tačka 23 ZKP

Najduže trajanje pritvora iznosilo je 236 dana. Isti je određen učiniocu krivičnog dela Nasilničko ponašanje, višestrukom povratniku koji je nakon okončanja postupka bio osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od godinu i dva meseca.

Uslovna osuda Ukupan broj sudskih postupaka: 18		
Kazna zatvora (izražena u mesecima)	Vreme proveravanja (izraženo u mesecima)	Broj slučajeva
12	36	8
6	24	2
6	12	2
10	36	1
4	12	1
5	12	1
6	36	1
8	36	1
8	24	1

U odnosu na prošli izveštaj primećuje se znatan porast broja izrečenih kazni zatvora. Najduža kazna zatvora izrečena je u trajanju od 18 meseci i odnosila se na dva lica.

Kazna zatvora Ukupan broj sudskih postupaka 8, osuđeno 13 osoba		
Kazna zatvora (izražena u mesecima)	Mesto na kojem osuđeni izdržava kaznu	Broj osuđenih lica
18	Zatvor	2
14	Zatvor	2
8	Zatvor	2
16	Zatvor	1
12	Zatvor	1
6	Zatvor	1
12	prostorije u kojima osuđeni stanuje, uz primenu elektronskog nadzora	1
10	prostorije u kojima osuđeni stanuje, uz primenu elektronskog nadzora	1
6	prostorije u kojima osuđeni stanuje, bez primene elektronskog nadzora	1
4	prostorije u kojima osuđeni stanuje, bez primene elektronskog nadzora	1

Lečenje i čuvanje u ustanovi i lečenje na slobodi

Trajanje	Mesto na kojem će se izvršiti lečenje	Broj slučajeva
mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi onoliko koliko traje potreba za lečenjem	u ustanovi	1
mera bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja koje traje onoliko koliko traje potreba za lečenjem, ali ne duže od tri godine	na slobodi	1

Krivične sankcije i trajanje sudskog postupka

Od trenutka kada je slučaj koji predstavlja predmet ove analize primljen u sud do donošenja pravnosnažne sudske odluke (sporazumi o priznanju krivičnog dela zbog svoje prirode nisu uključeni u ovaj segment statistike) proteklo je u proseku godinu, četiri meseca i 20 dana. Od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke godinu, 11 meseci i 7 dana. U jedanaest slučajeva pored kazne bila je izrečena i mera bezbednosti (jedna ili više). Trajanje postupka okončanog zaključenjem sporazuma o priznanju krivičnog dela (period obuhvata vreme od izvršenja dela do donošenja i objavljivanja prvostepene presude) iznosilo je u proseku godinu i dva dana. Od izvršenja dela do prijema predmeta u sud proticalo je oko 6 meseci i 14 dana.

Analiza pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na njihov ishod

Osuđujuća presuda

Ukupan broj: 15

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Nasilničko ponašanje (344 st. 2 u vezi sa st. 1) Nakon protestne šetnje „Sveto Kosovo i Metohija“ osuđeni je prišao oštećenom, navukao mu kapuljaču na glavu i pesnicom ga dva puta udario u desnu slepoočnicu.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 8 meseci, vreme proveravanja tri godine
Trajanje postupka	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: mesec i pet dana od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: presuda je postala pravnosnažna istog dana kada je doneta i javno objavljena budući da su se stranke odrekle prava na žalbu od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dva meseca i 25 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Posredstvom društvene mreže Twitter osuđeni je oštećenju sa svog korisničkog naloga direktnom porukom uputio sledeće pretnje: „Je li kurvo iz kupleraja šupka [navedeno je ime osobe] jel ti želiš da budeš nabijana ne na kurac nego na kolac i to neomašćen i hrapav a onda tako nabijena da budeš isfaširana zarđalim skalpelom posoljena i spaljena a sve to uz direktan prenos svih televizija i izveštavanja sa istog iz centra grada veruj kurvo nedohebana i kurca nezasita da ću umesto jabuke u labrnju ugrurati jedan ogroman vibrator crne boje, a kada završim sa rezbaranjem i posoljavanjem spaljivaću te i peći ću te bakljom svuda gde sam te rezbario i posoljavao a onda takvu ću te nabijenu na kolac i sa veštačkim kurcem u ustima kao delikates odvesti u neku vukobjebinu da postaneš desert za divlje zveri i grabljivice i sve ću to raditi uz glasnu muziku i pesme (navedeno je ime pevača) i sarkastičan i sadističko smejanje i tako svakog dana po jednog od vas dok Katabazu ne sprovedem do kraja a vama zutokugastim gamadima iz kupleraja šupka [navodi se ime osobe] sa n1 seme i pleme ne zatrem ajd sad kurvo kurčeva nezasita i nedohebana pročitaj ovo u vestima jebem li vas sve u usta krepala i sve da vam jebem od legala i pampers pelena pa sve do crnih plastičnih vreća za smeće krepalo ajde kurvetino pročitaj sada ovo ajde pizdo sa n1 Kupleraja bezmoralna sve vam jebem” i „Ovo da vidiš da ne pripadam SNS-u ajde izbaljezgaj nešto”.</p>	<p>kazna zatvora u trajanju od jedne godine (određeno je da će osuđeni kaznu izdržavati u prostorijama u kojima stanuje, uz primenu elektronskog nadzora, s tim da će mu sud naložiti da ostatak kazne zatvora izdrži u zavodu za izvršenje kazne zatvora ukoliko jednom u trajanju dužem od šest časova ili dva puta u trajanju do šest časova samovoljno napusti prostorije u kojima stanuje)</p> <p>mera bezbednosti – zabrana prilaženja i komunikacije sa oštećenom (osuđenom je zabranjeno približavanje mestu stanovanja oštećene na udaljenosti manjoj od 200 metara, kao i dalja komunikacija sa njom u trajanju od jedne godine od pravnosnažnosti presude)</p> <p>mera bezbednosti – oduzimanje mobilnog telefona i pripadajuće SIM kartice</p> <p>Napomena: Osuđeno lice u pritvoru je provelo mesec i 18 dana.</p>
Trajanje postupka	
<p>od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: 8 dana</p> <p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: tri meseca i 30 dana</p>	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Nasilničko ponašanje (344 st. 1 KZ) u saizvršilaštvu</p> <p>Drskim i bezobzirim ponašanjem tri lica su u prostorijama kafea koji posluje u sastavu medijske kuće OK radio teže remetili javni red i mir. Jedno lice belom farbom isprskalo je celokupan inventar kafića, drugo lice, koje je ušlo pošto je prvo lice napustio objekat, unelo je mobilni telefon preko</p>	<p>kazna zatvora u trajanju od po 8 meseci za dva osuđena lica (lice koje je lokal isprskalo farbom i lice koje je unelo mobilni telefon)</p> <p>kazna zatvora u trajanju od četrnaest meseci za jedno osuđeno lice (lice koje je izgovorilo preteće poruke)</p> <p>Napomena: Lice koje je objekat isprskalo farbom i lice koje je u njega unelo mobilni telefon u pritvoru su</p>

čijeg se spikerfona jednoj oštećenoj obratilo treće lice rečima: „Slušajte govori (navodi se ime jednog osuđenog lica) ovo vam je odgovor na vašu tužbu ovo je tek početak, kafić nikada neće raditi, ovo je odgovor za tužbu i za Beograd.” Prepoznavši glas osuđenog, oštećena je pozvala telefonom drugu oštećenu da je obavesti o nemilom događaju. Naglašava se da je druga oštećena u dužem vremenskom periodu od osuđenog dobijala uznemirujuće i preteće poruke.

proveli tri meseca i 27 dana. Lice koje je pretnje uputilo 7 meseci i 7 dana.

Trajanje postupka

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: tri meseca i 10 dana

od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: tri meseca i 13 dana

od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: 7 meseci i 23 dana

Krivično delo

Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)

Izvršenje dela trajalo je devet dana. Osuđeni je prvo pozvao oštećenog, a nakon toga mu je uputio više SMS poruka preteće sadržine. Ni nakon toga što mu je oštećeni rekao: „povukao sam odmah vest jer mislim da barem u tom delu nije tačna. Objaviću i demant. Od mene toliko. A sve preko toga je čista pretnja i kontraproduktivan pritisak”, osuđeni nije prestao da ga zasipa pretnjama. Neke od poruka koje je oštećeni primio bile su: „Ma koji bre pritisak? Ja tebe samo upozoravam, da ću da te odrobijam [...]”, „Nemoj da ja već danas dođem po tebe”, „Ali izračunaj šta ti je važnije tvoj život ili pare da me unište. Ako ne objaviš pravu istinu [...] ima da te odrobijam kunem se. Saznao sam gde živiš i to te obaveštavam ako ne demantuješ tvoju laž proći ćeš kao...”, „Ubiću te ovih dana da mi oko ne trepne. Pa i tvoj sin diluje drogu, a ćerka se bavi prostitucijom a ja to ne obaveštavam medija i javnost”, „Evo ja po cenu da me prvi ubiješ kažem ti ja ću tebe na kolac da crkneš na obnovljenom prelepom trgu republike, smrt žutoj bagri”, „ja ću tebe nabiti na kolac na trgu republike”, itd.

Izrečene krivične sankcije

uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine

mera bezbednosti – zabrana komunikacije sa oštećenim u trajanju od tri godine

Trajanje postupka

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 10 meseci i 7 dana

od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: 7 meseci i jedan dan

od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, 6 meseci i 25 dana

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (član 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja dve godine Napomena: Osuđeno lice u pritvoru je provelo mesec i devet dana.
Trajanje postupka	
od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: tri meseca i 6 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Laka telesna povreda u podstrekavanju (čl. 122 st. 2 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Dva osuđena lica oštećenom su nanela lake telesne povrede. Delo je učinjeno uz podstrekivanje trećeg osuđenog lica. Osuđeni su zajedno, po dogovoru, prišli oštećenom, čije su kretanje neko vreme bili pratili. Jedan osuđeni oštećenom je poprskao „biber” sprej u lice, a drugi mu je zadao tri udarca metalnom šipkom u predelu podlaktice leve ruke, koju je oštećeni podigao kako bi se zaštitio od napada. Za napad na oštećenog osuđeni za podstrekivanje obećao je novčanu naknadu od 1.000 evra.	kazna zatvora u trajanju od 10 meseci (osuđeni kaznu izdržava u prostorijama u kojima stanuje, uz primenu elektronskog nadzora) kazna zatvora u trajanju od godinu i dva meseca kazna zatvora u trajanju od godinu i četiri meseca Napomena: Lice koje je novinaru prsnulo biber sprej u lice u pritvoru je provelo 28 dana. Lice koje ga je udaralo metalnom šipkom dva meseca i 11 dana. Lice koje je podstrekivalo na izvršenje napada 7 meseci i 22 dana.
Trajanje postupka	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 6 meseci i 24 dana od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: pet meseci i 10 dana od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: 13 meseci i dva dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Nasilničko ponašanje (čl. 344 st. 1 KZ) Osuđeni je drskim i bezobzirnim ponašanjem teže remetio javni red i mir tako što je tokom protesta grupe građana prišao ulaznim vratima zgrade RTV Vojvodina, desnom nogom ih šutnuo i razbio staklo na njima.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od četiri meseca, vreme proveravanja godinu dana
Trajanje postupka	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: mesec i 14 dana od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: presuda je postala pravnosnažna istog dana kada je doneta i javno objavljena budući da su se stranke odrekle prava na žalbu od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, 9 meseci i 10 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Dva krivična dela Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 1 KZ)</p> <p>Na internet prezentaciji dnevnog lista Informer, u komentaru na tekst „BOLESNIK BI DA SRPSKI NAROD ŠALJE U LOGORE! [navodi se ime oštećenog novinara] potpuno poludeo, KORISTIO BI NACISTIČKE METODE zato što Srbi vole Putina i Rusiju!“, iznad koga je bila postavljena fotografija oštećenog, osuđeni je sa svog korisničkog FB naloga ostavio preteću poruku: „JA ĆU PRVO PRE NEGO ŠTO TE SATERAM DA TI JEBEM ČERKICU, PA MAMU PA BRATA...A ONDA VAS SVE ŽIVE ZATRPATI TRI METRA POD ZEMlju LJIGO USTAŠKA“.</p> <p>Drugo delo je bilo usmereno ka političaru.</p>	<p>uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja tri godine</p> <p>mera bezbednosti – oduzimanje mobilnog telefona i pripadajuće SIM karticom</p> <p>Napomena: Osuđeno lice u pritvoru je provelo 20 dana.</p>
Trajanje postupka	
<p>od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: četiri meseca i 28 dana</p> <p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, tri meseca i pet dana</p>	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Osuđeni je sa svog korisničkog profila na društvenoj mreži Facebook, putem aplikacije Messenger, oštećenju poslao nalepnicu na kojoj se nalazio kovčeg. Oštećena je preteću poruku dobila zbog izveštavanja u emisiji koja se emituje na televiziji na kojoj je angažovana. Nakon te poruke oštećena je od istog lica, sa njegovog korisničkog profila na društvenoj mreži Instagram, dobila poruku: „Kurvo, Ill will find you, and im gonna“ (u prevodu: „Kurvo, naći ću te“) nakon čega je postavio emotikon kovčega.</p>	<p>uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine</p> <p>mera bezbednosti – oduzimanje mobilnog telefona i pripadajuće SIM kartice</p>
Trajanje postupka	
<p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, 6 meseci i 17 dana (pravnosnažnost je nastupila istog dana kada je presuda doneta, budući da su se stranke odrekle prava na žalbu)</p>	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Osuđeni je sa svog korisničkog naloga na društvenoj mreži Instagram oštećenom poslao</p>	<p>kazna zatvora u trajanju od 6 meseci</p> <p>mera bezbednosti – oduzimanje laptopa</p>

preteću poruku: „Otvori oči na leđima trebaće ti a više ja nemam šta da ti kažem”, i: „Pogledi u tami kad se mi nađemo i sretnemo posle pola sata ćemo ti kažem zašto sve to”.	Napomena: Osuđenom licu je bilo određeno zadržavanje u trajanju od dva dana, dok je u kućnom pritvoru provelo pet meseci i 22 dana.
--	---

Trajanje postupka

od događaja do donošenja prvostepene odluke: godinu dana, pet meseci i 13 dana

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Dva krivična dela Ugrožavanje sigurnost (čl. 138 st. 1)</p> <p>Osuđeni je na svom FB profilu, objavio post: „A neke stvari si pomešao čak, moguće jer si mislio da ću ti polomiti noge, a moj čale iznapušavati, pa si ono što sam ja radio pripisao mom ocu”, „Zato maleni brkati čoveče osim obaveznog izvinjenja koje zahtevam da se bi sretali u neugodnim situacijama u gradu, zahtevam da u vreći govana od kolumne objaviš da se izvinjavaš i da si, znam da je mnogo ali bez toga nema priče, ti si obična zavidna kurtončina”, „ako ne objaviš u svom članku onda ćemo videti koje su nam opcije da naplatimo svoju čast, mali je grad pa kad se sretnemo dogovorićemo se, a moramo to brzo jer ubrzo ćeš ostati i bez poslića što te drži u polu sitom stanju kojim si zadovoljan”.</p> <p>Drugo delo izvršio je postavljajući na svoj FB nalog postove u kojima se direktno obratio drugom oštećenom: „ako se usudiš slabiću i laiku da uđeš u ring sa teškašima ukucaj Mile Tayson Highlights na YT da vidiš kako se završava, čao legendice i vidimo se u gradu”, „zato možemo razgovarati tako što vam mogu nalupati par čuški vaspitnih ili lupati vas kurcem po čelu, sad vam je lagano, ne sme niko da vas pipne, da ne bi opet neka pravila proteste protiv krvavih košulja”. Na svom FB profilu osuđeni je objavio i fotografiju na kojoj pokazuje srednji prst, uz poruku „vidimo se uskoro prijatelji”. U prisustvu određenih lica izjavio je da nije siguran kako ... [oštećeni] izgleda ali kada bi bio siguran kako izgleda da bi ga na ulici prebio, odnosno, našamarao.</p>	<p>uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 8 meseci, vreme proveravanja dve godine</p>
Trajanje postupka	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: godinu dana, 10 meseci 16 dana od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: mesec i 25 dana	

od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, 6 meseci i 21 dan

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Izazivanje opšte opasnosti u pomaganju (čl. 278 st. 1 KZ)</p> <p>Radnja izvršenja krivičnog dela se ogleda u tome što je osuđeni došao do parkinga zgrade u kojoj stanuje oštećeni, prišao automobilu koji je u vlasništvu oštećenog, razbio staklo na vozilu, otvorio flašu u kojoj se nalazio benzin, polio sedište vozača, nakon toga, flašu sa zatvaračem ubacio u unutrašnjost vozila, a zatim je ubacio i upaljenu šibicu. Nakon toga, vozilo je eksplodiralo i požar se proširio na celu površinu vozila. Osuđeni je oštećenom izazvao štetu u iznosu od 150.000 rsd, a postojala je realna opasnost da će se nastali požar proširiti na okolne stambene objekte i vozila. Osuđeni je nakon svog dela napustio lice mesta. Šibice, kao i informaciju o tome gde se vozilo nalazi, obezbedilo je drugo osuđeno lice.</p> <p>Drugi učinilac je osuđen zbog pomaganja izvršenja krivičnog dela. Pomaganje je izvršeno na taj način što je osuđeni licu koje je izvršio krivično delo davao uputstva i stavio na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog dela.</p>	<p>kazna zatvora u trajanju od godinu i 6 meseci, i novčana kazna u iznosu od 50.000 rsd za jedno osuđeno lice</p> <p>kazna zatvora u trajanju od godinu i 6 meseci za drugo osuđeno lice</p> <p>Napomena: Lice osuđeno za paljenja automobila u pritvoru je provelo 21 dan. Lice osuđeno za pomaganje izvršenja krivičnog dela mesec i 27 dana.</p>
Trajanje postupka	
<p>od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: godinu dana, četiri meseca i dva dana</p> <p>od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: godinu dana, 8 meseci i 24 dana</p> <p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: tri godine, dva meseca i 8 dana</p>	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Krivično delo ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ-a)</p> <p>Osuđena je oštećenju uputila telefonske pozive preteće sadržine. Pretnje su usledile nakon što je oštećena objavila tekst o slučaju koji se odigrao u osnovnoj školi u mestu u kom oštećena živi. Učenica je jednom od učenika koji pohađa istu školu poslala fotografiju neprikladne sadržine koju je on dalje distribuirao vršnjacima. Izveštavajući o tom događaju oštećena nije otkrila identitet aktera. Osuđena se oštećenju predstavila kao majka devojčice i uputila joj niz pretnji:</p>	<p>uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja dve godine</p> <p>mera bezbednosti – zabrana prilaska i komunikacije sa oštećenom u trajanju od godinu dana (osuđenoj je zabranjeno da se oštećenju približava na udaljenosti manjoj od 50m, da pristupa u prostorije oko mesta njenog stanovanja ili mesta rada, da je dalje uznemirava i sa njom komunicira; izrečena mera može se ukinuti i pre isteka vremena na koje je određena ukoliko prestanu razlozi zbog kojih je određena)</p>

<p>„Ubiću te, ubiću tvoje dete, sačekacu ga ispred vrtića, svakog časa možeš da me očekuješ, znam ja ko si ti i gde živiš“. Osim pozva, oštećenoj je poslala i više SMS poruka, insistirajući na tome da joj se oštećena javi na telefon jer neće prestati da zove dok joj se ne javi. U porukama je takođe navodila da je oštećena u tekstu sve izmislila i da mora da demantuje napisano.</p>	<p>Napomena: Osuđenom licu određeno je zadržavanje u trajanju od dva dana, kao i kućni pritvor u trajanju od mesec i 7 dana.</p>
---	--

Trajanje postupka

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: godinu dana, 7 meseci i 21 dan
od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: pet meseci i 27 dana
od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, 11 meseci i 6 dana

Krivično delo

Krivično delo Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (čl. 344 a) st. 1)
Osuđeni je za vreme održavanja javnog skupa fizički napao dve novinarkе. Prišao im je i jednoj od njih se obratio rečima: „Mamicu ti jebem“, nakon čega ju je udario pesnicom u desnu stranu lica, nanoseći joj laku telesnu povredu. Radnik obezbeđenja novinarku je uneo u zgradu medija u kom je zaposlena, a osuđeni se zaletео ka drugoj novinarki, nameravajući da je šutne. Zaustavio ga je radnik obezbeđenja tako što ga je oborio na zemlju. Pošto je ustao, osuđeni je prišao novinarki s leđa i šakom je udario u potiljak, nanoseći joj laku telesnu povredu. Nakon intervencije službenika Odeljenja za javni red i mir PU za grad Beograd, osuđeni je lišen slobode.

Izrečene krivične sankcije

uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja četiri godine
Napomena: Osuđeni je u pritvoru proveo 27 dana.

Trajanje postupka

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: tri godine, osam meseci i tri dana
od donošenja prvostepene presude odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: tri meseca i 14 dana
od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: četiri godine i 14 dana

Krivično delo

Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ-a)
Osuđeni je prišao novinaru i snimatelju dok su ovi uživo izveštavali sa protesta na platou ispred Narodne skupštine. Osuđeni je na njih vikao, terao ih da se pomere, da prestanu sa snimanjem, konkludentnim radnjama im pretio, prilazio im, trzao glavom ka napred, desnom rukom zamahnuo od sebe ka njima i levom rukom novinaru iz ruke izbio mikrofon.

Izrečene krivične sankcije

uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 10 meseci, vreme proveravanja tri godine

Trajanje postupka

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 11 meseci i 11 dana
 od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: 9 meseci i 12 dana
 od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, 8 meseci 10 dana

Presude kojim se prihvata sporazum o priznanju krivičnog dela**Ukupan broj: 11**

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Ugrožavanje sigurnosti (138 st. 3 u vezi sa st. 1 KZ-a)</p> <p>Osuđeni i oštećeni prisustvovali su suđenju u Palati pravde. Osuđeni je prišao oštećenom, preteći mu: „Šta ćeš tu, pičko jedna?“ Nakon što ga je oštećeni upitao da li se njemu obraća, treće lice dalo je potvrđan odgovor, a osuđeni je, okrećući se ka oštećenom, izgovorio: „Da, da, tebi!“.</p>	<p>kazna zatvora u trajanju od 6 meseci (određeno je da će osuđeni kaznu izdržavati u prostorijama u kojima stanuje, bez primene elektronskog nadzora, s tim da će mu sud, ukoliko jednom u trajanju dužem od šest časova ili dva puta u trajanju do šest časova samovoljno napusti prostorije u kojima stanuje, naložiti da ostatak kazne zatvora izdrži u zavodu za izvršenje kazne zatvora)</p> <p>mera bezbednosti – zabrana prilaženja i komunikacije sa oštećenim (osuđenom je zabranjeno približavanje oštećenom na udaljenosti manjoj od 50 metara, kao i dalje uznemiravanje i komunikacija sa oštećenim, u trajanju od jedne godine od pravnosnažnosti presude; vreme provedeno na izdržavanju kazne ne uračunava u trajanje ove mere</p>
Period od izvršenja krivičnog dela do pravnosnažnog okončanja postupka	
tri meseca i pet dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Dok je oštećeni intervjuisao određeno lice, prišao mu je osuđeni, preteći: „Slušaj, naučiću te ja pameti za to samo da ti kažem, nisam ti pretio, ti si dno dna, nema šta da razgovaram nemoj da me nerviraš da ti pucam u glavu“. Nakon što ga je oštećeni opomenuo, osuđeni je izgovorio: „Marš u pizdu materinu“.</p>	<p>uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od pet meseci, vreme proveravanja godinu dana</p> <p>mera bezbednosti – zabrana prilaženja i komunikacije sa oštećenim (osuđenom je zabranjeno da se približava i komunicira sa oštećenim na udaljenosti manjoj od 200m, kao i da pristupa u prostorije oko mesta njegovog stanovanja i rada oštećenog; osuđenom se zabranjuje da komunicira i uznemirava oštećenog preko telefona i pisanim putem, u trajanju od tri godine računajući od dana pravnosnažnosti presude, izrečena mera može se ukinuti i pre isteka vremena na koje je određena ukoliko prestanu razlozi zbog kojih je određena</p>
Period od izvršenja krivičnog dela do pravnosnažnog okončanja postupka	
dve godine, 10 meseci i 13 dana	

Krivično delo**Izrečene krivične sankcije**

Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Posredstvom društvene mreže Facebook osuđeni je oštećenju uputio pretnju: „Kako si, jel spavaš, veruj mi da ćeš ujutro imati rok 20 min. da sve negiraš, izbrišeš jadrnice. Vidimo se ujutro. Ja ili ti, dosta toga znam o tebi, pa bi moglo isto sad da se objavi ko što oće ujutro već, a znaš i ti, vidimo se, lepo spavaj.“	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka	
6 meseci i 13 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Osuđeni je ispod vesti „Radnik obezbeđenja firme u Nišu upozorio pa pucao na grupu mladića i jednog ranio“, objavljene na portalu Južne vesti, napisao: „Zašto ne napišete da su migranti u pitanju, koji su pre pucanja bili više puta upozoreni? Sve jasno ko vas plaća, samo se iskreno nadam da će sutra da vam gangbanguju decu maloletnu kada se budu vraćali iz škole, da vidim šta će onda da pišete. Najiskrenije želim celoj redakciji Južnih vesti divljačko silovanje njihove dece od strane migranata dok ne crknu. Da vidim koji ćete tekst onda da izbacite“ i „Gamad teroristička treba ih sve pobiti kao i vas koji ih podržavate! Sve vas treba obesiti uz javni prenos na internetu“.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka	
tri meseca i 20 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Ispod epizode „Dripački tandem u akciji“ serijala „Dobar, loš, zao“, osuđeni je oštećenim autorima napisao: „Ova država vapi za golim otokom, ovakve i slične poslati na goli otok na prevaspitavanje, ako i to ne uspe onda metak u čelo“.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine mera bezbednosti – oduzimanje mobilnog telefona i pripadajuće SIM kartice Napomena: Osuđenom je bilo određeno zadržavanje u trajanju od jednog dana.
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka	
7 meseci i 28 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
----------------------	-----------------------------------

Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Ispod njihove objave, a posredstvom društvene mreže Tviter, redakciji portala KRIK upućena je pretnja: „Mamu vam jebem lažovsku, sve ću vas zapaliti i pobiti“.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka	
10 meseci i 14 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Osuđeni, koji je broj telefona pronašao na društvenoj mreži Instagram, na skrinšotu koji je objavilo treće lice, poslao je oštećenoj SMS poruku: „Pičko novinarska polupaću te čim izađeš ispred ulice“.	kazna zatvora u trajanju od četiri meseca (kazna se izvršava u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, bez elektronskog nadzora, uz zabranu izlaska, osim u zakonom predviđenim slučajevima) mera bezbednosti – oduzimanja mobilnog telefona i pripadajuće SIM kartice
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka	
tri meseca i 11 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Dok su dvojica oštećenih povodom proslave 1. maja intervjuisali građanina, osuđeni im je prišao na udaljenosti manjoj od 5 metara, uzvikujući: „Jebem vam majku novinarsku, jebo vas RTS i [navodi se ime osobe]“. Potom je iz kese izvadio flašu piva i počeo da maše njom u pravcu oštećenih, preteći im: „Hoćete da vam sada porazbijam glave flašom i da vas prebijem, dođi ovamo šta se smeješ?“. Nakon toga uputio se prema oštećenom snimatelju, izgovarajući: „Lopovi jedni pička vam materina, smradovi jedni, šta je ovo mater ti jebem“.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od godinu dana, vreme proveravanja tri godine Napomena: Osuđenom je bilo određeno zadržavanje u trajanju od jednog dana.
Period od izvršenja krivičnog dela do pravosnažnog okončanja postupka ²⁴	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 1 KZ) Posredstvom društvene mreže Instagram osuđeni je oštećenoj uputio pretnju, ispisujući je ispod	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja godinu dana

²⁴ Za konkretan slučaj date podatke nije moguće izneti zato što izneti nisu pravilno evidentirani u dokumentaciji koja je dostavljena autorima analize.

fotografije nje i njena dva maloletna sina. Pretnja je glasila: „Jebaću ih obojicu i to jako“.	
Period od izvršenja krivičnog dela do pravnosnažnog okončanja postupka	
godinu dana, 7 meseci i 30 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Osuđeni je web redakciji uputio elektronsku poruku preteče sadržine: „Vi ste prodane duše i domaći izdajnici, vas treba javno na terazijama vešati i počistiti da bude mira u Srbija N1 je televizija koja propagira nasilje i poziva na ubistvo i silovanje nećijih ćerki, zar je to televizija ološka bando, govnnari?“.	uslovna osuda – kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja godinu dana

Period od izvršenja krivičnog dela do pravnosnažnog okončanja postupka	
dve godine, 6 meseci i 10 dana	

Krivično delo	Izrečene krivične sankcije
Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a) Putem aplikacije WhatsApp osuđeni je oštećenju uputio više pretećih i uvredljivih poruka: „zadnji put upozorenje upućeno je tebi devojkjo kraj ološu kurvetino, nećeš više nikakve emisije voditi od sutra si ugašena pušičeš kurčeve iz dupeta u usta, karaćemo te jako ćutiš fukso kažu iz mupa pocepali prijavu i bacili opet kukaš hahaha, igravimo tango smrti baš nako nekada pre, čekaju te moji tigrovi [...] sad ćemo te odućiti od mikrofona i za menićeš ga sa kurcem za ceo život, ceo život ćeš da pušiš kurčeve javno, nema više televizije za tebe, bolesnice jedna šta si se ti istripovala da si bitna, smeje ti se cela scena, hahaha, ozbiljinost na nivou animator za majmune kraj vaših malih ekrana, samo da vas dr mr jebote život nije li te stid, unišićemo te iz principa jer sa nama uvek nevolja [...] sledeću utakmicu izlazi parola posvećena tebi, skandiraće ti cela tribina, javi se fukso mala na oku si mi, zvala si mog prijatelja budalo sad me zove čovek vrišti od smeha, što se kurčić iza malih ekrana, aj sad 1 na 1, nisi svesna kome si na žulj stala bolje kupi kartu iz Srbije, ali u jednom pravcu il ćemo jesti žito na tvojoj sahrani, mala seljančica ... gasi se ko cigara, zgažena, ... le nikada ne jebe se neće niko da je jebe zato ima grobare, jebaćemo te	kazna zatvora u trajanju od 6 meseci (određeno je da će osuđeni kaznu izdržavati u prostorijama u kojima stanuje, bez primene elektronskog nadzora, s tim da će mu sud, ukoliko jednom u trajanju dužem od šest časova ili dva puta u trajanju do šest časova samovoljno napusti prostorije u kojima stanuje, naložiti da ostatak kazne zatvora izdrži u zavodu za izvršenje kazne zatvora) mera bezbednosti – zabrana prilaženja i komunikacije sa oštećenom (osuđenom je zabranjeno da prilazi i komunicira sa oštećenom na udaljenosti manjoj od 100 metara, u trajanju od jedne godine računajući od pravnosnažnosti presude, s tim što mu se vreme provedeno na izdržavanju kazne ne uračunava u trajanje rečene mere)

dok si živa bre, rodićeš nam malo kopile poput tebe ti si sledeća”.	
Period od izvršenja krivičnog dela do pravnosnažnog okončanja postupka	
mesec i tri dana	

Oslobađajuće presude

Ukupan broj: 6

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Dok je oštećena novinarka vodila emisiju u kojoj je bilo reči o njegovoj kriminalnoj prošlosti i osuđivanosti, prijavljeno lice joj je uputio pretnje: „Ako sam ja naumio da vas silujem, ja ću to i uraditi, ako imam slobodu, ako nema kamermana da me spreči, ako nema bilo ko da me spreči” i „Ako dođem da vas ubijem, ja ću da vas ubijem, ako nema ko da me spreči.”</p>	<p>Sud je tokom postupka utvrdio da sporne reči, u datom kontekstu, ali i izdvojene iz njega, ne pokazuju nameru prijavljenog lica da na bilo koji način ugrozi oštećenu.</p>
Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke	
<p>od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: četiri meseca i 21 dan</p> <p>od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: tri meseca i 6 dana</p> <p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: 9 meseci i 21 dan</p>	

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Prema navodima iz optužnog akta prijavljeno lice prišlo je oštećenoj i upitalo je da li je to ona. Nakon što oštećena dala potvrđan odgovor, prijavljeno lice je reklo: „Ja tebe ne poznajem, ali ti mene poznaješ”, dodajući: „Ako me još jednom pomeneš, ubiću te!”</p>	<p>Iako je prvostepenom odlukom prijavljenom licu izrečena uslovna osuda (kazna zatvora u trajanju od 6 meseci, vreme proveravanja godinu dana), drugostepenom odlukom prijavljeno lice oslobođeno je optužbe. Drugostepeni sud stao je na stanovište da se ne radi o pretnji koja bi se mogla smatrati onom kojom se ugrožava sigurnost oštećene, budući da je rečeno oštećenoj stavljeno u izgled, da je nakon izgovorenog prijavljeno lice otišlo, a oštećena ušla u zgradu ispred koje se događaj odigrao, te da je realizacija pretnji uslovljena prethodnim postupanjem oštećene.</p>
Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke	
<p>od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: tri meseca i jedan dan</p> <p>od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: pet meseci i 22 dana</p> <p>od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, tri meseca i jedan dan</p>	

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Prema navodima iz optužnog akta, dok je oštećeni čekao da se uključi kako bi izvestio o izbornim dešavanjima, prišle su mu supruga prijavljenog lica i njena sestra i započele raspravu koja se odnosila na razloge zbog kojih oštećeni novinar nije objavio poruke koje mu je supruga prijavljenog lica slala dok je ovaj bio u zatvoru. Nakon što je novinar odgovorio da nije smatrao da je trebalo da ih objavi, došlo je prijavljeno lice i novinaru zapretilo rečima da će ga „zapamtiti“, a zatim se povuklo.</p>	<p>Sud je doneo oslobađajuću presudu, navodeći: „Prema oceni suda, u konkretnom slučaju nije ostvaren bitan elemenat krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti, imajući u vidu da nije došlo do individualizacije pasivnog subjekta, gde se kao posledica krivičnog dela ugrožavanje sigurnosti javlja upravo osećaj nesigurnosti pasivnog subjekta, odnosno gde pasivni subjekat pretnju mora shvatiti ozbiljno. Za postojanje dela nužno je da učinilac ugrozi sigurnost nekog lica pretnjom da će napasti na život ili telo tog lica ili njemu bliskog lica, iz kog proizlazi da je nužno da se kod određenog lica stvori osećaj jačeg nespokojsva ili straha, tako što bi se oštećeno lice osećalo ugroženim, odnosno da iskazana pretnja mora biti ozbiljna u tom smislu što bi morala izazvati jači osećaj straha, odnosno osećaj veće lične nesigurnosti, što je u konkretnom slučaju izostalo.“</p>

Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 9 meseci i 21 dan
od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: 6 meseci i 30 dana
od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, 9 meseci i 11 dana

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Zlostavljanje i mučenje (čl. 137 st. 1 KZ)</p> <p>U optužnom aktu navodi se da je prijavljena osoba koja je oštećenom, nakon što je primetila da je fotografise na groblju, prvo automobilom preprečila put, zatim je iz svog vozila izašla, došla do njegovog i počela da ga vređa, pljunula ga kroz prozor, pa se uputila nazad ka svojim kolima, a onda se opet vratila do oštećenog, skinula deo njegovog fotoaparata i istim ga gađala, udarila mu šamar i udaljila se ka svojim kolima. Kada je uočila da je oštećeni i dalje snima, prijavljena osoba mu je ponovo prišla i rekla mu da izađe napolje. Kada je ovaj izašao, uhvatila ga je za vrat, odgurnula ga i povukla se.</p>	<p>Sud je, između ostalog, utvrdio da oštećenom nisu povređeni fizički integritet i ljudsko dostojanstvo, te da ponašanje okrivljene kod njega nije izazvalo osećaj straha, očaja ili manje vrednosti, niti osećanje poniženosti. Sud je utvrdio da je oštećeni okrivljenu šikanirao, da joj je provokativno odgovarao, da je izlazio ispred nje i dalje držeći kameru kojom ju je snimao, da joj je ironično dobacivao.</p> <p>Sud nije prihvatio iskaz oštećenog da je strahovao za svoju bezbednost, da je zbog tog događaja raskinuo ugovorni odnos sa medijskom kućom u kojoj je bio angažovan, te da i dalje oseća posledice spornog događaja.</p>

Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke

od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: godinu dana, pet meseci i jedanaest dana
od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: četiri meseca i osamnaest dana
od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: tri godine, 7 meseci i 10 dana

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>Prema navodima iz optužnog predloga prijavljeno lice više puta se obraćalo oštećenom u vezi sa uređivačkom politikom medijske kuće čiji je oštećeni direktor. U jednom ugostiteljskom objektu, sedeći za susednim stolom, rekao je oštećenom: „[Navodi se ime oštećenog] jesi li ti čuo da u gradu postoje protesti“. Nakon toga napustilo je lokal, u koji se vratilo posle dvadesetak minuta. Seo je, iz džepa jakne izvadilo pištolj u kom je bilo metaka, stavio ga na sto i izgovorio: „da vidim da li će sada smeti da mi prete“.</p>	<p>Sud je utvrdio da se na osnovu sporne rečenice ne može tvrditi da je prijavljeno lice pretilo medijskom radniku, bez obzira na to što je kod sebe imalo pištolj koji je stavljen na sto. Imajući u vidu to da tokom postupka nije dokazano da je prijavljeno lice izvršilo krivično delo koje mu je stavljeno na teret, sud je doneo oslobađajuću presudu.</p>
<p>Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke</p>	
<p>od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 10 meseci i 24 dana od donošenja prvostepene do pravnosnažnog okončanja postupka: tri meseca i 8 dana od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, 8 meseci i 12 dana</p>	

Delo koje je oslobođenom licu stavljeno na teret	Razlozi zbog kojih je sud doneo oslobađajuću presudu
<p>Ugrožavanje sigurnosti (čl. 138 st. 3 u vezi sa stavom 1 KZ-a)</p> <p>U optužnim predlogu navodi se da je prijavljeno lice oštećenom ugrozilo sigurnost tako što mu je, dok je izveštavao ispred zgrade Bošnjačkog nacionalnog vijeća, prijavljeno lice prišlo i zamahujući pesnicom, u nameri da ga udari, pretećim tonom mu reklo: „Što bre snimaš, hoćeš da te udarim boksom i da ti isteram sve zube“.</p>	<p>Sud je doneo oslobađajuću presudu našavši da optužba nije dokazana.</p>
<p>Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke</p>	
<p>od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: dve godine, 11 meseci i 13 dana od donošenja prvostepene do pravnosnažnog okončanja postupka: dva meseca i 27 dana od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: tri godine, 11 meseci i 6 dana</p>	

Rešenja kojima se izriču mere bezbednosti

Protivpravno delo	Izrečene mere bezbednosti
<p>Okrivljeni je u stanju neuračunljivosti izvršio protivpravno delo predviđeno u Krivičnom zakoniku kao krivično delo Proganjanje (čl. 138 a) st. 1 tačka 2 Krivičnog zakonika)</p> <p>U dužem vremenskom periodu okrivljeni je, protivno volji oštećene, sa različitih lokacija uporno pokušavao da sa njom stupi u kontakt</p>	<p>mera bezbednosti – obavezno psihijatrijsko lečenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi</p>

tako što ju je zvao sa svog telefona na privatni, i na službeni telefon, slao joj poruke u kojima joj je izjavljivao ljubav, slao poljupce, vređao je, čak se i uživo uključivao u program medijske kuće u kojoj je oštećena angažovana.	
Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 7 meseci i jedan dan od donošenja prvostepene odluke do pravnosnažnog okončanja postupka: mesec i 6 dana od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: dve godine, mesec i 30 dana	

Protivpravno delo	Izrečene mere bezbednosti
<p>Okrivljeni je u stanju neuračunljivosti izvršio protivpravno delo predviđeno u Krivičnom zakoniku kao krivično delo Proganjanje (čl. 138 a) st. 1 tačka 2 Krivičnog zakonika).</p> <p>Učinioc je uporno, protivno volji oštećene, nastojao da sa njom uspostavi kontakt neposredno, preko trećih lica i putem sredstava komunikacije. Poslao joj je velik broj uznemirujućih poruka. Poruku je ostavio i preko telefonskoj broja medijske kuće u kojoj je oštećena zaposlena, u vreme dok je ona vodila emisiju. Više puta dolazio je do njenog radnog mesta i donosio joj poklone. Jednom prilikom ušao je u hol zgrade i preko telefona koji se nalazi u holu počeo da se kod sekretara programa za nju raspituje. Prišao je, u obližnjem restoranu, i njenom kolegici, interesujući se da li će još neko od zaposlenih doći. Oštećenoj se približio na jednom koncertu. Nastojao je da stane pored nje sve dok oštećena nije pozvala obezbeđenje. Posle tog događaja nastavio je da joj šalje uznemirujuće poruke, dolazi do njenog radnog mesta i više.</p>	<p>mera bezbednosti – obavezno psihijatrijsko lečenje na slobodi</p>
Period koji je protekao od izvršenja prijavljenog dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke	
od prijema predmeta u sud do donošenja prvostepene odluke: 7 meseci i 18 dana od donošenja prvostepene presude do pravnosnažnog okončanja postupka: presuda je postala pravnosnažna danom donošenja i objavljivanja budući da su se stranke i branilac odrekli prava na žalbu od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke: godinu dana, šest meseci i dva dana	

Zaključak

Iz svega dosad rečenog zaključuje se da je najveći broj slučajeva (ukupno 15) okončan osuđujućom presudom; da je najzastupljenije krivično delo Ugrožavanje sigurnosti; da je najčešći zabeleženi oblik napada na medijske radnike izvršen putem

Interneta; da je mera lišenja slobode (pritvor/zadržavanje) određena prema 16 lica; da je broj zatvorskih kazni u porastu (ukupno 13 osoba osuđeno je na kaznu zatvora); da se broj nanetih lakih telesnih povreda (kroz izvršenje krivičnog dela Nanošenje lake telesne povrede ili krivičnog dela Nasilničko ponašanje i Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu) povećao.

Pretnje, od izvora do izliva - Slučaj Jelene Zorić, OK radija i Milana Jovanovića

Poruka novinarki

U izveštaju koji su Centar za pravosudna istraživanja i Slavko Ćuruvija fondacija objavili 2022. godine²⁵ bilo je reči o slučaju Jelene Zorić. Računajući na uvide iznete u **prethodnom izveštaju**, u ovom će pažnja biti fokusirana na presudu u postupku koji se vodio zbog „poruka“ koje je Jeleni Zorić preneo advokat Svetislav Bojić, jedan od branilaca Predraga Koluvije. Postupak je prvostepeno okončan 20. 3. 2023. godine. Pravnosnažnost je nastupila šest meseci kasnije, 18. 9. 2023. godine.

Da li će „poruka“ koja se nekom upućuje na sudskoj instanci biti procenjena kao pretnja ili ne zavisi od načina na koji se interpretira. Zbog toga se čini važnim da se rečena sudska presuda posmatra iz ugla tumačenja pojedinih rečenica koje čine „poruku“ upućenu oštećenju.

Sud je mišljenja da ni jedna od rečenica upućenih oštećenju ne ispunjava uslove da bude smatrana pretnjom u krivičnopravnom smislu odnosno da bude kvalifikovana kao ozbiljna pretnja napadom na život i telo oštećene.

Reči „molim te, budi precizna i pazi kako izveštavaš“ sud tumači *objektivno* i nalazi da je u pitanju *molba* upućena oštećenju da bude *precizna u svom izveštavanju*. Ceneći deo poruke: „ja sam stalno u kontaktu sa monasima sa Hilandara koji sve prate u vezi sa ovim suđenjem, i da znaš, ko god se o Peđu ogrešio nije dobro prošao (Bog mu vrati)“, sud se pozvao na odredbe čl. 138 KZ-a i zaključio da se isti ne može uzeti kao pretnja oštećenju, niti pretnja njoj bliskom licu, zato što u njemu pretnja u smislu ugrožavanja telesnog integriteta nije *jasno* i *nedvosmisleno* iskazana. Sledeći istu logiku, ni reči: „Ej, znaš šta se sada zamalo desilo, zamalo da Peđu puste iz pritvora a Peđa te je puno, puno pozdravio,“ nisu ocenjene kao pretnja na život ili telo oštećene

²⁵ Nataša Stojadinović, Vida Petrović Škero, Ana Zdravković, Nataša Jovanović i Kruna Savović, *Sloboda izražavanja, Drugi redovni izveštaj o zaštiti slobode izražavanja u pravosudnom sistemu Srbije*, Slavko Ćuruvija fondacija, Beograd, 2022.

niti njoj bliskog lica. Sud smatra da je u pitanju *saopštavanje nekih činjenica ili nekih informacija, koje mogu ili ne moraju biti istinite*. Deo „poruke“ u kojem se kaže da (mu) je Peđa ispričao kako ga oštećena „rastura“ i „razbija“ svojim izveštavanjem, ali da je „Peđa jako dobar čovek i veliki vernik, da se moli za zdravlje svih, pa tako i nje, tužioca Drecuna i onoga što ga je hapsio Milenkovića“ – sud tumači kao *prenošenje nekih saznanja, informacija, subjektivno obojenih utiskom prenosioca „poruke“*. Sud je istakao i to da bi neko bio izvršilac krivičnog dela iz čl.138 K3-a, on mora da bude lice koje preti da će napasti na život ili telo oštećenog, a ne lice koje prenosi pretnje nekog drugog lica. U rečenom slučaju, prema stavu suda, i nije reč o pretnji.

Kao što je u prethodnom izveštaju bilo reči, protiv advokata Svetislava Bojića podneta je disciplinska prijava Advokatskoj komori Beograda (AKB). Disciplinski tužilac zauzeo je stav da rečenim advokat Bojić nije prekršio Kodeks profesionalne etike advokata, da opis dela liči na krivično delo pretnje, ali da pretnju ne predstavlja, kao i da je u toku krivični postupak pred Drugim osnovnim sudom, zbog čega AKB ne može da vodi postupak za isto delo. S druge strane, prema pisanju BIRN-a, prilikom izricanja presude rečeno je da ono što je advokat izgovorio u razgovoru s novinarkom nije u skladu sa advokatskim kodeksom, čim je isti grubo prekršio, ali da se sud u postupku o kom je reč time nije bavio.²⁶

Zazidani prozori radija

Slučaj OK radija u okviru koga posluje kafe No Comment, od čijeg se profita finansira poslovanje radija, biće posmatran iz ugla „razvoja“ pretnji upućenih oštećenima – vlasnici i finansijskoj direktorki, kao i onima koji su se u slučaj uključili kao podrška oštećenima.

Nakon što je u telefonskom razgovoru u septembru 2021. godine višestruko osuđivan Dejan Nikolić Kantar rekao vlasnici OK radija da će na istom zazidati prozore zato što mu ne dozvoljava da obavlja radove na proširenju objekta (kockarnice) u neposrednoj blizini, niti želi da mu prostorije radija proda – izrečena pretnja bila je obistinjena.²⁷ Pre nego što su zazidani prozori na radiju, Dejan Nikolić Kantar uporno je vršio pritisak na vlasnicu radija, kao i na njenu sestru, kako neposredno, tako i posredno, sa različitih brojeva telefona. Oštećena je obavestila policiju u Beogradu o pritiscima koje je trpela, a građevinsku inspekciju o nelegalnoj gradnji, za koju je bila doneta odluka da bude obustavljena, a objekat srušen.²⁸ Protiv zakonskog zastupnika

²⁶ „(Ne)ozbiljnost advokatske *pretnje* – slučaj novinarko Jelene Zorić“, autorka Anđela Milivojević, tekst je objavljen 26. 6. 2023. godine na sajtu NUNS-a.

²⁷ Izvor: Pravnosnažna presuda Osnovnog suda u Vranju od dana 11. 10. 2022. godine, br. 166/22.

investitora koji je vršio gradnju pokrenuta su dva krivična postupka, i oni su trenutno u toku. U jednom postupku doneta je prvostepena presuda kojom je zakonski zastupnik osuđen na uslovnu kaznu zatvora u trajanju od godinu dana, uz vreme proveravanja u trajanju od tri godine, i na novčanu kaznu u iznosu od 300.000 dinara. Protiv te presude Osnovno javno tužilaštvo u Vranju podnelo je žalbu.²⁹

Napominje se da nelegalno izgrađen objekat, iako je doneto rešenje o njegovom uklanjanju, i dalje nije srušen. Posle više raspisanih tendera i pokušaja direktnih nagodbi, ni jedno privredno društvo nije se javilo da sruši bespravno izgrađen objekat.³⁰ Firma koja je u procesu javne nabavke bila izabrana za uslugu rušenja objekta dan pre zakazanog rušenja obavestila je Gradsku upravu da nije u mogućnosti da taj posao obavi.³¹

Kafe No Comment prestao je sa radom, a OK radio zapao u ozbiljne finansijske probleme, zbog čega je oglašeno javno prikupljanje donacija kako bi se pomogao opstanak OK radija.³²

U drugoj polovini aprila 2022. godine, tokom noći, trojica maskiranih huligana polupala su veći deo stakala kafea u sastavu OK radija. Prema pisanjima medija incident je zabeležen sigurnosnim kamerama, ali tužilaštvo nije reagovalo (nije preduzelo gonjenje po službenoj dužnosti) jer se radilo o materijalnoj šteti manje vrednosti.³³

Početkom juna 2022. godine dva lica ušla su u kafe radija. Prvo lice belom farbom isprskalo je inventar. Drugo lice, koje je u kafe ušlo pošto je prvo iz njega izašlo, unelo je mobilni telefon preko čijeg se spikerfona čuo glas trećeg lica (Dejana Nikolića Kantara) koje se jednoj od oštećenih, finansijskoj direktorki radija, obratilo rečima: „Slušajte govori Dejan, ovo vam je odgovor na vašu tužbu ovo je tek početak, kafic nikada neće raditi, ovo je odgovor za tužbu i za Beograd.”

Pet dana nakon tog događaja prozori na jednoj kancelariji OK radija bili su zazidani.

²⁹ Tekst „Ništa novo iz Vranja”, autor Veran Matić, objavljen 6. 9. 2022. godine na sajtu Javniservis.net.

³⁰ Tekst „Skoro dve godine od početka gradnje nije srušen nelegalan objekat kockarnice kojim su zazidane kancelarije OK radija” autorka Dejana Cvetković, objavljen 31. 8. 2023. godine na sajtu Cenzolovka.

³¹ Tekst „Firma „Polet” odbila da ruši nelegalni objekat kraj zgrade OK radija”, autor A. Ninčić, objavljen 29. 6. 2022. godine na sajtu UNS-a.

³² <https://www.donacije.rs/projekat/odbranimok-radio-vranje/>

³³ Saopštenje Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) „Hitno zaustaviti napade na OK Radio i imovinu ovog medija” objavljeno 7. 6. 2022. godine na sajtu Javniservis.net.

Nakon rečenih događaja predstavnici Stalne radne grupe za bezbednost novinara (SRG) posetili su Vranje i pružili podršku zaposlenima u OK radiju.³⁴ Dan nakon njihove posete u kafe radija ušetao je Dejan Nikolić Kantar. U tom trenutku bio je na odsluženju kazne zatvora zbog izvršenja krivičnog dela Nasilničko ponašanje. Kaznu je izdržavao u prostorijama u kojima stanuje, uz dozvolu svakodnevnog napuštanja istih, na nekoliko sati.³⁵ *Demonstrirajući silu*, kako je njegovu posetu doživela vlasnica radija, procedio je da se na *tome neće završiti* i „zamolio“ da ga novinari ostave na miru. Nakon Kantarevog dolaska vlasnici OK radija i finansijskoj direktorki dodeljena je policijska zaštita.

Zbog uništenja inventara i upućivanja pretnji zaposlenima u OK radiju protiv tri lica bio je pokrenut krivični postupak. Sva tri lica osuđena su za izvršenje krivičnog dela Nasilničko ponašanje. Za dva lica (za lice koje je inventar isprskalo farbom i za lice koje je unelo mobilni telefon) izrečene su zatvorske kazne u trajanju od po 8 meseci, dok je Dejanu Nikoliću Kantaru izrečena zatvorska kazna u trajanju od 14 meseci.³⁶ Od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke proteklo je 7 meseci i 23 dana.³⁷

Ni tokom trajanja postupka Dejan Nikolić Kantar nije odustao od pretnji. Dvema oštećenima rekao je: „Onaj ko se plaši i treba da se plaši, u pravu ste što se plašite, jer imate razloga da se plašite, ovo neću nikome da oprostim“. Te reči uputio im je u sudnici, nakon što su oštećene dale iskaz u vezi s događajem u kafeu, i izjavile da su uznemirene i da se plaše za svoju bezbednost. Za pretnje izrečene, prema navodima iz pravnosnažne presude Osnovnog suda u Vranju, *drsko* i *arogantno* – Kantar je osuđen. Svedoci u tom postupku, vođenom zbog upućenih pretnji, bili su kolege novinari koji su u znak solidarnosti postupak pratili. Tokom suđenja Dejan Nikolić Kantar nije se pojavljivao. Na suđenju u prvostepenom postupku nisu bili prisutni ni njegovi branioci. Pravnosnažnom sudskom odlukom Dejan Nikolić Kantar osuđen je na zatvorsku kaznu u trajanju od godinu dana i šest meseci. Od izvršenja dela do donošenja pravnosnažne sudske odluke proteklo je 11 meseci i 23 dana, a od prijema predmeta u sud do pravnosnažnog okončanja postupka proteklo je ukupno 10 meseci i 18 dana.

U vezi s događajima koji su pratili slučaj OK radija posebno se ističu dva. Prvi se odnosi na postupak vođen povodom ugrožavanje sigurnosti Veranu Matiću, članu

³⁴ Tekst „*Stalna radna grupa za bezbednost novinara u Vranju zbog OK radija i razgovora sa novinarima iz lokala*“ objavljen 15. 6. 2022. godine na sajtu Jugpress.

³⁵ Saopštenje Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM) „*Zaustaviti i kazniti nasilnike koji žele da unište OK radio*“ objavljeno 17. 6. 2022. godine na sajtu Javniservis.net.

³⁶ Tekst „*Viši sud u Vranju potvrdio je kaznu od 14 meseci zatvora Dejanu Nikoliću Kantaru*“ objavljen 3. 2. 2023. godine na sajtu Javniservis.net.

³⁷ Podaci su utvrđeni uvidom u relevantnu sudsku dokumentaciju.

Stalne radne grupe za bezbednost novinara koji je zajedno sa drugim članovima pratio suđenje, sa njega redovno izveštavao i radnicima OK radija pružao kolegijalnu podršku.³⁸ Drugi se pak odnosi na nestanak predmeta iz Višeg suda u Vranju.

Desetak dana pošto je kao član Stalne radne grupe za bezbednost novinara posetio Vranje, centar grada osvanuo je oblepljen njegovim fotografijama pored kojih je bilo ispisano: „Veran Matić, samozvani građevinski inspektor koji ruši po Vranju. Političarima naređuje, inspeksijskim službama naređuje, hapsi, organizuje rad tužilaštva i sudija, vrši pritisak na medije. Zašto? Sve zbog kafića No comment koji se nalazi u lokalu otetom od firme ČIK Kumanovo“. Za izvršenje krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti bila su optužena četiri lica, za koja se u optužnom predlogu Osnovnog javnog tužilaštva u Vranju tvrdilo da su delo izvršila u svojstvu pomagača NN lica. Identitet NN lica do okončanja postupka nije utvrđen. Osobe kojima je stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti pravosnažno su oslobođene optužbe 12. 9. 2023. godine. Viši sud u Vranju, ne dovodeći taj incident u kontekst događanja u slučaju OK radija, zauzeo je stav da iz činjeničnog opisa optuženih lica ne proizlazi da su Matiću uputila ozbiljnu i konkretnu pretnju da će napasti na njegov život i telo, odnosno da će mu ozbiljno nauditi.

Spisi predmeta u kome je Dejan Nikolić Kantar osuđen zbog pretnji koje je tokom suđenja uputio vlasnici i finansijskoj direktorki OK radija nestao je iz zgrade Višeg suda u Vranju. Vest o tom događaju do javnosti je došla putem saopštenja koje je Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) izdala nakon što je dobila nezvaničnu informaciju o nestanku predmeta. Istupanje ANEM-a izazvalo je značajnu medijsku pažnju.³⁹ Spisi predmeta nestali su nakon što je odbrana Dejana Nikolića Kantara izjavila žalbe protiv presude kojom je oglašen krivim, a predmet prosleđen radi odlučivanja Višem sudu u Vranju.

Predmet o kome je reč u Osnovnom sudu u Vranju bio je označen kao *hitan*, ali je, paradoksalno, u drugostepenom postupku bio dodeljen sudiji koja je u to vreme bila na odmoru. Sudiji za čije su izuzeće postojali razlozi, budući da je njena ćerka u svojstvu Nikolićevog branioca izjavila žalbu protiv prvostepene odluke.⁴⁰

Nestali spis rekonstruisan je na osnovu elektronske dokumentacije Osnovnog suda u Vranju. Viši sud u Vranju nadležnom tužilaštvu dostavio je krivičnu prijavu, nakon čega je policiji upućen zahtev za preduzimanje radnji u cilju otkrivanja identiteta NN izvršioca

³⁸ Saopštenje „[UNS, Koalicija i ANEM: Policija da pronađe ko lepi poternice za Veranom Matićem i preti novinarima koji štite OK radio](#)“ objavljeno 26. 6. 2022. godine na portalu Javniservis.net

³⁹ Saopštenje ANEM-a „[U Višem sudu u Vranju, nestao predmet Kantar](#)“ objavljeno 21. 7. 2023. godine na portalu Javni servis.

⁴⁰ Saopštenje ANEM-a „[ANEM traži utvrđivanje odgovornosti zbog nestanka spisa predmeta iz Osnovnog suda u Vranju](#)“, izvor: Beta, saopštenje objavljeno 25. 7. 2023. godine na portalu Nova.rs.

krivičnih dela navedenih u prijavi: ometanje pravde i falsifikovanje službene isprave.⁴¹ Ministarstvo pravde pokrenulo je postupak nadzora i saopštilo da će posle izjašnjenja predsednice suda preduzeti neophodne mere.⁴² Oba postupka su u toku.

Spaljena kuća novinara

Tokom noći između 11. i 12. decembra 2018. godine lice koje je sa sobom nosilo ciglu i molotovljev koktel prišlo je garaži novinara portala Žig info Milana Jovanovića. Lice je ciglom polomilo prozor, a zatim u garažu ubacilo molotovljev koktel. Plamen je zahvatio automobil koji je u garaži bio parkiran, a kako je garaža bila povezana sa kućom, plamen je počeo da se širi i na nju. U to vreme Milan Jovanović i njegova supruga bili su u kući. Suprugu je probudila lomljava. Videvši da je kuća u plamenu, odjurila je da probudi supruga. Milan Jovanović već se bio gušio zbog dima.

Kao nalogodavca učinjenog krivičnog dela Milan Jovanović – koji je nekoliko godina unazad istraživao probleme zloupotreba javnih sredstava u Opštini Grocka (zbog čega je već primao pretnje) – označio je Dragoljuba Simonovića, tadašnjeg predsednika opštine, predsednika Opštinskog odbora Srpske napredne stranke i člana Glavnog odbora te stranke.

Protiv Dragoljuba Simonovića i još tri lica sredinom marta 2010. godine podnet je optužni predlog zbog osnovane sumnje da su kao saučesnici izvršili krivično delo Teška dela protiv opšte sigurnosti.⁴³ Tužilaštvo je zatražilo sledeće zatvorske kazne: za Simonovića kaznu zatvora u trajanju od 8 godina, za policijskog službenika Vladimira Mihailovića, lice optuženo da je od strane Simonovića bilo podstreknuo da pronađe lice od poverenja koje će „opomenuti“ Jovanovića tako što će mu zapaliti automobil, zatvorska kazna u trajnu od pet godina, iste dužine kao i kazna zahtevana za Igora Novakovića, lice preko kog je Vladimir Mihailović došao do Aleksandra Marinkovića, koji je prema navodima iz optužnog akta ubacio molotovljev koktel u garažu Milana Jovanovića, a za kog je tužilaštvo zahtevalo kaznu zatvora u trajanju od šest godina.

Krajem februara 2021. godine doneta je prvostepena presuda kojom je Dragoljub Simonović oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i tri meseca. Na istu kaznu osuđen je i Aleksandar Marinković (lice u bekstvu, kom se sudi u odsustvu), dok je Vladimir Mihailović osuđen na četiri godine. Postupak u odnosu na Igora Novakovića u međuvremenu je izdvojen, pa je presuda u tom postupku doneta 24. 6. 2022.

⁴¹ Saopštenje Asocijacije nezavisnih elektronskih medija povodom reakcije Ministarstva pravde na nestanak spisa predmeta Osnovnog suda u Vranju objavljeno 25. 7. 2023. godine na sajtu OK radio.

⁴² Saopštenje povodom medijskih natpisa o nestanku žalbenog predmeta, Ministarstvo pravde

⁴³ Član 288. stav 1. u vezi sa članom 278. stav 1. KZ

godine, i njom je Novaković osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. Postupak protiv Simonovića, Mihailovića i Marinkovića trajao je godinu, 11 meseci i pet dana, dok je postupak protiv Novakovića okončan u roku od tri godine, tri meseca i 6 dana. Protiv prvostepenih presuda žalbe su izjavili tužilaštvo i odbrana. Tužilaštvo je tražilo strože kazne, dok je odbrana tražila oslobađajuće presude.

Apelacioni sud u Beogradu, odlučujući po žalbama, ukinuo je prvostepenu presudu i oba predmeta vratio na ponovno odlučivanje. U toku ponovljenog postupka predmeti su spojeni tako da se svim optuženima trenutno sudi u jednom postupku. U drugoj polovini marta tekuće godine doneta je prvostepena presuda kojom su optuženi oglašeni krivima i osuđeni na sledeće kazne: Dragoljub Simonović na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, Vladimir Mihailović na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine, Igor Novaković na kaznu zatvora u trajanju od tri i po godine i Aleksandar Marinković na kaznu zatvora u trajanju od četiri i po godine. Protiv prvostepene presude žalbe su izjavili tužilaštvo i odbrana. Ponovljeni postupak okončan je u roku od godinu, dva meseca i 21 dan, a postupak u celosti (do donošenja druge prvostepene odluke) okončan je za četiri godine i dva dana.

Tokom trajanja celokupnog postupka pretresi su bili često odlagani zbog razloga koje je navodila odbrana, a oni su se kretali od nepojavljivanja na suđenju, preko pozivanja na samoizolaciju zbog virusa COVID-19, zubobolje, obaveza branilaca u drugim krivičnim postupcima. Takođe, odbrana je podnosila i zahteve za izuzeće tužioca, sudije, čak i celog suda.

Preporuke

- Nastaviti sa doslednim vođenjem evidencija krivičnih dela učinjenih na štetu novinara i medijskih radnika, kao i sa kontinuiranim praćenjem predmeta i unapređivanjem sistema evidencija.
- Preispitivati prijavljene slučajeve napada na novinare koji nisu rešeni sa ciljem prekida zastarevanja krivičnog gonjenja, bilo da su u pitanju slučajevi zavedeni u evidenciju nepoznatih učinilaca iz ranijih godina, bilo da su u pitanju nerešeni slučajevi koji su se dogodili pre formiranja zvanične evidencije Vrhovnog javnog tužilaštva (npr. slučaj postavljanja bombe na prozor novinara Dejana Anastasijevića iz 2007. godine).
- Organizovanjem razgovora, debata, tribina podsticati novinare na to da prate tok slučajeva napada na kolege, medijske radnike. Na taj način, održavajući pažnju javnosti budnom, stvarati atmosferu u kojoj pitanje ugrožavanja bezbednost medijskih radnika neće biti nepoznanica.
- Štampati kratka, a efektna uputstva namenjena novinarima, s ciljem da nadležnim institucijama što preciznije predoče zašto se osećaju ugroženim, a kako bi dobili pravovremenu zaštitu.

- Podsticati angažman tužilaštava u konkretnim predmetima kroz interesovanje novinara i medijskih radnika u slučajevima koje su prijavili, a za koje nemaju dovoljno informacija o napretku u istrazi.
- Senzibilisanje sudija za suđenja u postupcima u kojima se kao oštećeno lice javlja medijski radnik kako bi mogli da prepoznaju pretnje, uoče ne nužno očigledne povezanosti između događaja, a sve sa ciljem lakšeg otkrivanja i procesuiranja nalogodavaca. Odluke tako senzibilisanih sudija osim kaznene imale bi i preventivnu funkciju.